

Република Србија
МИНИСТАРСТВО
ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

Број: 002541265 2024

Датум: 15.11.2024.

Немањина 22-26

Београд

На основу члана 2. тачка 2. алинеја 1, члана 14. став 3. Закона о процени утицаја на животну средину („Сл. гласник РС“, 135/04, 36/09), члана 6. став 1. Закона о министарствима („Сл. гласник РС“, број 128/2020, 116/22 и 92/23- др.закон), члана 23. став 2. и члана 24. став 3. Закона о државној управи („Сл. гласник РС“, бр. 79/2005, 101/2007, 95/2010, 99/2014, 47/2018 и 30/2018 – др. закон) и члана 136. став 1. Закона о општем управном поступку („Сл. гласник РС“, број 18/2016, и 95/2018 – аутентично тумачење и 2/2023 - одлука УС), поступајући по захтеву носиоца пројекта „Rio Sava Exploration“ д.о.о. Београд, за одређивање обима и садржаја Студије о процени утицаја на животну средину, Александар Дујановић, државни секретар Министарства заштите животне средине по решењу о овлашћењу број: 001747986 2024 14850 000 020 092 од 24.05.2024. године, доноси

РЕШЕЊЕ

- Одређује се носиоцу пројекта „Rio Sava Exploration“ д.о.о. Београд, обим и садржај Студије о процени утицаја на животну средину пројекта подземне експлоатације лежишта литијума и бора „Јадар“, на катастарским парцелама у оквиру катастарских општина Горње Недељице, Брњац, Велико Село, Јаребице, Слатина, Ступница и Шурице, град Лозница, у обухвату подзона 1А и 1Б – зона рударских активности према Просторном плану подручја посебне намене за реализацију пројекта експлоатације и прераде минерала јадарита у лежишту „Јадар“ („Сл.Гласник РС“, број 26/2020). Координате преломних тачака експлоатационог поља „Јадар“ су следеће:

	Х	У
1.	7 369 701	4 932 812
2.	7 370 663	4 931 969
3.	7 371 083	4 932 172
4.	7 371 427	4 932 281
5.	7 371 719	4 932 321
6.	7 372 305	4 932 360
7.	7 372 999	4 932 112
8.	7 373 542	4 931 425
9.	7 373 508	4 930 483
10.	7 372 691	4 929 643
11.	7 371 181	4 929 745

12.	7 370 450	4 930 369
13.	7 370 123	4 930 508
14.	7 369 722	4 930 688
15.	7 369 572	4 931 128
16.	7 369 590	4 931 270
17.	7 369 699	4 931 301
18.	7 369 774	4 931 383
19.	7 369 784	4 931 643
20.	7 369 688	4 931 971
21.	7 369 884	4 932 140
22.	7 369 845	4 932 254
23.	7 369 580	4 932 660

2. Носилац пројекта дужан је да, у року од годину дана од дана коначности овог решења, поднесе захтев за давање сагласности на Студију о процени утицаја пројекта на животну средину из тачке 1. овог решења.
Студија о процени утицаја на животну средину предметног пројекта, у складу са Правилником о садржини Студије о процени утицаја на животну средину („Сл. гласник РС“ 69/05.) треба обавезно да садржи: 1) податке о носиоцу пројекта; 2) опис локације на којој се планира извођење пројекта; 3) опис пројекта; 4) приказ главних алтернатива које је носилац пројекта разматрао; 5) приказ стања животне средине на локацији и ближој околини (микро и макро локација); 6) опис могућих значајних утицаја пројекта на животну средину; 7) процену утицаја на животну средину у случају удеса; 8) опис мера предвиђених у циљу спречавања, смањења и, где је то могуће, отклањања сваког значајнијег штетног утицаја на животну средину; 9) програм праћења утицаја на животну средину; 10) нетехнички краћи приказ података наведених у тач. 2) до 9); 11) подаци о техничким недостацима или непостојању одговарајућих стручних знања и вештина или немогућности да се прибаве одговарајући подаци. Студија о процени утицаја на животну средину садржи и основне податке о лицима која су учествовала у њеној изради, о одговорном лицу, датум израде, потпис одговорног лица и оверу потписа печатом овлашћене организације која је израдила Студију.
3. У поглављу приказ стања животне средине на локацији и ближој околини локације, потребно је приказати и постојеће стање чинилаца животне средине на основу мониторинга квалитета ваздуха, земљишта, површинских и подземних вода, буке, интензитета вибрација, топлоте, зрачења и др. Дати детаљан приказ: постојећег стања биодиверзитета на локацији, у зони утицаја пројекта и у непосредном окружењу, приказати заштићене врсте и станишта од значаја за Републику Србију и од међународног значаја, преглед основних карактеристика пејзажа од значаја за локалне заједнице и Републику Србију, са успостављањем система мониторинга утицаја рударских активности како би се пратиле све промене у природним и блиско природним екосистемима.
4. Обавеза је носиоца пројекта да у Студији о процени утицаја на животну средину свеобухватно и детаљно опише све могуће значајне утицаје пројекта на животну средину укључујући и кумулативни утицај пројекта на чиниоце животне средине, биодиверзитет, становништво, као и утицај услед реализације других повезаних активности и пројеката у обухвату Просторног плана подручја посебне намене за реализацију пројекта експлоатације и прераде минерала јадарита у лежишту „Јадар“ („Сл.Гласник РС“, број 26/2020) – постројење за прераду руде Јадарит, депонија индустријског отпада и др. Опис могућих значајних утицаја пројекта на животну средину обухвата квалитативни и квантитативни приказ могућих промена у животној средини за време извођења пројекта, редовног рада и за случај удеса, као и процену да ли су промене привременог или трајног карактера, а нарочито у погледу: квалитета

- ваздуха, вода, земљишта, нивоа буке, интензитета вибрација, топлоте и зрачења; здравља становништва; метеоролошких параметара и климатских карактеристика; екосистема; насељености, концентрације и миграције становништва; намене и коришћења површина (изграђене и неизграђене површине, употреба пољопривредног, шумског и водног земљишта и др.); комуналне инфраструктуре; природних добара посебних вредности и непокретних културних добара и њихове околине и др.; пејзажним карактеристикама подручја.
5. У посебном поглављу у Студији приказати свеобухватне и кумулативне потенцијалне утицаје пројекта. Дати прецизан графички приказ са детаљним информацијама о удаљености првих стамбених објеката од граница комплекса постројења и рудника, као и свеобухватан приказ свих могућих (позитивних и негативних) утицаја комплекса на животну средину као и утицаја предметног пројекта на локалне заједнице и становништво.
  6. Носилац пројекта је у обавези да у Студији о процени утицаја детаљно прикаже и објасни примену технологије, односно плана рударења, као и примену и усклађивање са најбољим доступним техникама (БРЕФ документима) и БАТ закључцима. То се нарочито односи на Референтни документ за управљање отпадом из екстрактивне индустрије (*Best Available Techniques (BAT) Reference Document for the Management of Waste from Extractive Industries*) који је ступио на снагу децембра 2018. године, као и да прати и усклађује се са развојем докумената у области сектора рударства који ће бити на снази у моменту реализације пројекта и да наведе у Студији начин њихове примене при имплементацији пројекта. То се односи и на развојна БРЕФ документа и БАТ закључке за рударске активности дефинисане тачком 3.6 Анекса I IED 2.0. Такође, носилац пројекта је у обавези да обради како ће се ускладити и са одговарајућим хоризонталним БРЕФ документима као и БАТ закључцима у примени, а који се односе на његову активност (Директиве о индустријским емисијама 2010/75/ЕС и тачке 3.6 Анекса I IED 2.0).
  7. Потребно је приказати у Поглављу о угрожености подручја од поплава и утицају поплава на рудник, податке и стручне анализе из доступних студија за заштиту од поплава и плавне зоне у околини реке Јадар. У Студији о процени утицаја на животну средину је потребно анализирати утицај плављења при протоку Q1% на низводној регулисаној деоници Јадра (деоница С.6.2), посебно узимајући у обзир и железничку пругу и пут Ваљево - Лозница где долази до преливања, а све у складу са Оперативним планом за одбрану од поплава. У Студији је потребно узети у обзир и могући утицај бујичних водотокова притока Јадра: Корените, Ступничке реке, Карлагана, Грабара и Горњанске реке, притока Корените: Луњевца и Кокановића потока, као и осталих повремених или сталних водотокова у којима, услед интензивних атмосферских падавина или брзог топљења снега, долази до нагле измене водног режима у виду високих поплавних таласа. Приликом израде Студије о процени утицаја на животну средину потребно је користити расположиве податке из Уредбе о утврђивању Плана управљања водама на територији Републике Србије до 2027. године („Службени гласник РС“, број 33/23 узимајући у обзир утврђена водна тела.
  8. У Студији приказати прорачуне о максимално процењеној количини воде која је потребна за рад пројекта (рударске, процесне и депонијске фазе). Генерално се констатује да ће се подземна вода после одводњавања рудника користити у техничке сврхе како за експлоатацију руде подземним путем тако и за рад више постројења на површини терена, а где ће се подземне воде из алувиона Дрине, користити највише за рад процесног постројења. У Студији је потребно указати на рестрикцију у погледу узимања вода за техничке сврхе из реке Корените, Јадра, Дрине, а поготово из јавног водовода.
  9. Приказати близину и положај водоизворишта одакле се околно становништво снабдева водом (комуналних и сеоских водовода) и планирани мониторинг и мере које

ће се предузети да не дође до угрожавања истих. У оквиру овог поглавља дати опис и приказ плана спровођења мониторинга здравља становништва у току реализације пројекта.

10. У посебном поглављу потребно је детаљно приказати да ли ће неки археолошки локалитети (и који) бити трајно уклоњени, угрожени услед реализације пројекта, односно да ли ће се и како археолошки локалитети заштити са посебним освртом на локалитет Пауље. У Студији разрадити и приказати начин реализације прописаних услова Завода за заштиту споменика културе Ваљево.
11. Полазећи од Правилника о листи опасних материја и њиховим количинама и критеријумима за одређивање врсте докумената које израђује оператер Севесо постројења, односно комплекса („Службени гласник, бр, 41/10, 51/15 и 50/18“) извршити попис свих опасних материја које су присутне или могу бити присутне на целом комплексу (укључујући рударски и индустријски отпад, који под условима који постоје у севесо постројењу, односно комплексу има или може имати иста својства у погледу могућности изазивања удеса) и њихових максималних количина (максимални пројектовани капацитети) и на основу тога утврдити да ли је севесо постројење, односно комплекс и да ли има обавезу израде докумената Извештај о безбедности и План заштите од удеса или документа Политика превенције удеса. У случају када ни једна од опасних материја није присутна у количинама једнаким или већим од прописаних граничних количина у Листи опасних материја и њихових граничних количина и листи категорија опасних материја и њихових граничних количина, оператер треба да примени додатне критеријуме и изврши прорачун количина опасних материја на локацији комплекса и изведе закључак да ли има обавезу израде Извештаја о безбедности и Плана заштите од удеса (комплекс „вишег реда“) или Политике превенције удеса (комплекс „нижег реда“).
Предметна Студија се односи на обухвата Подзоне рудничких активности (подзона 1А), међутим према прописима из области заштите од хемијског удеса идентификација и анализа могућих утицаја пројекта или активности са аспекта заштите од хемијског удеса не врши се парцијално за свако постројење у оквиру комплекса (која су међусобно функционално и технолошки повезана) већ за цео комплекс, који подразумева просторну целину под контролом оператера, где су опасне материје присутне у једном или више постројења, укључујући појединачну или заједничку инфраструктуру, односно појединачне или заједничке активности.
Сходно томе, анализу утицаја пројекта са аспекта заштите од хемијског удеса потребно је извршити за рударско – индустријски комплекс Јадар који, поред подзоне 1А, обухвата и Подзону производно – индустријских активности (подзона 2А) и Подзону депоније индустријског отпада (подзона 3А). Услед планираног одлагања рударског отпада, потребно је приказати извештај о испитивању отпада, односно категорији и класификацији отпада, јер класификација истог као опасног отпада пресудно утиче на идентификацију овог комплекса као Севесо комплекса и од свеукупног је утицаја на животну средину. Ова разматрања су кључна за међународне обавезе Републике Србије и оператера, сходно Закону о потврђивању конвенције о прекограничним ефектима индустријских удеса, а услед географске локације комплекса, близине државне границе, могућности простирања ефеката хемијског удеса путем граничног водотока (реке Дрине), те могуће идентификације комплекса као комплекса „вишег реда“ услед могућег постојања великих количина опасног отпада.
12. У поглављу: опис мера за спречавање, смањење и отклањање сваког значајнијег штетног утицаја на животну средину дефинисати све мере које ће се предузети за уређење простора, техничко-технолошке, санитарно-хигијенске, биолошке, организационе, правне, економске, мере које се односе на заштиту здравља становништва и друге мере од значаја за локалне заједнице изложене утицају предметног пројекта.

- Програм праћења утицаја на животну средину треба да садржи: приказ стања животне средине пре почетка функционисања пројекта на локацијама где се очекује утицај на животну средину: параметре на основу којих се могу утврдити штетни утицаји на животну средину: места, начин и учесталост мерења утврђених параметара. За реализацију будућег мониторинга подземних вода несумњиво биће коришћене бушотине и бунари израђени приликом испитивања у границама рудног тела. Студијом обухватити ближе и даље окружење, правац кретања подземних вода, и размотрити мониторинг позиције где постоје природни извори и каптаже. У Студији је потребно предвидети уградњу уређаја за мерење и регистровање количина испуштених пречишћених отпадних вода и мерна места за узимање узорака за испитивање квалитета пречишћених отпадних вода, као и осматрачких објеката – бунара и пијезометара за аутоматско и континуирано праћење квалитета подземних вода.
13. Приказати у Студији о процени утицаја на животну средину број одлагалишта на целом комплексу, могуће врсте отпадног материјала (карактер отпада) који ће се на њих одлагати, капацитет одлагалишта, односно максимално процењене количине отпада/материјала, планирани период одлагања, могући утицај на животну средину укључујући и могућност хемијског удеса и извештаје о испитивању отпада (класификација и карактеризација отпада).
У Студији је потребно обрадити уградњу водонепропусне фолије узимајући у обзир особине овог рударског отпада, као што су његова опасна својства и могућност хемијског удеса.
14. У посебном поглављу у оквиру Студије потребно је обрадити и део који се тиче очекиваних климатских промена, са потпоглављима која покривају: а) Повећање максимално забележене температуре, б) Смањење минималне забележене температуре, в) Повећање максимално забележених количина падавина на сат/дан (због бујичних токова), г) Мере заштите које се морају реализовати у вези са претходним тачкама, као и мере прилагођавања на климатске промене.
Такође, приказати климатске пројекције, очекиване ефекте климатских промена у погледу климатских параметара до 2100. године (пре, за време реализације пројекта и након завршетка пројекта). Урадити свеобухватна разматрања и приказати сценарија као и могуће/потенцијалне утицаје настале од утицаја климатских промена на пројекат, као и период потребне имплементације предложених превентивних мера и мера прилагођавања.
Размотрити аспект рањивости пројекта на климатске промене, као и свеобухватне ефекте климатских промена на објекте пратеће инфраструктуре.
У посебном потпоглављу размотрити утицај пројектних активности на климатске промене и обрадити мере за ублажавање утицаја.
15. Обавеза је носиоца пројекта да у Студији о процени утицаја на животну средину, у оквиру посебног поглавља детаљно анализира и опише све могуће прекограничне утицаје пројекта на животну средину држава у окружењу, са посебним освртом на нотификацију и изјашњење за учешће у складу са ЕСПОО Конвенцијом, Босне и Херцеговине.
16. Уз Студију о процени утицаја на животну средину, у складу са чланом 17. Закона о процени утицаја на животну средину потребно је приложити све важеће услове и сагласности других надлежних органа и организација издатих у складу са посебним законима – водни услови, услови Завода за заштиту природе, услови Завода за заштиту споменика културе и остале услове. Обрадити у Студији и приказати начин испуњења и примене прописаних услова, пре, у току и након реализације пројекта.
17. У Студији о процени утицаја на животну средину дају се подаци о пројекту на основу којег је израђена Студија, као и подаци о позитивно правним прописима који су коришћени при изради Студије.

18. У циљу конкретне и детаљне разраде свих напред наведених услова заштите животне средине, Студија о процени утицаја на животну средину мора бити израђена на основу података из главног рударског пројекта.
19. При изради Студије узети у обзир коментаре добијене од стране заинтересованих органа и организација, заинтересоване јавности, јединица локалне самоуправе и месних заједница, грађана, удружења грађана и др. при спроведеном јавном увиду, а који су дати у циљу побољшања пројекта са аспекта заштите животне средине.

Образложење

Носилац пројекта „Rio Sava Exploration“ д.о.о. Београд, дана 27.08.2024. године, поднео је Министарству заштите животне средине, захтев за одређивање обима и садржаја Студије о процени утицаја на животну средину пројекта подземне експлоатације лежишта литијума и бора „Јадар“. Позивом за допуну захтева за одређивање обима и садржаја студије о процени утицаја на животну средину пројекта подземне експлоатације лежишта литијума и бора „Јадар“, од 30.08.2024. године, од носиоца пројекта су затражени додатни подаци и документација, и то:

1. Да назив захтева уподобе са Студијом изводљивости подземне експлоатације руде литијума и бора Јадар, с обзиром да се назив захтева односи и на постројење за обогаћивање руде и одлагање отпада насталог при рударским аквностима. Такође, на графичком прилогу у захтеву дат је приказ позиција свих планираних објеката за наведене намене, али недостаје њихов опис у текстуалном делу захтева.
2. У предметном Захтеву за одређивање обима и садржаја студије, у оквиру тачке где је дата анализа утицаја пројекта Јадар са становишта хемијског удеса Севесо анализа, наведено је да се ради о Севесо постројењу нижег реда – стр. 102., с тим да се на стр. 104. наводи да уколико у наредним фазама пројекта Јадар дође до измена у количинама и врсти материја које утичу на Севесо класификацију да је потребно вршити ревизију Севесо класификације. На основу представљене краће анализе издвојене су само емулзије за експлозив Subtec Eclipse ANE, природни гас и дизел гориво. Сходно чл. 3. став 1. тачка 31.) Закона о заштити животне средине, Севесо постројење, односно постројење у којем се обављају активности у којима је присутна или може бити присутна опасна материја у једнаким или већим количинама од прописаних (у даљем тексту: Севесо постројење) јесте техничка јединица унутар комплекса где се опасне материје производе, користе, складиште или се њима рукује. Постројење укључује сву опрему, зграде, цевоводе, машине, алате, интерне колосеке и депое, докове, истоварна пристаништа за постројења, пристане складишта или сличне грађевине, на води или копну, а које су нужне за функционисање постројења, а сходно чл. 3. став 1. тачка 32.) истог закона, комплекс подразумева просторну целину под контролом оператера, где су опасне материје присутне у једном или више постројења, укључујући појединачну или заједничку инфраструктуру, односно појединачне или заједничке активности. У предметном Захтеву и према датој анализи утицаја пројекта Јадар са становишта хемијског удеса - Севесо анализе, није обухваћен цео комплекс. Из анализе су изостављени они делови комплекса на којима ће се налазити рударски и индустријски отпад, као и постројења за припрему материјала за запуњавање откопаног простора, постројења за обогаћивање руде на површини терена, процесно постројење за прераду концентрата у циљу производње литијум карбоната, борне киселине и натријум сулфата и остала непоменута постројења, уколико су планирана (с обзиром да не постоји детаљан опис комплекса у достављеном Захтеву), те је неопходно и њихово разматрање. Додатно, потребно је кориговати табелу 5.6 у поднаслову 5.4 Анализа утицаја пројекта „Јадар“ са становишта хемијског удеса, сходно претходно наведеним недостацима и важећем: Правилнику о листи опасних материја и њиховим количинама и критеријумима за одређивање врсте докумената које израђује оператер Севесо

- постројења, односно комплекса („Сл. гласник РС”, бр. 40/10, 51/15 и 50/18) и Правилнику о категоријама, испитивању и класификацији отпада („Сл. Гласник РС”, бр. 56/10, 93/19, 39/21 и 65/2024).
3. Оператер треба да примени критеријуме сходно Правилнику о листи опасних материја и њиховим количинама и критеријумима за одређивање врсте докумената које израђује оператер Севесо постројења, односно комплекса („Службени гласник РС”, бр 41/10, 51/15 и 50/18), односно да изврши попис свих опасних материја укључујући отпад, који под условима који постоје у Севесо постројењу, односно комплексу има или може имати иста својства у погледу могућности изазивања удеса) и њихових максималних количина које су присутне или могу бити присутне на целом комплексу и на основу тога утврди да ли је Севесо постројење, односно комплекс и да ли има обавезу израде докумената Извештај о безбедности и План заштите од удеса или документ Политика превенције од удеса. У случају када ни једна од опасних материја није присутна у количинама једнаким или већим од прописаних граничних количина у Листи опасних материја и њихових граничних количина и листи категорија опасних материја и њихових граничних количина, оператер треба да примени додатне критеријуме и изврши прорачун количина опасних материја на локацији комплекса и изведе закључак да ли има обавезу израде Извештаја о безбедности и Плана заштите од удеса или Политике превенције удеса.
  4. У опису локације је дат генерални опис удаљености рударско прерађивачких објеката од најближих стамбених и других објеката. Који објекти и земљиште су откупљени до сада и тако решени имовинско правни односи на тим катастарским парцелама (мисли се на објекте под директним утицајем активности компаније), а који нису, и у том смислу недостаје јаснији пресек стања. На графичком прилогу у склопу захтева посебно су назначени откупљени објекти (куће, окућнице, гараже, штале и др.) где се препознају и необележени објекти, па се поставља питање њиховог даљег егзистирања услед реализације пројекта. Потребно је дефинисати имовинско правне односе, односно дати информацију о укупном броју откупљених парцела у границама експлоатационог поља и доставити иновирани графички прилог.
  5. Није приказана удаљеност од најближих водозавхвата са цевоводима, црпним станицама као и у опису шире локације, удаљеност од водоизворишта за снабдевање пијаћом водом. То је један од важнијих партикуларних негативних утицаја који може настати реализацијом пројекта.
  6. У захтеву се не наводи на експлицитан начин да ли је позиција планираних рударских објеката у зони I А преклопљена са позицијама регистрованих археолошких локалитета Пауље, Мађарско гробље, Мост преко Корените, Брезјак праисторијско насеље и друга. Потребно је приказати фактичко стање обзиром да у својим условима Завод за заштиту споменика културе Ваљево наводи да је у случају открића значајних остатака непокретних културних добара, инвеститор у обавези да предвиди измену пројекта и дислокацију објекта.
  7. Такође, не наводи се у захтеву да ли се позиција планираних рударских објеката у зони IА преклапа са локацијама на којима су присутне строго заштићене и заштићене биљне и животињске врсте, па стога је потребно уподобити са условима заштите природе издатих од Завода за заштиту природе, од 21.08.2024. године.
  8. Носилац пројекта се на више места у Захтеву за одређивање обима и садржаја позива на примену најбољих доступних техника, али се не наводи коришћење Референтних докумената Европске уније који дефинишу најбоље доступне технике. Потребно је да се у Захтеву нагласи у којим деловима овог пројекта (када је упитању експлоатација) се користе најбоље доступне технике, што би морало да се обради у Студији о процени утицаја. Референтни документ који се односи на управљање отпадом из екстрактивне индустрије Best Available Techniques (BAT) Reference Document for the Management of Waste from Extractive Industries) који је ступио на снагу децембра 2018. године је, свакако, документ који даје смернице за овакве пројекте, те га инвеститор треба узети у обзир при планирању активности и будућих мера у циљу заштите животне средине,

посебно Поглавље 5. документа са БАТ закључцима. Такође, инвеститор новог постројења мора узети у обзир и сва остала референтна документа тј. најбоље доступне технике које се односе на овакву врсту постројења.

9. На страни 95, у поглављу 5.3.1.2 наведено је само да је планирано постављање заштитног слоја испод одлагалишта рудничке јаловине (јаловог стенског материјала) и сиромашне руде (рудничка јаловина са садржајем литијума и бора). Није наведено од ког материјала и по ком техничком концепту или стандарду ће се градити заштитни слој.
10. Приказ главних алтернатива не садржи део који се тиче технологије планиране прераде руде у зони 1А, као и позиције рударско прерађивачких објеката у зони 1А.

У допуњеном захтеву за одређивање обима и садржаја Студије о процени утицаја на животну средину пројекта подземне експлоатације лежишта литијума и бора „Јадар“, на катастарским парцелама у оквиру катастарских општина Горње Недељице, Брњац, Велико Село, Јаребице, Слатина, Ступница и Шурице, град Лозница, у обухвату подзона 1А и 1Б – зона рударских активности према Просторном плану подручја посебне намене за реализацију пројекта експлоатације и прераде минерала јадарита у лежишту „Јадар“ („Сл.Гласник РС“, број 26/2020) од 15.09.2024. године, након јавног позива министарства за допуну, пружене су тражене информације у формату и обиму како је и затражено било од овог органа.

Носилац пројекта је детаљније приказао опис локације у захтеву документован са новим графичким прилогом на коме су уцртани и прописно обележени сви постојећи објекти који се морају уклонити у границама експлоатационог поља и сви објекти који ће трпети директан утицај од стране рударских постројења. Дат је приказ свих археолошких локалитета које је у својим условима назначио Завод за заштиту споменика културе Ваљево, локалитет Пауље једини је позициониран у границама експлоатационог поља где је недвосмислено приказано да се један део планираних објеката преклапа за археолошким зонама локалитета Пауље. Приказана је удаљеност од најближих водоизворишта које су у функцији водоснабдевања околних насеља.

С обзиром да недостају подаци о карактеризацији отпада није било могуће извршити тачну идентификацију предметног комплекса као Севесо комплекса, у табелама су приказани пописи свих планираних опасних материја и њихове пројектоване количине. Пружена је информација о структури заштитног слоја испод одлагалишта са знаком детаљне разраде у Студији о процени утицаја на животну средину. Дат је приказ референтних докумената Европске уније који дефинишу најбоље доступне технике за екстрактивну индустрију.

Уз допуњени захтев приложени су попуњени упитници за одређивање обима и садржаја Студије о процени утицаја на животну средину (део I и II), као и копије прибављених услова и мишљења од стране осталих надлежних органа:

1. Предложене координате експлоатационог поља Јадар,
2. Анализа безбедности пројекта „Јадар“ са становишта хемијског удеса - СЕВЕСО анализа Рев. 2,
3. Решење са условима Завода за заштиту природе Србије, 03 број 020-3023/4 од 30.11.2020. године,
4. Услови Завода за заштиту споменика културе Ваљево, број 480/1 од 18.08.2024. године,
5. Водни услови Министарства пољопривреде, водопривреде и шумарства, број 002323353 2024 14843 001 001 325 024 од 21.08.2024. године,
6. Извод из Студије изводљивости подземне експлоатације литијума и бора из лежишта Јадар, Рударско геолошки факултет, мај 2024. године,
7. Обавештење за Босну и Херцеговину, у складу са чланом 3. Конвенције о процени утицаја пројеката на животну средину у прекограничном контексту,
8. Графичка документација.

Како се утврдило да је предметни захтев допуњен и да садржи основне елементе из члана 12. Закона о процени утицаја на животну средину и Правилника о садржини захтева за одређивање обима и садржаја Студије о процени утицаја на животну средину, поступајући по предметном захтеву, сагласно члану 14. став 1. и члану 29. Закона о процени утицаја на животну средину, обавештени су заинтересовани органи, организације и заинтересована јавност ради добијања мишљења на поднети захтев. Објављен је оглас у дневном листу „Вечерње новости“ дана 17.09.2024. године, у локалном листу „Лознички недељник“ дана 19.09.2024. године, као и на службеном вебсајту министарства <http://www.ekologija.gov.rs/obavestenja/procena-uticaja-na-zivotnu-sredinu/> дана 17.09.2024. године. Истовремено позив ради увида у захтев је оглашаван на сајту града Лознице и на сајту општине Крупањ.

Јавни увид у садржину захтева и пратећу документацију био је омогућен у просторијама Министарства заштите животне средине, Градској управи Лозница и Општинској управи Крупањ.

Осим Законом о процени утицаја на животну средину прописаног начина за јавни увид у поднети захтев, а због изузетног интересовања и значаја укључивања јавности и транспарентног јавног увида у раним фазама поступка за предметни пројекат, Министарство заштите животне средине је омогућило да, уз подршку Јединица локалних самоуправа Лозница и Крупањ, у циљу што бољег спровођења јавног увида у поднети захтев са пратећом документацијом, (чији је рок од 15 дана за јавни увид прописан чланом 14. став 2. Закона о процени утицаја на животну средину), сва поднета документација буде доступна и на нивоу обе јединице локалне самоуправе и што ближе кључним заинтересованим циљним групама, као што су грађани, удружења грађана, локалне заједнице, месне заједнице и др.

У току јавног увида од стране заинтересованих организација и јавности увид је извршен од стране: Новака Блечића, рударског инжењера, професора у пензији, дана 19.09.2024., 23.09.2024. и 01.10.2024., адвоката Момира Радића дана 20.09.2024. године, Вере Дрнде, професора универзитета, Радивоја и Марине Марковића, слободног уметника и Зорана Радуловића дана 23.09.2024. и 24.09.2024., Драгане Ђорђевић, универзитетског професора и научног саветника ИХТМ и Александра Кору од 27.09.2024., Мирка Секуловића, професора универзитета у пензији и Милоша Вељовића, адвоката и представника Регулаторног института за животну средину, РЕРИ Београд.

На поднети захтев за одређивање обима и садржаја Студије о процени утицаја, достављени су коментари и мишљења заинтересоване јавности и заинтересованих органа и организација, путем поште и електронске поште, и то од:

- 1) Посланичког клуба Заједно Морамо, бр. 002729891 2024 од 23.09.2024. године, где се тражи обустава поступка одређивања обима и садржаја Студије,
- 2) Гордане Грујић из Удружења грађана ОАЗА, бр. 002541265 2024 од 19.09.2024., 30.09.2024., 02.10.2024. године, где се тражи продужетак рока за достављање коментара на предметни захтев,
- 3) Удружења Заштитимо Јадар и Рађевину – Момчило Алимпић, бр. 002541265 2024 од 19.09.2024. године где се тражи обустава поступка одређивања обима и садржаја Студије,
- 4) Предрага Ковачевића, бр. 002541265 2024 од 25.09.2024. године,
- 5) Милана Костића, бр. 002541265 2024 од 25.09.2024. године,
- 6) мр Петра Марјановића из Шапца, бр. 002541265 2024 од 25.09.2024. године,
- 7) Јелене Зорић, бр. 002541265 2024 од 27.09.2024. године,
- 8) Константина Самуилова, бр. 002541265 2024 од 24.09.2024. године (доставио и Power point презентацију Студије америчке националне лабораторије за обновљиве изворе енергије),

- 9) Проф. др Новака Блечића, бр. 002541265 2024 од 30.09.2024, 01.10.2024 и 03.10.2024 године,
- 10) Мирослава Мијатовића за Подрињски антикорупцијски тим и Коалицију против корупције у животној средини, бр. 002541265 2024 од 30.09.2024. године где се тражи да се захтев одбаци,
- 11) Горана Гвозденовића из Панчева, бр. 002541265 2024 од 29.09.2024. године,
- 12) Посланичког клуба МИ СНАГА НАРОДА, проф. др Бранислав Несторовић, по овлашћењу адвокат Миленко Радић, бр. 002541265 2024 од 30.09.2024. године,
- 13) Бранка Стефановића, бр. 002541265 2024 од 30.09.2024. године,
- 14) Удружења Коалиција за одрживо рударство у Србији, КОРС из Суботице, бр. 002541265 2024 од 30.09.2024. године и 03.10.2024. године,
- 15) Владимира Андрића из Лознице, бр. 002541265 2024 од 30.09.2024. године,
- 16) Адвоката Бранислава Манића, бр. 002541265 2024 од 01.10.2024. и 03.10.2024. године,
- 17) Др Ане Јаковљевић, адвоката по овлашћењу групе грађана, бр. 002541265 2024 од 01.10.2024. године,
- 18) Марија Милковића, бр. 002541265 2024 од 24.09.2024. године, са питањем да ли је министарству предата Студија о процени утицаја на животну средину,
- 19) Милице Марушић Јаблановић, бр. 002541265 2024 од 01.10.2024. године,
- 20) Борислава Новаковића, бр. 002541265 2024 од 01.10.2024. године,
- 21) Мирослава Алексића, бр. 002541265 2024 од 01.10.2024. године,
- 22) Милоша Парандиловића, бр. 002541265 2024 од 01.10.2024. године,
- 23) Данијеле Несторовић, бр. 002541265 2024 од 01.10.2024. године,
- 24) Удружења грађана „Бела чапља“, бр. 002541265 2024 од 01.10.2024. године,
- 25) Ане Џакић, бр. 002541265 2024 од 01.10.2024. године,
- 26) Аце Удицког, бр. 002541265 2024 од 01.10.2024. године,
- 27) Драгана Јонића, бр. 002541265 2024 од 01.10.2024. године,
- 28) Драгана Нинковића, бр. 002541265 2024 од 01.10.2024. године,
- 29) Ивана Николића, бр. 002541265 2024 од 01.10.2024. године,
- 30) Марије Костић, бр. 002541265 2024 од 01.10.2024. године,
- 31) Ирене Барбуловић, бр. 002541265 2024 од 01.10.2024. године,
- 32) Младена Владића, бр. 002541265 2024 од 01.10.2024. године,
- 33) Ивана Бјелића, бр. 002541265 2024 од 01.10.2024. године,
- 34) Владимира Божића, бр. 002541265 2024 од 01.10.2024. године,
- 35) Ивана Милосављевића, бр. 002541265 2024 од 01.10.2024. године,
- 36) Димитрија Прокоповића, бр. 002541265 2024 од 01.10.2024. године,
- 37) Зорана Пејовића, бр. 002541265 2024 од 01.10.2024. године,
- 38) Удружења Заштитимо Јадар и Рађевину Лозница, бр. 002541265 2024 од 01.10.2024. године,
- 39) Златане Пејовић, бр. 002541265 2024 од 01.10.2024. године,
- 40) Душана Михајловић, бр. 002541265 2024 од 03.10.2024. године,
- 41) Никице Васојевића, бр. 002541265 2024 од 03.10.2024. године,
- 42) Јелене Милошевић, бр. 002541265 2024 од 07.10.2024. године,
- 43) Маринике Тепић, бр. 002541265 2024 од 07.10.2024. године,
- 44) Соње Пернат, бр. 002541265 2024 од 07.10.2024. године,
- 45) Ирине Живковић, бр. 002541265 2024 од 07.10.2024. године,
- 46) Ђорђа Ђорђића, бр. 002541265 2024 од 07.10.2024. године,
- 47) Пеђе Митровића, бр. 002541265 2024 од 07.10.2024. године,
- 48) Борка Стефановића, бр. 002541265 2024 од 07.10.2024. године,
- 49) Миле Поповић, бр. 002541265 2024 од 07.10.2024. године,
- 50) Душана Никезића, бр. 002541265 2024 од 07.10.2024. године,
- 51) Горана Петровића, бр. 002541265 2024 од 07.10.2024. године,
- 52) Здравка Поноша, бр. 002541265 2024 од 07.10.2024. године,
- 53) Слободана Цвејића, бр. 002541265 2024 од 07.10.2024. године,

- 54) Стефана Јањића, бр. 002541265 2024 од 07.10.2024. године,
- 55) Татјане Марковић Топаловић из Шапца, бр. 002541265 2024 од 07.10.2024. године,
- 56) Верице Милановић из Краљева, бр. 002541265 2024 од 07.10.2024. године,
- 57) Тијане Перић Дилигенски, бр. 002541265 2024 од 07.10.2024. године,
- 58) Слободана Петровића из Врања, бр. 002541265 2024 од 07.10.2024 године,
- 59) Бранка Миљуша из Београда, бр. 002541265 2024 од 07.10.2024. године,
- 60) Далибора Јекића из Београда, бр. 002541265 2024 од 07.10.2024. године,
- 61) Слободана Илића из Старе Пазове, бр. 002541265 2024 од 07.10.2024. године,
- 62) Милке Павловић из Добановаца, бр. 002541265 2024 од 07.10.2024. године,
- 63) Бранке Бак из Земуна, бр. 002541265 2024 од 07.10.2024. године,
- 64) Вере Станарчевића из Земуна, бр. 002541265 2024 од 07.10.2024. године,
- 65) Верице Шкундрић из Неготина, бр. 002541265 2024 од 07.10.2024. године,
- 66) Милана Костића, бр. 002541265 2024 од 07.10.2024. године,
- 67) Данијеле Марковић из Старчева, бр. 002541265 2024 од 07.10.2024. године,
- 68) Дејана Марковића из Старчева, бр. 002541265 2024 од 07.10.2024. године,
- 69) Оливере Манић, бр. 002541265 2024 од 07.10.2024. године,
- 70) Весне Јаковљевић, бр. 002541265 2024 од 07.10.2024. године,
- 71) Тање Ристић, бр. 002541265 2024 од 07.10.2024. године,
- 72) Ненада Поповића, бр. 002541265 2024 од 07.10.2024. године,
- 73) Мирјане Пањевић, бр. 002541265 2024 од 07.10.2024. године,
- 74) Сузане Бановић, бр. 002541265 2024 од 07.10.2024. године,
- 75) Стевана Југовића, бр. 002541265 2024 од 07.10.2024. године,
- 76) Александре Илић, бр. 002541265 2024 од 07.10.2024. године,
- 77) Милице Новковић Чочић, бр. 002541265 2024 од 07.10.2024. године,
- 78) Милојка Југовића, бр. 002541265 2024 од 07.10.2024. године,
- 79) Саре Микуљак, бр. 002541265 2024 од 07.10.2024. године,
- 80) Марије Ковачине, бр. 002541265 2024 од 07.10.2024. године,
- 81) Арсенија Мијатовића, бр. 002541265 2024 од 07.10.2024. године,
- 82) Огњена Стојиљковића, бр. 002541265 2024 од 07.10.2024. године,
- 83) Николе Концуловића, бр. 002541265 2024 од 07.10.2024. године,
- 84) Радована Новаковића, бр. 002541265 2024 од 07.10.2024. године,
- 85) Милана Стојановића, бр. 002541265 2024 од 07.10.2024. године,
- 86) Николе Живановића, бр. 002541265 2024 од 07.10.2024. године,
- 87) Душана Ђукића, бр. 002541265 2024 од 07.10.2024. године,
- 88) Горана Тепше, бр. 002541265 2024 од 07.10.2024. године,
- 89) Бојана Радулова, бр. 002541265 2024 од 07.10.2024. године,
- 90) Милоша Петровића, бр. 002541265 2024 од 07.10.2024. године,
- 91) Николе Радулова, бр. 002541265 2024 од 07.10.2024. године,
- 92) Давида Шикуљака, бр. 002541265 2024 од 07.10.2024. године,
- 93) Матеја Шикуљака, бр. 002541265 2024 од 07.10.2024. године,
- 94) Гордана Ковачине, бр. 002541265 2024 од 07.10.2024. године,
- 95) Љубивоја Плазинчића, бр. 002541265 2024 од 07.10.2024. године,
- 96) Душице Пејиновић, бр. 002541265 2024 од 07.10.2024. године,
- 97) Даниела Мрвоша, бр. 002541265 2024 од 07.10.2024. године,
- 98) Братислава Шикуљака, бр. 002541265 2024 од 07.10.2024. године,
- 99) Милице Новковић Чочић, бр. 002541265 2024 од 07.10.2024. године,
- 100) Вере Илић, бр. 002541265 2024 од 07.10.2024. године,
- 101) Љиљане Ласић, бр. 002541265 2024 од 07.10.2024. године,
- 102) Николе Давидовца, бр. 002541265 2024 од 07.10.2024. године,
- 103) Видосаве Маркичевић Недељковић, бр. 002541265 2024 од 07.10.2024. године,
- 104) Филипа Чочића, бр. 002541265 2024 од 07.10.2024. године,
- 105) Небојше Илића, бр. 002541265 2024 од 07.10.2024. године,
- 106) Адријане Анђелић, бр. 002541265 2024 од 07.10.2024. године,

- 107) Јелене Анђелић, бр. 002541265 2024 од 07.10.2024. године,
- 108) Милана Малбашића, бр. 002541265 2024 од 07.10.2024. године,
- 109) Дијане Јеловац, бр. 002541265 2024 од 07.10.2024. године,
- 110) Димитрија Вирага, бр. 002541265 2024 од 07.10.2024. године,
- 111) Милоша Бојовића, бр. 002541265 2024 од 07.10.2024. године,
- 112) Јасмине Московљевић Поповић, бр. 002541265 2024 од 07.10.2024. године,
- 113) Горана Поповића, бр. 002541265 2024 од 07.10.2024. године,
- 114) Јелене Шикуљак, бр. 002541265 2024 од 07.10.2024. године,
- 115) Ане Несимовски, бр. 002541265 2024 од 07.10.2024. године,
- 116) Биљане Новаковић, бр. 002541265 2024 од 07.10.2024. године,
- 117) Маје Давидовац, бр. 002541265 2024 од 07.10.2024. године,
- 118) Андрије Вучетића, бр. 002541265 2024 од 07.10.2024. године,
- 119) Драгане Поповић, бр. 002541265 2024 од 07.10.2024. године,
- 120) Милијанка Иванишевића, бр. 002541265 2024 од 07.10.2024. године,
- 121) Мирте Урошевић, бр. 002541265 2024 од 07.10.2024. године,
- 122) Наташе Ђерег, бр. 002541265 2024 од 07.10.2024. године,
- 123) Јелене Спирић, бр. 002541265 2024 од 07.10.2024. године,
- 124) Жељка Веселиновића, бр. 002541265 2024 од 07.10.2024. године,
- 125) Драгана Ђиласа, бр. 002541265 2024 од 07.10.2024. године,
- 126) Групе грађана Крени Промени, бр. 002541265 2024 од 07.10.2024. године,
- 127) Татјане Пашић, бр. 002541265 2024 од 07.10.2024. године,
- 128) Игорa Жорића, бр. 002541265 2024 од 09.10.2024. године,
- 129) Далиборке Јањић, бр. 002541265 2024 од 09.10.2024. године,
- 130) Драгана Тодоровића, бр. 002541265 2024 од 09.10.2024. године,
- 131) Милана Сенића, бр. 002541265 2024 од 07.10.2024. године,
- 132) Петра Коморчића, бр. 002541265 2024 од 07.10.2024. године,
- 133) Регулаторног института за обновљиву енергију и животну средину Београд, бр. 002541265 2024 од 07.10.2024. године,
- 134) Сретена Ђорђевића, бр. 002541265 2024 од 09.10.2024. године,
- 135) Удружења грађана Earth Thrive, бр. 002541265 2024 од 07.10.2024. године,
- 136) Тање Павловић, бр. 002541265 2024 од 07.10.2024. године,
- 137) Јоване Анђелић, бр. 002541265 2024 од 07.10.2024. године,
- 138) Удружење за заштиту животне средине - АЕП бр. 002541265 2024 од 09.10.2024. године,
- 139) Удружење иницијатива за Пожегу, бр. 002541265 2024 од 09.10.2024. године
- 140) Весне Вељашевић, бр. 002541265 2024 од 09.10.2024. године,
- 141) Александре Килибарда Вина, бр. 002541265 2024 од 09.10.2024. године,
- 142) Ђорђа Станковић, бр. 002541265 2024 од 01.10.2024. године,
- 143) Јелене Грковић, бр. 002541265 2024 од 09.10.2024. године,
- 144) Раде Јанић, бр. 002541265 2024 од 10.10.2024. године,
- 145) Игорa Ђуричић, бр. 002541265 2024 од 04.10.2024. године,
- 146) Војина Проле, бр. 002541265 2024 од 04.10.2024. године,
- 147) Милоја Јанић, бр. 002541265 2024 од 04.10.2024. године,
- 148) Светлане Шапоњић, бр. 002541265 2024 од 04.10.2024. године
- 149) Вера Илић, бр. 002541265 2024 од 07.10.2024. године

Сви достављени коментари и мишљења од стране заинтересованих органа, организација и јавности, размотрени су :

- 1) **Посланички клуб Заједно Морамо**, бр. 002729891 2024 од 23.09.2024. године, у свом захтеву тражи обуставу поступка одлучивања о обиму и садржају Студије о процени утицаја на животну средину пројекта „Јадар“, а захтев за издавање дозволе за експлоатациона поља одбаци у складу са законом у прописаним роковима. Свој захтев

образлажу чињеницом да Иницијална процена утицаја, раније објављена, није спроведена у складу са законом.

Одговор: Овако достављен коментар/примедба је неразумљива и није јасно на који поступак одлучивања се односи, из разлога што Закон о процени утицаја на животну средину не познаје поступак „иницијалне процене утицаја“ и он се никако не може поистоветити са процедуралном фазом у оквиру које се одређује обим и садржај студије о процени утицаја на животну средину.

Сваки пројекат који се спомиње у поднеску, а није рударски пројекат, као што је експлоатација подземне воде из алувиона Дрине или пројекат одлагања индустријског отпада на депонију је предмет посебног пројекта и процедуре за издавање дозволе. Након решења о обиму и садржају студије у наредној фази, у оквиру студије о процени утицаја, биће обрађен кумулативни утицај овог рударског пројекта као и других пројеката у непосредном окружењу који су међусобно повезани. Карактеристике отпада који настаје ископавањем руде и отпада који настаје припремом (обогаћивањем) те руде сврстава се у рударски отпад и у довољној мери је описано у захтеву и изводу из студије изводљивости. Сваки други отпад који се тиче рада процесног постројења представља посебан пројекат који није предмет разматрања кроз овај поступак.

Предметни захтев се односи на пројекат где одобрење за извођење пројекта издаје надлежни орган за послове рударства у складу са Законом о рударству и геолошким истраживањима. Сви планирани објекти на површини терена укључујући подземне рударске објекте у функцији експлоатације руде налазе се у границама експлоатационог поља. Сви други планирани пројекти који се тичу изградње процесног постројења и изградње депоније индустријског отпада налазе се ван граница експлоатационог поља и самим тим подлежу одобрењу за извођење пројекта – грађевинској дозволи, у складу са Законом о планирању и изградњи.

Из горе наведених разлога надлежни орган сматра да нису постојале околности за обуставу поступка по захтеву за одређивање обим и садржаја студије о процени утицаја на животну средину.

- 2) **Гордана Грујић из Удружења грађана ОАЗА**, бр. 002541265 2024 од 19.09.2024, 30.09.2024., 02.10.2024. године, у својим коментарима тражи продужетак рока за достављање коментара на предметни захтев и указује на следеће недостатке:

Примедба 1: Подаци и резултати истраживања које је урадио РГФ, који представљају изворне податке за предметни обим и садржај нису проверљиви нити доступни јавности, нити су урађени у складу са законом, па тако остају неутемељени у смислу валидности и тачности.

Одговор: Захтев за одређивање обима и садржаја Студије о процени утицаја на животну средину пројекта подземне експлоатације лежишта литијума и бора Јадар је документ припремљен коришћењем следеће документације:

- Услови надлежних органа, у складу са чланом 70. Закона о рударству и геолошким истраживањима („Сл. гласник РС“, бр. 101/2015, 95/2018 - др. закон и 40/2021), које је подносилац захтева дужан да пре израде студије изводљивости експлоатације прибави, а да затим те услове имплементира у саму Студију изводљивости. Услови приложени уз Захтев.
- Извод из Студије изводљивости подземне експлоатације лежишта литијума и бора Јадар, Универзитет у Београду Рударско-геолошки факултет, Београд, мај 2024. године. Извод приложен уз Захтев.
- Елаборат о ресурсима и резервама бора и литијума у лежишту „Јадар“ код Лознице (доњи јадаритски хоризонт) са стањем на дан 31.07.2020., Београд, септембар

2020.године, Потврда о резервама број 310-02-1602/2020-02 је добијена 29.12.2020. године од стране Министарства рударства и енергетике.

- Извештаји о резултатима анализа квалитета животне средине низа акредитованих лабораторија. Извештаји су референцирани у тексту Захтева.

Поменути Елаборат је урађен према изведеним геолошким истраживањима при чему су сви резултати геолошких истраживања предати ресорном министарству (у виду Годишњих извештаја, Завршних извештаја и Елабората о ресурсима и резервама). Геолошка истраживања су изведена према одобреним пројектима сходно правној регулативи, и били су предмет техничке контроле која је законом прописана, а сам Извештај о извршеној техничкој контроли је обавезан саставни део Пројекта који се предаје на одобрење. За сву коришћену фондовску геолошку документацију су плаћене прописане накнаде. У току реализације пројекта геолошких истраживања лежишта Јадар из Фонда за геолошку документацију коришћена је карта и тумач основне геолошке карте 1:100 000, лист Зворник за коју је плаћена прописана накнада.

Додатно, сво набушено језгро, остаци појединачних узорака после хемијских анализа су трајно архивирани и увек могу бити употребљени за потребе додатних, контролних или неких других анализа. Ово важи и за сва геофизичка и друга теренска или лабораторијска мерења и тестирања. Сви геолошки истражни радови се у циљу провере увек могу поновити (бушењем нове бушотине у непосредној близини раније изведене истражне бушотине), као и све лабораторијске анализе и тестирања.

Носилац пројекта је уз Захтев за обим и садржај поднео Извод из студије изводљивости, а не Студију изводљивости, која може бити завршена након издавања решења о обиму и садржају од стране надлежног министарства, као што и предвиђа члан 70. Закона о рударству и геолошким истраживањима. Потребно је нагласити да Извод из Студије изводљивости није финална студија изводљивости, већ сиже техничких решења на основу ког је могуће стећи јасан увид у врсту и размере самог пројекта.

Примедба 2: Министарство за заштиту животне средине се оглушило о захтев за продужетак рока за достављање коментара са 15 на 30 дана.

Одговор: Одредбом члана 14. став 2. Закона о процени утицаја на животну средину („Сл. гл. РС“, бр.135/2004, 36/09), који је на снази и у примени, прописан је рок од 15 дана од дана пријема обавештења, у коме заинтересовани органи, организације и заинтересована јавност могу доставити своја мишљења о поднетом захтеву.

Предлог новог Закона о процени утицаја на животну средину, који је ушао у Скупштинску процедуру, још увек није усвојен, а након усвајања ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у службеном гласнику. А даном ступања на снагу новог Закона престаје да важи Закон о процени утицаја на животну средину („Сл. гл. РС“, бр.135/2004, 36/09).

Имајући у виду цитирану одредбу важећег Закона и прописан рок од 15 дана, нема правног основа за продужетак истог.

Примедба 3: Обавештење о захтеву за обим и садржај студије о процену утицаја на животну средину пројекта подземне експлоатације лежишта литијума и бора „Јадар“ није било лако доступно широј јавности на сајту министарства.

Одговор: Примедба је неоснована, захтев је био доступан, како на сајту министарства, тако и у просторијама министарства, сваког радног дана од 11 до 14 часова, 15 дана.

- 3) **Удружење Заштитимо Јадар и Рађевину – Момчило Алимпић**, у свом захтеву бр. 002541265 2024 од 19.09.2024. године, доставило је следеће примедбе:

Примедба 1: Готово идентична Студија изводљивости објављена је 2021. године, а у односу на ту верзију, у сада приложеној Студији, која је датирана на мај 2024. године, недостају одређени подаци, као што је ендемска биљна врста *Teucrium scorodonia*, чија једина позната колонија у Србији настањује локацију Штавице, планирану за складиштење индустријског отпада. Сматрамо да је овај изузетно важан податак намерно и с предумишљајем избачен из овог документа.

Одговор: За реализацију пројекта експлоатације и прераде минерала јадарита у лежишту „Јадар“, поднет је Захтев за одређивање обима и садржаја студије о процени утицаја на животну средину пројекта подземне експлоатације, на катастарским парцелама у оквиру катастарских општина Горње Недељице, Брњак, Велико Село, Јаребице, Слатина, Ступница и Шурице, град Лозница. Овај захтев територијално не обухвата локалитет Штавице, стога податак о овом налазу није изостављен намерно или с предумишљајем, већ из разлога што ова биљна врста није идентификована на подручјима која су предмет овог захтева. Тврдње да ће изградња одлагалишта довести до нестанка ретке биљне врсте кадуљастог дубачца (лат. *Teucrium scorodonia*) оспорена је чињеницом да је ова врста у међувремену идентификована и изван зоне планираног рудника. Такође, није ендемична врста како се наводи, и нетачно је да популација представља изоловану источну енклаву, будући да се врста проналази у Грчкој и Црној Гори. Такође, важно је узети у обзир да је *Teucrium scorodonia*, према Међународној црвеној листи IUCN-а, класификована као врста од „најмање бриге“ (LC – least concern), што указује на њену широку распрострањеност и одсуство ризика од изумирања или преласка у вишу категорију угрожености. Ова биљка је чак интродукована у Сједињене Америчке Државе и Нови Зеланд, те не представља биолошку или таксономску изузетност, како је наведено у допису.

Примедба 2: Решење Завода за заштиту споменика „Ваљево“ издато је за потребе утврђивања услова за предузимање мера техничке заштите за потребе израде Студије изводљивости експлоатације и прераде минерала јадарита „Јадар“, а не за потребе одређивања обима и садржаја за Студију процене утицаја на животну средину.

Одговор: Услови су издати у складу са другим Законом (Законом о рударству). Наиме, у складу са чланом 8. став 3. тачка 4. Закона о процени утицаја („Сл. гласник РС“ 103/2004 и 36/2009), уз Захтев је потребно прибавити и услове и сагласности других надлежних органа и организација у складу са посебним законом. Даље, у складу са чланом 70. Закона о рударству и геолошким истраживањима („Сл. гласник РС“ 101/2015, 95/2018, 40/2021), наводи се да је за издавање одобрења за експлоатационо поље, а пре израде студије изводљивости експлоатације потребно, између осталог, прибавити и акт о условима надлежног завода за заштиту културног наслеђа и акт о условима министарства надлежног за послове водопривреде (члан 70. став 3. тачка 2. и 3. Закона о рударству). На основу горе наведеног, услови надлежних органа су издати у складу са законом, и Захтев за одређивање обима и садржаја садржи све потребне прилоге које захтева Закон о процени утицаја на животну средину.

Примедба 3: Студија изводљивости је датирана на мај 2024. године, а Решење Завода за заштиту споменика културе Ваљево за потребе израде те исте студије издато је 12.08.2024. године, односно оверено од стране компаније 19.08.2024. године, што значи да је студија изводљивости урађена без овог потребног документа. У Закону о рударству и геолошким истраживањима, у члану 70. став 2. тачка 1. стоји да је подносилац захтева пре израде студије изводљивости у обавези да, између осталог, прибави акт којим се прописује обим и садржај студије о процени утицаја на животну средину експлоатације, а за шта је компанија тек 17.09.2024. године поднела захтев. То значи да поред спорног решења надлежног Завода за заштиту споменика културе Ваљево, компанија није имала ни одређен обим и садржај за студију процене утицаја.

Одговор: У складу са чланом 70. Закона о рударству и геолошким истраживањима („Сл. гласник РС“, бр. 101/2015, 95/2018 - др. закон и 40/2021) подносилац захтева је дужан да

пре израде студије изводљивости експлоатације лежишта минералних сировина прибави услове надлежних органа, а да затим те услове имплементира у саму студију изводљивости.

Извод из Студије изводљивости није финална верзија Студије изводљивости, већ сиже техничких решења представљен на нижем нивоу детаљности од саме студије, а на основу ког је могуће стећи јасан увид у врсту и размере самог пројекта. У том смислу, услови надлежних органа су издати у складу са законом и биће имплементирани у студију изводљивости.

Примедба 4: Уверење о рудним резервама литијума и бора које је компанија приложила датирано је на 29.11.2020. године, дакле осам месеци након усвајања Просторног плана подручја посебне намене за пројекат „Јадар“, односно Просторног плана који је и сада активан. Само та чињеница довољна је за поништавање тог плана, који је сада сасвим извесно, чак и превише очигледно, донет на основу не знамо којих резерви и без икакве студије изводљивости. Поставља се питање како је компанија могла уопште да добије уверење о рудним резервама литијума и бора за које Република нема утврђене параметре/критеријуме, и за које, уосталом, немамо никакав правилник. Јер правилник који имамо, односно Правилник о класификацији и категоризацији резерви чврстих минералних сировина и вођењу евиденције о њима, не садржи правила о утврђивању рудних резерви за литијум и бор.

Одговор: Наведене тврдње се не односе на предметни Захтев, те стога нису предмет даље обраде.

Примедба 5: Поставља се питање како је компанија добила информације о локацији будући да се Просторни план града Лознице и општине Крупањ нису мењали.

Одговор: Информација о локацији је приложена уз поднети Захтев, издата је у складу са позитивно-правним прописима.

- 4) **Предраг Ковачевић**, доставио је питање бр. 002541265 2024 од 25.09.2024. године „Интересује ме како то Рио Тинто неће угрозити нашу природу? Ана Брнабић је јавно рекла да неће бити сарадње са Рио Тинтом, а они поднели захтев за одређивање обима и садржаја еколошке студије за пројекат Јадар“.

Одговор: Захтев за одређивање обима и садржаја Студије о процени утицаја на животну средину пројекта подземне експлоатације литијума и бора „Јадар“ је први корак у административном поступку добијања сагласности на Студију о процени утицаја на животну средину. Након добијања одлуке од стране Министарства, носилац пројекта, у овом случају „RIO SAVA EXPLORATION“ је дужан да изради Студију у којој ће бити размотрени сви потенцијални утицаји на животну средину, као и мере којима ће се ти утицаји елиминисати или умањити.

- 5) **Милан Костић**, у свом захтеву бр. 002541265 2024 од 25.09.2024. године наводи: „Према објављеној студији утицаја пројекта „Јадар“ на животну средину није објективна, јер не приказује детаљно како ће се уколико дође до отварања рудника штитити животна средина, у студији нису наведене локације на које ће се рударски отпад одлагати, самим тим основано постоји сумња да ће за то користити локалне депоније, као и током својих пробних истраживања, за шта Вас овим путем позивам да поред примедбе за студију утицаја на животну средину пројектом „Јадар“ поднесете и пријаве за несавесно одлагање рударског отпада на за то не предвиђена места, постоје још бројне нелогичности у процени утицаја, али уколико ми не одговорите на овај мејл до 24.09.2024. године у 12h сматрам да сте моје примедбе везане за овај пројекат усвојили и да ће се размотрити у најкраћем могућем року, уколико се то не деси овај мејл ће бити искоришћен као доказни материјал против Вашег министарства. Овај мејл се не може тумачити као претња или било како другачије осим примедбу на студију утицаја на животну средину.“

Одговор: Достављени коментар се не односи на захтев за одређивање обима и садржаја Студије о процени утицаја, већ се односи како подносилац примедбе наводи на „објављену студију утицаја пројекта „Јадар“ на животну средину“, за који није никада спроведен поступак процене утицаја у складу са Законом о процени утицаја и која није предмет овог поступка. Наиме, тек на основу предметног поступка за одређивање обима и садржаја и донетог решења, израдиће се студија која ће бити предмет даљег поступка процене утицаја у складу са Законом о процени утицаја.

- 6) **мр Петар Марјановић из Шапца**, у примедбама бр. 002541265 2024 од 25.09.2024. године, сугерише носиоцу пројекта да издвоји више средстава како би технолошки процес заокружио. Поступак технолошког издвајања литујума захтева употребу велике количине сумпорне киселине. Сматра да постоји прихватљивије и алтернативно решење и наводи: „Процес елиминације сумпорне киселине која остаје у јаловини и у течной фази је технолошки решив. Потребно је изградити додатно ново постројење које би елиминисало сумпорну киселину и самим тим задовољили еколошке стандарде околине. Отпадне воде биле би чисте.“

Одговор: У поступку одређивања обима и садржаја Студије о процени утицаја на животну средину се анализира и оцењује квалитет чинилаца животне средине и њихова осетљивост на одређеном простору и међусобни утицаји постојећих и планираних активности, предвиђају непосредни и посредни штетни утицаји пројекта на чиниоце животне средине, као и мере и услови за спречавање, смањење и отклањање штетних утицаја на животну средину и здравље људи. Предлог је дат на основу дугогодишњег искуства у пракси и требао би бити разматран од стране подносиоца захтева у наредној фази пројекта.

- 7) **Јелена Зорић**, у примедбама бр. 002541265 2024 од 27.09.2024. године, наводи следеће:

Примедба 1 : Рио Сава није поднела документ Извод из Идејног пројекта, већ Извод студије изводљивости подземне експлоатације лежишта литијума и бора Јадар из 2024. године.

Одговор: Закон о процени утицаја на животну средину у члану 12. став 3. тачка 2., прописује да се уз захтев за одређивање обима и садржаја, уз осталу документацију, подноси идејни пројекат, односно извод из идејног пројекта, као саставни део документације.

Међутим, Закон о рударству и геолошким истраживањима не препознаје идејни пројекат, односно извод из идејног пројекта, као вид техничке документације, већ само студију изводљивости експлоатације лежишта минералних сировина, односно рударске пројекте (члан 84. Закона о рударству и геолошким истраживањима). Имајући у виду да је носилац пројекта надлежном Министарству предао Захтев за одређивање обима и садржаја студије о процени утицаја на животну средину, који се односи на рудник и рударске активности, самим тим није ни могао бити поднет идејни пројекат. У складу са наведеним, уз Захтев за одређивање обима и садржаја студије о процени утицаја пројекта подземне експлоатације лежишта литијума и бора Јадар, поднет је Извод из студије изводљивости експлоатације лежишта минералних сировина, што је у складу са чланом 12. став 3. тачка 2. Закона о процени утицаја на животну средину, а што је иначе и пракса, када су у питању рударски пројекти. Студију изводљивости у целисти је могуће финализовати након доношења решења о обиму и садржају од стране надлежног министарства, што је неопходан услов за израду финалне верзије студије изводљивости, како је предвиђено чланом 70. Закона о рударству и геолошким истраживањима.

У складу са наведеним, неспорно је да је носилац пројекта у поступку подношења предметног захтева за одређивање обима и садржаја студије о процени утицаја на животну средину, у потпуности поступио у складу са позитивно-правним прописима Републике Србије.

Примедба 2 : Подаци који су коришћени за нулто стање рађени су на основу података и информација до 2020. године, што се може сматрати застарелим подацима.

Одговор: Подаци који су коришћени за израду Захтева за одређивање обима и садржаја студије утицаја на животну средину за рударски део пројекта су подаци које је носилац пројекта прикупио до момента када је имао законски основ и правни оквир да изводи теренске радове.

Примедба 3 : Доставити Главни рударски пројекат или Извод из главног рударског пројекта

Одговор: Достављање Главног рударског пројекта се не односи на предметни Захтев, те стога примедба није предмет овог поступка, па самим тим и даље обраде.

Примедба 4 : Мониторинг план одобрен од стране надлежног органа за период од 2023.-2024.године.

Одговор: Подаци који су коришћени за израду Захтева за одређивање обима и садржаја студије утицаја на животну средину за рударски део пројекта су подаци које је носилац пројекта прикупио до момента када је имао законски основ и правни оквир да изводи теренске радове. Мониторинг планови ће бити саставни део Студије о процени утицаја на животну средину.

Примедба 5: Ревизија свих издатих услова са аспекта новодонетих стратегија РС и акционих планова у периоду од 2020.-2024.године.

Одговор: Ревизија услова надлежних органа је административни процес који није под ингеренцијом носиоца пројекта, која је приватни инвеститор.

Уз Захтев је приложено Решење о утврђивању услова за предузимање мера техничке заштите за потребе израде студије изводљивости експлоатације и прераде минерала јадарита „Јадар“, издато од стране Завода за заштиту споменика културе Ваљево, дана 12.08.2024.године.

Уз Захтев је приложено Решење о условима заштите природе за израду пројекта експлоатације лежишта литијума и бора „Јадар“, издато од стране Завод за заштиту природе Србије, 03 бр. 0212818/7 од 21.08.2024. године. Уз Захтев су приложени Водни услови, издати од стране Републичке дирекције за воде, број 002323352 2024 14843 001 001 325 024 од 21.08.2024. године.

- 8) **Константин Самуилов**, у примедбама бр. 002541265 2024 од 24.09.2024. године, доставио је Power point презентацију Студије америчке националне лабораторије за обновљиве изворе енергије, одржане у Сан Франциску у вези напредних технологија у производњи батерија јуна 2016.године, под насловом „Toward Greater Understanding of Upstream and Downstream Manufacturing Processes of Automotive Li-ion Batteries“, коју је припремила група америчких стручњака Ahmad Maayus, Emma Elgqvist, Donald Chung из Националне лабораторије за обновљиву енергију.

Одговор: Предлог је дат на основу примера из праксе и требао би бити разматран од стране подносиоца захтева.

- 9) **Проф. др Новак Блечић**, у захтевима бр. 002541265 2024 од 30.09.2024., 01.10.2024. и 03.10.2024. године, указује на следеће недостатке:

Примедба 1: Општи технички недостаци Извода из студије изводљивости (непостојање размерника на карти, ненавођење аутора (извора) карте, непостојање печата, погрешна размера карте и слично). Технички недостаци дефинисани су кроз 5 засебних докумената.

Одговор: Све примедбе у дописима проф. Блечића (документа означена Новак Блечић 1.-5.), а које се односе на недостатке или пропусте у називима, размери, потписима или другим деловима графичких прилога немају утицај на сам садржај поднетог Захтева. Ове примедбе могу бити размотрене од стране носиоца пројекта у оквиру Студије изводљивости.

Примедба 2: Потребно иновирање Елабората о ресурсима и резервама, са детаљнијом карактеризацијом и класификацијом за сва три јадаритска слоја.

Одговор: Елаборат о ресурсима и резервама није предмет Захтева за обим и садржај Студије о процени утицаја на животну средину.

Примедба 3: Зашто није израђен истражни нископ?

Одговор: Изабрана техничка решења нису предмет овог Захтева.

- 10) **Мирослав Мијатовић** за подрињски антикорупцијски тим и Коалицију против корупције у животној средини у свом захтеву бр. 002541265 2024 од 30.09.2024. године тражи да се захтев одбаци, јер на предметним парцелама које се наводе у Захтеву, компанија није стекла власништво на 2/5 поседа.

Примедба 1: Уз захтев није поднет Идејни пројекат, већ Студија изводљивости.

Одговор: Члан 12. Закона о процени утицаја на животну средину и Правилник о садржини захтева за одлучивање о потреби процене утицаја и одређивање обима и садржаја студије о процени утицаја на животну средину не уређују питање имовинско – правних односа.

Закон о процени утицаја на животну средину у члану 12. став 3. тачка 2. прописује да се уз захтев за одређивање обима и садржаја, уз осталу документацију, подноси идејни пројекат, односно извод из идејног пројекта, као саставни део документације.

Међутим, Закон о рударству и геолошким истраживањима не препознаје идејни пројекат, односно извод из идејног пројекта, као вид техничке документације, већ само студију изводљивости експлоатације лежишта минералних сировина, односно рударске пројекте (члан 84. Закона о рударству и геолошким истраживањима). Имајући у виду да је носилац пројекта надлежном министарству предао захтев за одређивање обима и садржаја Студије о процени утицаја на животну средину, која се односи на рудник и рударске активности, самим тим није ни могао бити поднет идејни пројекат.

У складу са наведеним, уз Захтев за одређивање обима и садржаја студије о процени утицаја пројекта подземне експлоатације лежишта литијума и бора Јадар, поднет је Извод из студије изводљивости експлоатације лежишта минералних сировина, што је у складу са чланом 12. став 3. тачка 2. Закона о процени утицаја на животну средину, а што је иначе и пракса, када су у питању рударски пројекти. Студију изводљивости у целости је могуће финализовати након доношења решења о обиму и садржају од стране надлежног министарства, што је неопходан услов за израду финалне верзије студије изводљивости, како је предвиђено чланом 70. Закона о рударству и геолошким истраживањима.

У складу са наведеним, неспорно је да је носилац пројекта, у поступку подношења предметног захтева за одређивање обима и садржаја студије о процени утицаја на животну средину, у потпуности поступио у складу са позитивно правним прописима Републике Србије.

Примедба 2: Услови издати од стране Завода за заштиту споменика културе Ваљево и Завода за заштиту природе Србије за потребе одређивања обима и садржаја нису временски ваљани и у колизији су са предатом Студијом о изводљивости.

Одговор: Уз Захтев је приложено Решење о утврђивању услова за предузимање мера техничке заштите за потребе израде студије изводљивости експлоатације и прераде минерала јадарита „Јадар“, издато од стране Завода за заштиту споменика културе Ваљево, дана 12.08.2024.године.

Уз Захтев је приложено Решење о условима заштите природе за израду пројекта експлоатације лежишта литијума и бора „Јадар“, издато од стране Завод за заштиту природе Србије, 03 бр. 021-2818/7 од 21.08.2024.године.

Извод из студије изводљивости није финална верзија студије изводљивости, већ сиже техничких решења представљен на нижем нивоу детаљности од саме студије, а на основу ког је могуће стећи јасан увид у врсту и размере самог пројекта. У том смислу, услови

надлежних органа су издати у складу са законом и биће део техничких решења која ће бити приказана у финалној верзији студије изводљивости.

У складу са чланом 12. ставом 3. тачка 4. Закона о процени утицаја на животну средину, уз захтев за одређивање обима и садржаја студије процене утицаја на животну средину, прилажу се услови и сагласности других надлежних органа и организација прибављених у складу са посебним законом. На основу горе наведеног, услови надлежних органа су издати у складу са законом, и захтев за одређивање обима и садржаја садржи све потребне прилоге прописане Законом о процени утицаја на животну средину.

11) **Горан Гвозденовић из Панчева**, у свом захтеву бр. 002541265 2024 од 29.09.2024. године, указао је на следеће примедбе:

Примедба 1: Захтев обухвата само Један део пројекта „Јадар“, а не узима у обзир утицаје целог пројекта у ужем и ширем смислу, како је дефинисано ППППН Јадар.

Одговор: Чињеница је да све ове три целине могу функционисати одвојено једна од друге, односно не постоји узрочно последична веза између рудника и постројења за прераду, те се из тог разлога њихова потенцијална функционална повезаност не може узимати као самосталан аргумент за обједињавање захтева за одређивање обима и садржаја. Из горе наведеног закључује се да рудник може да функционише као самостална независна целина.

Предмет овог захтева није Студија о процени утицаја на заштиту животне средине, већ Захтев за одређивање обима и садржаја. Те с тим у вези, надлежни орган може наложити обимом и садржајем да се у оквиру Студије, која ће се радити на основу овог захтева за обим и садржај, мора приказати кумулативан утицај.

Примедба 2: Уз захтев није достављен идејни пројекат, нити извод из идејног пројекта, што је у супротности са чланом 12. став 2. тачка 2. Закона о процени утицаја на животну средину.

Одговор: Закон о процени утицаја на животну средину у члану 12. став 3. тачка 2. прописује да се уз захтев за одређивање обима и садржаја, уз осталу документацију, подноси идејни пројекат, односно извод из идејног пројекта, као саставни део документације.

Међутим, Закон о рударству и геолошким истраживањима не препознаје идејни пројекат, односно извод из идејног пројекта, као вид техничке документације, већ само студију изводљивости експлоатације лежишта минералних сировина, односно рударске пројекте (члан 84. Закона о рударству и геолошким истраживањима). Имајући у виду да је носилац пројекта надлежном министарству предао захтев за одређивање обима и садржаја студије о процени утицаја на животну средину, која се односи на рудник и рударске активности, самим тим није ни могао бити поднет идејни пројекат.

У складу са наведеним, уз Захтев за одређивање обима и садржаја студије о процени утицаја пројекта подземне експлоатације лежишта литијума и бора Јадар, поднет је извод из студије изводљивости експлоатације лежишта минералних сировина, што је у складу са чланом 12. став 3. тачка 2. Закона о процени утицаја на животну средину, а што је иначе и пракса, када су у питању рударски пројекти. Студију изводљивости у целости је могуће финализовати након доношења решења о обиму и садржају од стране надлежног министарства, што је неопходан услов за израду финалне верзије студије изводљивости, како је предвиђено чланом 70. Закона о рударству и геолошким истраживањима.

У складу са наведеним, неспорно је да је носилац пројекта у поступку подношења предметног захтева за одређивање обима и садржаја студије о процени утицаја на животну средину, у потпуности поступио у складу са позитивно правним прописима Републике Србије.

Примедба 3: Извод из студије изводљивости датиран је на мај 2024.године, а услови надлежних органа за израду студије изводљивости издати су у августу 2024.године!

Одговор: У складу са чланом 70. Закона о Рударству и геолошким истраживањима („Сл. гласник РС“, бр. 101/2015, 95/2018 - др. закон и 40/2021) подносилац захтева је дужан да пре

израде студије изводљивости експлоатације лежишта минералних сировина прибави услове надлежних органа, а да затим те услове имплементира у саму студију изводљивости.

Извод из студије изводљивости није финална верзија студије изводљивости, већ сиже техничких решења представљен на нижем нивоу детаљности од саме студије, а на основу кога је могуће стећи јасан увид у врсту и размере самог пројекта. У том смислу, услови надлежних органа су издати у складу са законом.

Примедба 4: Водни Услови уопште нису издати за спровођење поступка процене утицаја на животну средину!

Одговор: Како је дефинисано Законом о водама, водни услови се издају за потребе израде техничке документације, а ради спровођења поступка процене утицаја на животну средину.

Водни услови се издају у складу са Законом водама, односно у складу са члановима 115. 116. 117. и 118. Закона о водама. Уз Захтев су приложени Водни услови, издати од стране Републичке дирекције за воде, број 002323352 2024 14843 001 001 325 024 од 21.08.2024. године.

Предметни Захтев о одређивању обима и садржаја Студије о процени утицаја на животну средину пројекта подземне експлоатације лежишта бора и литијума Јадар, у складу са горе наведеним, садржи све неопходне прилоге и у складу је са чланом 12. став 2. тачка 4. Закона о процени утицаја на животну средину.

Примедба 5: Уз Захтев нису приложени услови заштите споменика културе!

Одговор: Уз Захтев је приложено Решење о утврђивању услова за предузимање мера техничке заштите за потребе израде студије изводљивости експлоатације и прераде минерала јадарита „Јадар“, издато од стране Завода за заштиту споменика културе Ваљево, дана 12.08.2024. године.

У складу са чланом 12. ставом 3. тачка 4. Закона о процени утицаја на животну средину уз захтев за одређивање обима и садржаја студије процене утицаја на животну средину прилажу се услови и сагласности других надлежних органа и организација, прибављени у складу са посебним законом. На основу горе наведеног, услови надлежних органа су издати у складу са законом и захтев за одређивање обима и садржаја садржи све потребне прилоге које прописује Закон о процени утицаја на животну средину.

Примедба 6: Захтев је супротан Уредби о проглашењу заштићеног природног добра, Предео изузетних одлика „Цер“ („Службени гласник РС“, број 54/2023).

Одговор: Предвиђен простор за површинске рударске објекте не обухвата ни једно заштићено природно добро, што је потврђено и Решењем о условима заштите природе за израду пројекта експлоатације лежишта литијума и бора „Јадар“ (Завод за заштиту природе Србије, 03 бр. 021-2818/7 од 21.08.2024.године). У просторном обухвату Пројекта експлоатације литијума и бора у лежишту „Јадар“ нема заштићених подручја за које је спроведен или покренут поступак заштите, као ни еколошки значајних подручја еколошке мреже Републике Србије према уредби о еколошкој мрежи („Службени гласник РС“, бр. 102/10).

- 12) **Посланички клуб МИ СНАГА НАРОДА, проф др Бранислав Несторовић, по овлашћењу адвокат Миленко Радић, у свом захтеву бр. 002541265 2024 од 30.09.2024. године указује на следеће:**

Примедба 1: Закон о процени утицаја на животну средину не предвиђа услове за прављење „идејног пројекта“, нити предвиђа ко подноси „идејни пројекат“ а ко подноси „извод из идејног пројекта“. Укратко, Закон не предвиђа ни њихову садржину, нити даје могућност да се нпр. рударење оцењује преко неког „извода“. Законодавац је израз „извод из идејног пројекта“ вероватно наменио код легализације неког објекта, када је непотребно правити идејни пројекат. У конкретном случају, министарство је дужно да утврди услове у вези са рударењем које је предвиђено другим законом, Законом о рударству и геолошким

истраживањима. Ни тај закон не предвиђа „идејни пројекат“ већ „Главни идејни пројекат“. Из тих разлога, неупотребљив је и приложени Извод студије изводљивости подземне експлоатације лежишта литијума и бора Јадар који је приложен списима, а који је за неке претходне потребе израдио Рударско-геолошки факултет.

Одговор: Закон о процени утицаја на животну средину у члану 12. став 3. тачка 2. прописује да се уз захтев за одређивање обима и садржаја, уз осталу документацију, подноси идејни пројекат, односно извод из идејног пројекта, као саставни део документације.

Међутим, Закон о рударству и геолошким истраживањима не препознаје идејни пројекат, односно извод из идејног пројекта, као вид техничке документације, већ само студију изводљивости експлоатације лежишта минералних сировина, односно рударске пројекте (члан 84. Закона о рударству и геолошким истраживањима). Имајући у виду да је носилац пројекта надлежном министарству предао захтев за одређивање обима и садржаја студије о процени утицаја на животну средину, која се односи на рудник и рударске активности, самим тим није ни могао бити поднет идејни пројекат.

У складу са наведеним, уз Захтев за одређивање обима и садржаја студије о процени утицаја пројекта подземне експлоатације лежишта литијума и бора Јадар, поднет је Извод из студије изводљивости експлоатације лежишта минералних сировина, што је у складу са чланом 12. став 3. тачка 2. Закона о процени утицаја на животну средину, а што је иначе и пракса, када су у питању рударски пројекти. Студију изводљивости у целости је могуће финализовати након доношења решења о обиму и садржају од стране надлежног министарства, што је неопходан услов за израду финалне верзије студије изводљивости, како је прописано чланом 70. Закона о рударству и геолошким истраживањима.

У складу са наведеним, неспорно је да је носилац пројекта у поступку подношења предметног захтева за одређивање обима и садржаја студије о процени утицаја на животну средину, у потпуности поступио у складу са позитивно правним прописима Републике Србије.

Примедба 2: Примедба је упућена Министарству рударства и енергетике.

Одговор: Све примедбе се односе на ингеренције Министарства рударства и енергетике и као такве нису предмет Захтева за обим и садржај нити делокруга рада Министарства заштите животне средине.

- 13) **Бранко Стефановић**, у свом захтеву бр. 002541265 2024 од 30.09.2024. године, тражи обуставу поступка за одређивање обима и садржаја студије о процени утицаја.

Примедба: Наиме, иницијална процена утицаја на животну средину, раније објављена, није спроведена у складу са Законом о процени утицаја на животну средину, као ни са Законом о заштити животне средине, и то из више разлога.

Најпре, иницијална процена је представила више појединачних пројеката без међусобног повезивања, иако се ради о међузависним чиниоцима, а такође није обухватила уопште утицај захватања воде из алувиона реке Дрине.

Истом проценом утицаја нису прикази ни утицаји прераде руде на животну средину, ни у једном од пројеката за које су процене утицаја израђене, иако овај поступак може имати значајне штетне последице по животну средину.

Даље, ранијом проценом утицаја нису описане карактеристике отпада који се одлаже, што све процену утицаја чини мањкавом до те мере да је неупотребљива, а свакако спроведена противно релевантној законској регулативи.

Такође, противно Закону о рударству и геолошким истраживањима носиоцу пројекта је продужаван рок у поступку издавања дозволе за експлоатационо поље, и то чак 18 пута, противзаконито се позивајући на чињеницу да није завршен поступак процене утицаја на животну средину.

Сходно претходно наведеном, захтевамо да се поступак одлучивања о обиму и садржини студије о процени утицаја на животну средину пројекта „Јадар“ обустави, а захтев за издавање дозволе за експлоатационо поље одбаци у складу са законом у прописаним роковима.

Одговор: Наиме, нејасно је на шта се конкретно односи „иницијална процена утицаја“ јер такав термин не постоји у Закону о процени утицаја на животну средину. Иницијална процена утицаја никако не може да се поистовећује са процедуралном фазом у оквиру које се одређује обим и садржај студије о процени утицаја на животну средину. Сваки пројекат који се спомиње у поднеску, а није рударски пројекат, попут експлоатације подземне воде из алувиона Дрине или пројекат одлагања индустријског отпада на депонију је предмет посебног пројекта и процедуре за издавање дозволе. Након решења о обиму и садржају студије у наредној фази у оквиру студије о процени утицаја биће обрађен кумулативни утицај овог рударског пројекта као и других пројеката у непосредном окружењу који су међусобно повезани. Карактеристике отпада, који настаје ископавањем руде и отпада који настаје припремом (обогаћивањем) те руде, сврстава се у рударски отпад и у довољној мери је описано у захтеву и изводу из студије изводљивости. Сваки други отпад који се тиче рада процесног постројења представља посебан пројекат који није предмет разматрања кроз овај поступак.

Предметни захтев се односи на пројекат где одобрење за извођење пројекта издаје надлежни орган за послове рударства у складу са Законом о рударству и геолошким истраживањима. Сви планирани објекти на површини терена, укључујући подземне рударске објекте у функцији експлоатације руде, налазе се у границама експлоатационог поља. Сви други планирани пројекти који се тичу изградње процесног постројења и изградње депоније индустријског отпада налазе се ван граница експлоатационог поља и самим тим одобрења за извођење пројекта – Грађевинске дозволе, издају се у складу са Законом о планирању и изградњи.

Из напред наведених разлога, надлежни орган сматра да нису постојале околности за обуставу поступка по захтеву за одређивање обима и садржаја студије о процени утицаја на животну средину.

- 14) **Удружење Коалиција за одрживо рударство у Србији КОРС из Суботице**, у свом захтеву бр. 002541265 2024 од 30.09.2024. године и 03.10.2024. године, указује на следеће примедбе:

Примедба 0: Оглас Министарства је непотпун, јер не даје адресу на коју је потребно послати коментаре.

Одговор: Оглас јасно наводи да се примедбе могу доставити на местима јавног увида, а за која су адресе наведене у огласу. Такође, информације о адреси министарства као органу државне управе су јавно доступне.

Примедба 1: „ПППН је илегално формулисан односно изнет на консултације кајем 2019. те године и илегално је одобрен од стране Владе Републике Србије јер је било правно и фактички немогуће да се уопште захтева ПППН у ситуацији када Рио Тинто није имао нити оверене рудне резерве које су оверене тек 2021. Фактички је било немогуће израђивати ни студију изводљивости, нити је било могуће радити било какве рударске планове итд. јер се није знало где је рудно тело, нити његове количине нити квалитети. Потпуно је јасно да је ПППН издат криминалном злоупотребом положаја министарстава односно подстрекавањем Рио Тинта на кривично дело од стране министарстава“.

Одговор: Закон о планирању и изградњи не захтева постојање оверених резерви за израду Просторног плана посебне намене, нити било ког другог урбанистичког документа. Додатно, оцена легалности ПППН није предмет Захтева нити у надлежности Министарства заштите животне средине.

Примедба 2: „Из ЕСПОО нотификације је потпуно јасно да министарство и Рио Тинто немају доступно детаљно описано технолошко решење, односно и они говоре да ће се то решење тек израђивати. Због тога је правно и фактички немогуће да се приступа исходовању било каквих дозвола а посебно процене утицаја кад се не знају тачни улазни и излазни параметри непознатог производног процеса односно читав овај процес је криминалан“.

Одговор: У ЕСПОО нотификацији је јасно приказан опис пројекта са свим очекиваним утицајима, на нивоу детаљности усклађеном са тренутним нивоом развоја пројектно-техничке документације.

Примедба 3: „Из тзв. ексцерпта тзв. студије изводљивости те ЕПСО нотификације је јасно да се прикрива да је подручје реке Јадар једна од најплавнијих зона у Србији те се са неодговорном лакоћом избегава да је извесно да ће река Јадар уништити било какво постројење које се ту буде планирало и да ће бити уништена еколошка стабилност не само долине реке Јадар него и Дрине те акваторија испод Мачве и Семберије“.

Одговор: Поглавље 4.5.3. Захтева јасно описује могуће утицаје поплавних таласа на комплекс „Јадар“.

Примедба 4: „Захтев обухвата само један део пројекта „Јадар“, а не узима у обзир утицаје целог пројекта у ужем и ширем смислу, како је дефинисано ППППН Јадар“.

Одговор: Чињеница је да све три целине пројекта могу функционисати одвојено једна од друге, односно не постоји узрочно последична веза између рудника и постројења за прераду, те се из тог разлога њихова потенцијална функционална повезаност не може узимати као самосталан аргумент за обједињавање захтева за одређивање обима и садржаја. Из горе наведеног закључује се да рудник може да функционише као самостална независна целина.

Предмет овог захтева није Студија о процени утицаја на заштиту животне средине, већ Захтев за одређивање обима и садржаја. Те с тим у вези, надлежни орган може наложити решењем о одређивању обима и садржаја да се у оквиру Студије која ће се радити на основу њега, мора приказати кумулативни утицај целокупног пројекта.

Примедба 5: „Уз захтев није достављен идејни пројекат, нити извод из идејног пројекта, што је у супротности са чланом 12. став 2. тачка 2) Закона о процени утицаја на животну средину“.

Одговор: Закон о процени утицаја на животну средину у члану 12. став 3. тачка 2., прописује да се уз захтев за одређивање обима и садржаја, уз осталу документацију, подноси идејни пројекат, односно извод из идејног пројекта, као саставни део документације.

Међутим, Закон о рударству и геолошким истраживањима не препознаје идејни пројекат, односно извод из идејног пројекта, као вид техничке документације, већ само студију изводљивости експлоатације лежишта минералних сировина, односно рударске пројекте (члан 84. Закона о рударству и геолошким истраживањима). Имајући у виду да је носилац пројекта надлежном министарству предао Захтев за одређивање обима и садржаја студије о процени утицаја на животну средину, који се односи на рудник и рударске активности, самим тим није ни могао бити поднет идејни пројекат.

У складу са наведеним, уз Захтев за одређивање обима и садржаја студије о процени утицаја пројекта подземне експлоатације лежишта литијума и бора Јадар, поднет је Извод из студије изводљивости експлоатације лежишта минералних сировина, што је у складу са чланом 12. став 3. тачка 2. Закона о процени утицаја на животну средину, а што је иначе и пракса, када су у питању рударски пројекти. Студију изводљивости у целости је могуће финализовати након доношења решења о обиму и садржају од стране надлежног

министарства, што је неопходан услов за израду финалне верзије студије изводљивости, како је прописано чланом 70. Закона о рударству и геолошким истраживањима.

У складу са наведеним, неспорно је да је носилац пројекта у поступку подношења предметног захтева за одређивање обима и садржаја студије о процени утицаја на животну средину, у потпуности поступио у складу са позитивно правним прописима Републике Србије.

Примедба 6: „Извод из студије изводљивости датиран је на мај 2024, а услови надлежних органа за израду студије изводљивости издати су у августу 2024!“

Одговор: У складу са чланом 70. Закона о рударству и геолошким истраживањима („Сл. гласник РС“, бр. 101/2015, 95/2018 - др. закон и 40/2021) подносилац захтева је дужан да пре израде студије изводљивости експлоатације лежишта минералних сировина прибави услове надлежних органа, а да затим те услове имплементира у саму студију изводљивости.

Извод из студије изводљивости није финална верзија студије изводљивости, већ сиже техничких решења представљен на nižем нивоу детаљности од саме студије, а на основу ког је могуће стећи јасан увид у врсту и размере самог пројекта. У том смислу, услови надлежних органа су издати у складу са законом.

Примедба 7: „Водни Услови уопште нису издати за спровођење поступка процене утицаја на животну средину “ !

Одговор: Како је дефинисано Законом о водама, водни услови се издају за потребе израде техничке документације, а ради спровођења поступка процене утицаја на животну средину.

Водни услови се издају у складу са Законом водама, односно у складу са члановима од 115. - 118. Закона о водама. Уз Захтев су приложени Водни услови, издати од стране Републичке дирекције за воде, број 002323352 2024 14843 001 001 325 024 од 21.08.2024. године.

Предметни Захтев о одређивању обима и садржаја студије о процени утицаја на животну средину пројекта подземне експлоатације лежишта бора и литијума Јадар, у складу са напред наведеним, садржи све неопходне прилоге и у складу је са чланом 12. став 2. тачка 4. Закона о процени утицаја на животну средину.

Примедба 8: „Уз Захтев нису приложени услови заштите споменика културе “ !

Одговор: Уз Захтев је приложено Решење о утврђивању услова за предузимање мера техничке заштите за потребе израде студије изводљивости експлоатације и прераде минерала јадарита „Јадар“, издато од стране Завода за заштиту споменика културе Ваљево, дана 12.08.2024. године.

У складу са чланом 12. ставом 3. тачка 4. Закона о процени утицаја на животну средину уз захтев за одређивање обима и садржаја студије процене утицаја на животну средину прилажу се услови и сагласности других надлежних органа и организација прибављени у складу са посебним законом. На основу горе наведеног, услови надлежних органа су издати у складу са законом, и Захтев за одређивање обима и садржаја садржи све потребне прилоге које прописује Закон о процени утицаја на животну средину.

Примедба 9: Захтев је супротан Уредби о проглашењу заштићеног природног добра, Предео изузетних одлика „Цер“ („Службени гласник РС“, број 54/2023).

Одговор: Предвиђен простор за површинске рударске објекте не обухвата ни једно заштићено природно добро, што је потврђено и Решењем о условима заштите природе за израду пројекта експлоатације лежишта литијума и бора „Јадар“ (Завод за заштиту природе Србије, 03 бр. 021-2818/7 од 21.08.2024). У просторном обухвату Пројекта експлоатације литијума и бора у лежишту „Јадар“ нема заштићених подручја за које је спроведен или покренут поступак заштите, као ни еколошки значајних подручја еколошке мреже Републике Србије према уредби о еколошкој мрежи („Службени гласник РС“, бр. 102/10) .

- 15) **Владимир Андрић из Лознице**, у својим примедбама датим на записник са јавног увида од 01.10.2024. године, градској управи граду Лозница, поставља питање, да ли, уколико дође до рудника уопште, да ли мора да пресеца магистрални пут Лозница-Ваљево и ако пресеца, да ли инвеститор након затварања рудника има обавеза да овај пут и осталу инфраструктуру врати у првобитно стање?

Примедба 1: Да ли пројекат предвиђа пресецање магистралног пута Лозница-Ваљево?

Одговор: Пројектом није предвиђена измена трасе нити пресецање магистралног пута.

Примедба 2: Бука. Ступница и околна села биће угрожени од буке и прашине. Мере из захтева нису јасне, у документу су штуро написане, требало је детаљније образложити. Квалитет живота становништва биће угрожен и буком изазваном детонацијама, радом постројења, теретним камионима. Бука је једна од основних ствари која није решена и сметаће оближњим селима. На страни 223. у тачки 10.01 Мере заштите и санације животне средине наведено је само спровођење принципа ВАТ – примена најбољих расположивих техника што ништа не значи. Могли су да наведу које су то технике, у којој земљи се користе и у ком руднику. У табели 10.1.1. је приказ шта ће допринети смањењу потенцијалног утицаја на животну средину и наведено је да ће то студија детаљније појаснити, уз нагло скраћење и без детаљисања у самом захтеву. Депонија, јаловина и рударски отпад ће се налазити у близини водотокова и директно их угрожавају. Из документа се не виде мере како ће они заштити те токове, и када је реч о постројењу из којег ће се испуштати те отпадне воде. Република Србије израдом овог плана одустаје од одрживог развоја као концепта и овај план је опасан за будућност земље и људи који ће у њој живети.

Одговор: Поменута тема ће бити детаљно разрађена Студијом о процени утицаја на животну средину. Увидом у референцу на коју се подносилац примедбе позива закључује се да се поменута референца не односи на сам Захтев, који је предмет јавног увида.

Примедба 3: На основу закључка Српске академије наука са научног скупа „Пројекат Јадар – шта је познато“ који је одржан 21. новембра 2021. године у Београду којим се указује на далекосежне негативне последице и угрожавање једног од наша три најважнија водоносна система и залажу се за укидање Пројекта Јадар. Исти став има Академија инжењерских наука Србије и Биолошки факултет Београд. Тражим да се захтев Рио Тинта у целини одбаци.

Одговор: Наведене тврдње се не односе на предметни Захтев, те стога нису предмет даље обраде.

Примедба 4: На страни 228. Студије о процени утицаја на животну средину пројекта подземне експлоатације лежишта литијума и бора „Јадар“ социоекономија мере су крајње недовољне и нејасне. У селима која се налазе у најближем окружењу рудника (Ступница, Слатина, Шурице, Брезјак...) потпуно је угрожено бављење пољопривредом као главним привредном граном. Нпр. село Ступница остаје без својих најплоднијих њива у близини реке Јадар, тако да неће бити хране за стоку. Угрожени су брендови здраве хране из овог краја, као што су производи воћарства (малина, купина, шљива итд.) који се не могу као такви извозити у ЕУ нити било где. Угрожени су извозни производи сточарске производње (сир, кајмак, млеко). Угрожена је производња меда по коме је овај крај познат. Ко ће надокнадити штету произвођачима из овог плана се не види.

Одговор: Поменуте теме, утицаји и мере ће бити предмет Студије о процени утицаја на животну средину. Увидом у референцу на коју се подносилац примедбе позива закључује се да се поменута референца не односи на сам Захтев, који је предмет јавног увида. Надокнада евентуалне штете пољопривредним произвођачима није предмет обима и саджаја Студије, а уређена је другим позитивно правним прописима који нису у надлежности министарства.

Примедба 5: С обзиром да рудник прекида магистрални пут Ваљево-Лозница становници Ступнице и других села су принуђени да километрима обилазе око рудника до својих кућа што им троши време и новац за гориво. То нису занемарљиви трошкови када се помножи са 365 дана годишње а у питању су хиљаде становника Јадра. Рудник се налази у средишту јединствене социјално-економске целине где су села међусобно повезана трговински, саобраћајно, образовно, културно и верски. Оваквом локацијом рудник дезинтегрише ову целину, то ће закомпликовати живот грађанима у сваком погледу, па можемо очекивати да ће доћи до масовног исељавања. Када у студији говоре о становништву у селима Горњег Јадра увредљиво и тенденциозно наводе да се то становништво смањује и стари, као да је то само тенденција у том крају а не у целој Србији и Европи. Чак би се могло рећи да је становништво у овом крају виталније него у другим деловима Србије и да се у овом крају добро живи. Рудник је тај који ће довести до драстичног смањења становништва и пада свих привредних активности осим рударства.

Одговор: Пројектом није предвиђена измена трасе нити пресецање магистралног пута Ваљево-Лозница. Поменуте социолошке теме ће бити предмет Студије о процени утицаја на животну средину. Сви наведени подаци о становништву на и у окружењу локације преузети су из јавно доступних извора и/или Просторног плана подручја посебне намене за реализацију пројекта експлоатације и прераде минерала јадарита „Јадар”.

- 16) **Адвокат Бранислав Манић**, у свом захтеву бр. 002541265 2024 од 01.10.2024 и 03.10.2024. године указује на следеће примедбе са напоменом да Студија треба да садржи:

Примедба 1: Студија треба да садржи план управљања отпадом који ствара пројекат и на месту експлоатације и ван места експлоатације.

Одговор: План управљања отпадом није обавезан саставни део Студије о процени утицаја на животну средину. Члан 4. Правилника о садржини студије о процени утицаја на животну средину налаже опис технологије третирања свих врста отпадних материја.

Примедба 2: Процену утицаја пројеката и на водотокове и подземне воде, и на ваздух, и на земљиште, и на месту експлоатације изван места експлоатације.

Одговор: Процена утицаја на све чиниоце животне средине биће детаљно образложена у оквиру предметне Студије о процени утицаја на животну средину.

- 17) **Др Ана Јаковљевић**, адвокат по овлашћењу групе грађана, у свом захтеву бр. 002541265 2024 од 01.10.2024. године, указује на следеће примедбе:

Примедба 1: Наслов поднетог Захтева је нетачан јер се пројекат односи на реализацију пројекта експлоатације и прераде минерала јадарита, а не литијума и бора.

Одговор: Наслов поднетог Захтева гласи „Захтев за одређивање обима и садржаја студије о процени утицаја на животну средину пројекта подземне експлоатације лежишта литијума и бора Јадар“ и односи се на експлоатацију лежишта литијума и бора. Јадарит је минерал у коме се налазе литијум и бор. Прерада концентрата руде није предмет поднетог Захтева.

Примедба 2 : „За предметни Захтев о одређивању обима и садржаја Студије о процени утицаја на животну средину, од искључивог значаја су подзоне 1А и 1Б (Слика 2.2, прилог 4 и 5), које обухватају простор и површине потребне за приступ подземном руднику и изградњу надземних објеката, који ће бити у функцији подземног рудника, односно простор у којем ће се одвијати рударске активности у ужем смислу, односно простор одређен рудним телом у коме ће се формирати подземни рудник и вршити ископавање и експлоатација руде (минерала јадарита). Подзоне 2А и 3А (Слика 2.2) ће се обрађивати у одвојеном поступку, у вези са процесним постројењем за прераду минерала. Из наведеног јасно произилази да Захтев обухвата само један део пројекта и да не узима у обзир утицај целог пројекта на животну средину, што је у супротности са смислом и није у складу са Законом о процени утицаја на животну средину.

Одговор: Чињеница је да све ове три целине могу функционисати одвојено једна од друге, односно не постоји узрочно последична веза између рудника и постројења за прераду, те се из тог разлога њихова потенцијална функционална повезаност не може узимати као самосталан аргумент за обједињавање захтева за одређивање обима и садржаја. Из горе наведеног закључује се да рудник може да функционише као самостална независна целина.

Предмет овог захтева није Студија о процени утицаја на заштиту животне средине, већ Захтев за одређивање обима и садржаја. Те с тим у вези, надлежни орган може наложити решењем о одређивању обима и садржаја да се у оквиру Студије која ће се радити на основу њега, мора приказати кумулативни утицај целокупног пројекта.

Примедба 3 : Члан 12. став 2. тачка 2) Закона о процени утицаја на животну средину прописује да уз Захтев носилац пројекта доставља идејни пројекат или извод из идејног пројекта, што компанија Рио Сава није учинила, чиме је директно прекршила одредбу Закона.

Одговор: Закон о процени утицаја на животну средину у члану 12. став 3. тачка 2. прописује да се уз захтев за одређивање обима и садржаја, уз осталу документацију, подноси идејни пројекат, односно извод из идејног пројекта, као саставни део документације.

Међутим, Закон о рударству и геолошким истраживањима не препознаје идејни пројекат, односно извод из идејног пројекта, као вид техничке документације, већ само студију изводљивости експлоатације лежишта минералних сировина, односно рударске пројекте (члан 84. Закона о рударству и геолошким истраживањима). Имајући у виду да је носилац пројекта надлежном министарству предао захтев за одређивање обима и садржаја студије о процени утицаја на животну средину, који се односи на рудник и рударске активности, самим тим није ни могао бити поднет идејни пројекат.

У складу са наведеним, уз Захтев за одређивање обима и садржаја студије о процени утицаја пројекта подземне експлоатације лежишта литијума и бора Јадар, поднет је Извод из студије изводљивости експлоатације лежишта минералних сировина, што је у складу са чланом 12. став 3. тачка 2. Закона о процени утицаја на животну средину, а што је иначе и пракса, када су у питању рударски пројекти. Студију изводљивости у целости је могуће финализовати након доношења решења о обиму и садржају од стране надлежног министарства, што је неопходан услов за израду финалне верзије студије изводљивости, како је прописано чланом 70. Закона о рударству и геолошким истраживањима.

У складу са наведеним, неспорно је да је носилац пројекта у поступку подношења предметног захтева за одређивање обима и садржаја студије о процени утицаја на животну средину, у потпуности поступио у складу са позитивно правним прописима Републике Србије.

Примедба 4: „Уз захтев је достављен Извод из студије изводљивости који није предмет овог поступка, и ту је, у складу са чланом 70. став 2. тачка 1. Закона о рударству и геолошким истраживањима, немогуће урадити без претходно добијеног решења о обиму и садржају студије о процени утицаја, и она се не може узети у разматрање у овом поступку приликом одлучивања о обиму и садржају студије о процени утицаја. Доношеше решења са позитивним исходом на основу овог Извода из студије би представљало грубо кршење Закона, а само решење би учинило незаконитим.“

Одговор: У складу са чланом 70. Закона о рударству и геолошким истраживањима („Сл. гласник РС“, бр. 101/2015, 95/2018 - др. закон и 40/2021) подносилац захтева је дужан да пре израде студије изводљивости експлоатације лежишта минералних сировина прибави услове надлежних органа, а да затим те услове имплементира у саму студију изводљивости.

Извод из студије изводљивости није финална верзија студије изводљивости, већ сиже техничких решења представљен на нижем нивоу детаљности од саме студије, а на основу

ког је могуће стећи јасан увид у врсту и размере самог пројекта. У том смислу, услови надлежних органа су издати у складу са законом.

Примедба 5 : Опис пројекта је непрецизан и непотун. Не наводи се да пројекат:

„Меша топографију земљишта, користи земљиште између водотокова и прелази преко водотокова, трајно меша намене земљишта, захтева нове путеве железницу итд;

Земљиште у подзонама 1А и 1Б није у власништу подносиоца Захтева, од укупно наведених парцела у наведеним подзонама Рио Сава у свом власништву поседује 367 парцела, док је за потребе извођења надземних радова потребно у наредом периоду да откупе још 209.

Главне карактеристике производног поступка у зонама које су обухваћене захтевом (1А и 1Б) су делимично приказане, изостављен је опис главних карактеристика (природе и количине материјала), поступка добијања концентрата који је основни производ у фази ископавања и примарне прераде руде (јадарита);

Нису процењене и наведене врсте и количина отпадних материјала и емисија које се односе на загађење воде, ваздуха и земаишта, као и буке и вибрације, а које би биле резултат редовног рада пројекта;“

Одговор: Захтев за одређивање обима и садржаја за Студију процене утицаја предметног пројекта садржи све Законом прописане тачке са фокусом на потенцијалним утицајима пројекта на животну средину услед извођења рударских активности. Детаљан опис пројекта је дат у приложеном документу Изводу из Студије изводљивости. Решавање власничких односа није предмет Захтева. У Захтеву је приложена информација о тренутном стању откупа. Детаљан опис пројекта је дат у приложеном документу Изводу из Студије изводљивости који је саставни део Захтева. Отпадне материје наведене су у поглављу Захтева 2.3 Процена врсте и количине очекиваних отпадних материја и емисија који су резултат редовног рада пројекта. Опис могућих утицаја пројекта је дат у поглављу 5 Захтева, док су мере обрађене у поглављу 10 Мере заштите и санације животне средине и утицај експлоатације на друштвену заједницу Извода из Студије изводљивости који је поднет у прилогу Захтева.

Примедба 6: У приказу главних алтернатива које су разматране у поглављу 3. наводе се лабораторијска тестирања, док прихваћена решења нису образложена ни са становишта технологије, нити са становишта утицаја који имају на животну средину.

Одговор: Прихваћена решења су образложена у поглављу Захтева 2.3 Процена врсте и количине очекиваних отпадних материја и емисија који су резултат редовног рада пројекта. Опис могућих утицаја пројекта је дат у поглављу 5 Захтева, док су мере обрађене у поглављу 10 Мере заштите и санације животне средине и утицај експлоатације на друштвену заједницу Извода из Студије изводљивости који је поднет у прилогу Захтева.

Примедба 7 : „У Захтеву се између осталог наводи следеће: „Експлоатација јадарита у оквиру пројекта Јадар се одвија технологијом подземне експлоатације, уз учешће рударске механизације. Другим речима, велики број извора емисија евентуалних загађивача је лоциран у подземном производном систему (PPS) и као такви, бар када су у питању загађивање ваздуха и земљишта, бука и вибрације, светлост, топлота итд, немају изразитог утицаја на околну животну средину (страница 20). Овакве констатације се срећу и у другим деловима текста поднетог Захтева.

Структура Захтева, редослед ставова и припадајућа образложења одударују од уобичајене праксе, не одговарају сврси, и не допуштају, иначе неопходно, пуно и недвосмислено разумевање захтева. Описи у Захтеву су великим делом сачињени од преписа из раније документације, као и ППППН Јадар, читав текст не садржи потребне анализе и критичке осврте, већ највећим делом описује пројекат и компанију у најпозитивнијем светлу, при чему у позитивне утицаје овог пројекта убраја и изградњу инфраструктуре коју изводи Република Србија, а не компанија.“

Одговор: Садржина предметног захтева за одређивање обима и садржаја студије о процени утицаја дефинисана је чланом 12. Закона о процени утицаја на животну средину („Службени гласник РС“, бр. 135/2004, 36/2009) и чланом 3. Правилника о садржини захтева о потреби процене утицаја и садржини захтева за одређивање обима и садржаја студије о процени утицаја на животну средину („Службени гласник РС“, бр. 69/2005). Овим правилником ближе се одређује садржина захтева за одлучивање о потреби процене утицаја и садржина захтева за одређивање обима и садржаја студије о процени утицаја на животну средину. Структура и садржина обрасца захтева и припадајућа образложења у складу су са прописаним, садрже све елементе и приказ података и информација као и пратећу документацију потребну за одређивање обима и садржаја студије о процени утицаја, која је за овакве пројекте обавезна. У Захтеву се наводе референтне стручне подлоге као и подаци из истраживања, документације, као и информације из ППППН Јадар и др. Детаљне анализе са описом могућих значајних утицаја пројекта, детаљна разматрања са разрадом алтернативних решења, критички осврт на исте и др. пројекције утицаја потребно је обрадити у самој Студији о процени утицаја.

Примедба 8 : Захтев ни формално ни суштински не задовољава критеријуме постављене Законом о процени утицаја на животну средину и Правилником о садржини захтева о потреби процене утицаја и садржини захтева за одређивање обима и садржаја студије о процени утицаја на животну средину и не испуњава услове да на основу њега Министарство заштите животне средине прихвати и донесе акт којим се одређује обим и садржај студије, те предлажемо да се наведени захтев одбије.

Одговор: Захтев за одређивање обима и садржаја за студију процене утицаја предметног пројекта садржи све Законом прописане тачке са фокусом на потенцијалне утицаје пројекта на животну средину услед извођења рударских активности.

- 18) **Марио Милковић**, је захтевом бр. 002541265 2024 од 24.09.2024. године, поставио питање да ли је Министарству предата Студија о процени утицаја на животну средину.

Одговор: Студија о процени утицаја на животну средину није достављена, с обзиром да је предмет захтева одређивање обима и садржаја студије о процени утицаја на животну средину.

- 19) **Милица Марушић Јаблановић, Милош Парандиловић, Данијела Несторовић, Драган Нинковић, Јелена Милошевић, Мариника Тепић, Соња Пернат, Ирена Живковић, Ђорђо Ђорђић, Пеђа Митровић, Душан Никезић, Мила Поповић, Борко Стефановић, Горан Петровић, Здравко Понош, Слободан Цвејић, Стефан Јањић, Татјана Марковић Топаловић, Верица Милановић, Тијана Перић Дилигенски, Слободан Петровић, Бранко Миљуш, Далибор Јекић, Слободан Илић, Огњен Стоиљковић, Никола Концуловић, Милан Стојановић, Никола Живановић, Давид Шикуљак, Душица Пејиновић, Адријана Анђелић, Биљана Новаковић, Јелена Спирић, Желько Веселиновић, Драган Ђилас, Татјана Пашић, Далибор Јекић, Милан Сенић, Петар Коморцић**, у својим захтевима бр. 002541265 2024 од 01.10.2024. године, указују на следеће примедбе:

Примедба 1: Предметни захтев не поседује анализу утицаја целог пројекта „Јадар“, већ се само односи на један његов део. Примедбом се тврди да Захтев није у складу са Законом о процени утицаја на животну средину, нарочито са чланом 2. став 1. тачке 5. и 6.

Одговор: Чињеница је да све ове три целине могу функционисати одвојено једна од друге, односно не постоји узрочно последична веза између рудника и постројења за прераду, те се из тог разлога њихова потенцијална функционална повезаност не може узимати као самосталан аргумент за обједињавање захтева за одређивање обима и садржаја. Из горе наведеног закључује се да рудник може да функционише као самостална независна целина.

Предмет овог захтева није Студија о процени утицаја на заштиту животне средине, већ Захтев за одређивање обима и садржаја. Те с тим у вези, надлежни орган може наложити

решењем о одређивању обима и садржаја да се у оквиру Студије која ће се радити на основу њега, мора приказати кумулативни утицај целокупног пројекта.

Примедба 2: Међу прилозима уз захтеву не могу се пронаћи услови заштите споменика културе. Наиме, уз захтев је приложено Решење о утврђивању услова за предузимање мера техничке заштите за потребе израде студије изводљивости експлоатације и прераде минерала јадарита „Јадар“.

Одговор: Уз Захтев је приложено Решење о утврђивању услова за предузимање мера техничке заштите за потребе израде студије изводљивости експлоатације и прераде минерала јадарита „Јадар“, издато од стране Завода за заштиту споменика културе Ваљево, дана 12.08.2024. године.

У складу са чланом 12. ставом 3. тачка 4. Закона о процени утицаја на животну средину уз захтев за одређивање обима и садржаја студије процене утицаја на животну средину прилажу услови и сагласности других надлежних органа и организација прибављени у складу са посебним законом. На основу горе наведеног, услови надлежних органа су издати у складу са законом, и захтев за одређивање обима и садржаја садржи све потребне прилоге које захтева Закон о процени утицаја на животну средину.

Примедба 3: Примедбом се тврди да је извод из студије изводљивости незаконит зато што је као датум објаве Извода из студије изводљивости наведен мај 2024, а датум издавања услова је август 2024.

Одговор: У складу са чланом 70. Закона о рударству и геолошким истраживањима („Сл. гласник РС“, бр. 101/2015, 95/2018 - др. закон и 40/2021) подносилац захтева је дужан да пре израде студије изводљивости експлоатације лежишта минералних сировина прибави услове надлежних органа, а да затим те услове имплементира у саму студију изводљивости.

Извод из студије изводљивости није финална верзија студије изводљивости, већ сиже техничких решења представљен на нижем нивоу детаљности од саме студије, а на основу ког је могуће стећи јасан увид у врсту и размере самог пројекта. У том смислу, услови надлежних органа су издати у складу са законом.

Примедба 4: Захтев такође не садржи идејни пројекат, нити извод из идејног пројекта, што је супротно члану 12. став 2. тачка 2. Закона о процени утицаја на животну средину.

Одговор: Закон о процени утицаја на животну средину у члану 12. став 3. тачка 2. прописује да се уз захтев за одређивање обима и садржаја, уз осталу документацију, подноси идејни пројекат, односно извод из идејног пројекта, као саставни део документације.

Међутим, Закон о рударству и геолошким истраживањима не препознаје идејни пројекат, односно извод из идејног пројекта, као вид техничке документације, већ само студију изводљивости експлоатације лежишта минералних сировина, односно рударске пројекте (члан 84. Закона о рударству и геолошким истраживањима). Имајући у виду да је носилац пројекта надлежном министарству предао захтев за одређивање обима и садржаја студије о процени утицаја на животну средину, који се односи на рудник и рударске активности, самим тим није ни могао бити поднети идејни пројекат.

У складу са наведеним, уз Захтев за одређивање обима и садржаја студије о процени утицаја пројекта подземне експлоатације лежишта литијума и бора Јадар, поднет је Извод из студије изводљивости експлоатације лежишта минералних сировина, што је у складу са чланом 12. став 3. тачка 2. Закона о процени утицаја на животну средину, а што је иначе и пракса, када су у питању рударски пројекти. Студију изводљивости у целости је могуће финализовати након доношења решења о обиму и садржају од стране надлежног министарства, што је неопходан услов за израду финалне верзије студије изводљивости, како је предвиђено чланом 70. Закона о рударству и геолошким истраживањима.

У складу са наведеним, неспорно је да је носилац пројекта, у поступку подношења предметног захтева за одређивање обима и садржаја студије о процени утицаја на животну средину, у потпуности поступио у складу са важећим прописима Републике Србије.

Примедба 5: Приложени водни услови нису издати за потребе спровођења поступка процене утицаја на животну средину! Примедбом се тврди да водни услови треба да буду издати за потребе поступка процене утицаја на животну средину, а не за потребе одређивања техничких и других захтева који морају бити испуњени у изради техничке документације.

Одговор: Како је дефинисано Законом о водама, водни услови се издају за потребе израде техничке документације, а ради спровођења поступка процене утицаја на животну средину.

Водни услови се издају у складу са Законом водама, односно у складу са члановима од 115. - 118. Закона о водама. Уз Захтев су приложени Водни услови, издати од стране Републичке дирекције за воде, број 002323352 2024 14843 001 001 325 024 од 21.08.2024. године.

У складу са чланом 12. ставом 3. тачка 4. Закона о процени утицаја на животну средину уз захтев за одређивање обима и садржаја студије процене утицаја на животну средину прилажу услови и сагласности других надлежних органа и организација прибављени у складу са посебним законом. На основу горе наведеног, услови надлежних органа су издати у складу са законом, и захтев за одређивање обима и садржаја садржи све потребне прилоге које прописује Закон о процени утицаја на животну средину.

- 20) **Борислав Новаковић, Мирослав Алексић, Удружење грађана „Бела Чапља“, Ана Цакић, Иван Николић, Марија Костић, Ирена Барбуловић, Младен Владић, Владимир Божић, Иван Милосављевић, Димитрије Прокоповић, Зоран Пејовић, Златана Пејовић, Душан Михајловић, Никица Васојевић, Милка Павловић, Бранка Бак, Вера Станарчевић, Милан Костић, Оливера Манић, Тања Ристић, Ненад Поповић, Сузана Бановић, Александра Илић, Милица Новковић Чочић, Милојко Југовић, Марија Ковачина, Гордана Ковачина, Данијел Мрвош, Љиљана Ласић, Никола Давидовац, Видосава Маркићевић Недељковић, Филип Чочић, Небојша Илић, Милан Малбашић, Дијана Јеловац, Милош Бојовић, Јасмина Московљевић Поповић, Горана Поповић, Ана Несимовски, Маја Давидовац, Андрија Вучетић, Драгана Поповић, Милијанка Иванишевић, Мирта Урошевић, Тања Павловић, Ђорђе Станковић, Весна Вељашевић, Александра Килибарда Вина, Вера Илић** у својим захтевима бр. 002541265 2024 од 01.10.2024 године, указују на следеће примедбе:

Примедба 1: Захтев обухвата само Један део пројекта „Јадар“, а не узима у обзир утицаје целог пројекта у ужем и ширем смислу, како је дефинисано ПППН Јадар.

Одговор: Чињеница је да све ове три целине могу функционисати одвојено једна од друге, односно не постоји узрочно последична веза између рудника и постројења за прераду, те се из тог разлога њихова потенцијална функционална повезаност не може узимати као самосталан аргумент за обједињавање захтева за одређивање обима и садржаја. Из горе наведеног закључује се да рудник може да функционише као самостална независна целина.

Предмет овог захтева није Студија о процени утицаја на заштиту животне средине, већ Захтев за одређивање обима и садржаја. С тим у вези, надлежни орган може наложити обимом и садржајем да се у оквиру Студије која ће се радити на основу овог захтева за обим и садржај, мора приказати кумулативни утицај.

Примедба 2: Уз захтев није достављен идејни пројекат, нити извод из идејног пројекта, што је у супротности са чланом 12. став 2. тачка 2. Закона о процени утицаја на животну средину.

Одговор: Закон о процени утицаја на животну средину у члану 12. став 3. тачка 2. прописује да се уз захтев за одређивање обима и садржаја, уз осталу документацију,

подноси идејни пројекат, односно извод из идејног пројекта, као саставни део документације.

Међутим, Закон о рударству и геолошким истраживањима не препознаје идејни пројекат, односно извод из идејног пројекта, као вид техничке документације, већ само студију изводљивости експлоатације лежишта минералних сировина, односно рударске пројекте (члан 84. Закона о рударству и геолошким истраживањима). Имајући у виду да је носилац пројекта надлежном министарству предао захтев за одређивање обима и садржаја студије о процени утицаја на животну средину, који се односи на рудник и рударске активности, самим тим није ни могао бити поднет идејни пројекат.

У складу са наведеним, уз Захтев за одређивање обима и садржаја студије о процени утицаја пројекта подземне експлоатације лежишта литијума и бора Јадар, поднет је извод из студије изводљивости експлоатације лежишта минералних сировина, што је у складу са чланом 12. став 3. тачка 2. Закона о процени утицаја на животну средину, а што је иначе и пракса, када су у питању рударски пројекти. Студију изводљивости у целости је могуће финализовати након доношења решења о обиму и садржају од стране надлежног министарства, што је неопходан услов за израду финалне верзије студије изводљивости, како је предвиђено чланом 70. Закона о рударству и геолошким истраживањима.

У складу са наведеним, неспорно је да је носилац пројекта, у поступку подношења предметног захтева за одређивање обима и садржаја студије о процени утицаја на животну средину, у потпуности поступио у складу са важећим прописима Републике Србије.

Примедба 3: Извод из студије изводљивости датиран је на мај 2024, а услови надлежних органа за израду студије изводљивости издати су у августу 2024!

Одговор: У складу са чланом 70. Закона о Рударству и геолошким истраживањима („Сл. гласник РС“, бр. 101/2015, 95/2018 - др. закон и 40/2021) подносилац захтева је дужан, да пре израде студије изводљивости експлоатације лежишта минералних сировина, прибави услове надлежних органа, а да затим те услове имплементира у саму студију изводљивости.

Извод из студије изводљивости није финална верзија студије изводљивости, већ сиже техничких решења представљен на нижем нивоу детаљности од саме студије, а на основу ког је могуће стећи јасан увид у врсту и размере самог пројекта. У том смислу, услови надлежних органа су издати у складу са законом.

Примедба 4: Водни Услови уопште нису издати за спровођење поступка процене утицаја на животну средину!

Одговор: Како је дефинисано Законом о водама, водни услови се издају за потребе израде техничке документације, а ради спровођења поступка процене утицаја на животну средину.

Водни услови се издају у складу са Законом водама, односно у складу са члановима од 115.-118. Закона о водама. Уз Захтев су приложени Водни услови, издати од стране Републичке дирекције за воде, број 002323352 2024 14843 001 001 325 024 од 21.08.2024. године.

Предметни Захтев о одређивању обима и садржаја Студије о процени утицаја на животну средину пројекта подземне експлоатације лежишта бора и литијума Јадар, у складу са горе наведеним, садржи све неопходне прилоге и у складу је са чланом 12. став 2. тачка 4. Закона о процени утицаја на животну средину.

Примедба 5: Уз Захтев нису приложени услови заштите споменика културе!

Одговор: Уз Захтев је приложено Решење о утврђивању услова за предузимање мера техничке заштите за потребе израде студије изводљивости експлоатације и прераде минерала јадарита „Јадар“, издато од стране Завода за заштиту споменика културе Ваљево, дана 12.08.2024.године.

У складу са чланом 12. ставом 3. тачка 4. Закона о процени утицаја на животну средину уз захтев за одређивање обима и садржаја студије процене утицаја на животну средину

прилажу услови и сагласности других надлежних органа и организација прибављени у складу са посебним законом. На основу горе наведеног, услови надлежних органа су издати у складу са законом, и захтев за одређивање обима и садржаја садржи све потребне прилоге које захтева Закон о процени утицаја на животну средину.

Примедба 6: Захтев је супротан Уредби о проглашењу заштићеног природног добра, Предео изузетних одлика „Цер“ („Службени гласник РС“, број 54/2023).

Одговор: Предвиђен простор за површинске рударске објекте не обухвата ни једно заштићено природно добро, што је потврђено и Решењем о условима заштите природе за израду пројекта експлоатације лежишта литијума и бора „Јадар“ (Завод за заштиту природе Србије, 03 бр. 021-2818/7 од 21.08.2024). У просторном обухвату Пројекта експлоатације литијума и бора у лежишту „Јадар“ нема заштићених подручја за које је спроведен или покренут поступак заштите, као ни еколошки значајних подручја еколошке мреже Републике Србије према уредби о еколошкој мрежи („Службени гласник РС“, бр. 102/10“

- 21) **Удружење Заштитимо Јадар и Рађевицу Лозница**, у свом захтеву бр. 002541265 2024 од 03.10.2024 године, указује на следеће примедбе:

Примедба 1: Готово идентична Студија изводљивости обављена је 2021. године, а у односу на ту верзију, у сада приложеној Студији, која је датирана на мај 2024. године, недостају одређени подаци, као што је ендемска биљна врста *Teucrium scorodonia*, чија једина позната колонија у Србији настањује локацију Штавице, планирану за складиштење индустријског отпада. Сматрамо да је овај изузетно важан податак намерно и с предумишљајем избачен из овог документа.

Одговор: За реализацију пројекта експлоатације и прераде минерала јадарита у лежишту „Јадар“, поднет је захтев за одређивање обима и садржаја Студије о процени утицаја на животну средину пројекта подземне експлоатације, на катастарским парцелама у оквиру катастарских општина Горње Недељице, Брњак, Велико Село, Јаребице, Слатина, Ступница и Шурице, град Лозница. Овај захтев територијално не обухвата локалитет Штавице, стога податак о овом налазу није изостављен намерно или с предумишљајем, већ из разлога што ова биљна врста није идентификована на подручјима која су предмет овог захтева.

Тврдње да ће изградња одлагалишта довести до нестанка ретке биљне врсте кадуљастог дубачца (лат. *Teucrium scorodonia*) оспорена је чињеницом да је ова врста у међувремену идентификована и изван зоне планираног рудника. Такође, није ендемична врста како се наводи, и нетачно је да популација представља изоловану источну енклаву, будући да се врста проналази у Грчкој и Црној Гори. Такође, важно је узети у обзир да је *Teucrium scorodonia*, према Међународној црвеној листи IUCN-а, класификована као врста од „најмање бриге“ (LC – least concern), што указује на њену широку распрострањеност и одсуство ризика од изумирања или преласка у вишу категорију угрожености. Ова биљка је чак интродукована у Сједињене Америчке Државе и Нови Зеланд, те не представља биолошку или таксономску изузетност, како је наведено у допису.

Примедба 2: Решење Завода за заштиту споменика културе „Ваљево“ издато је за потребе утврђивања услова за предузимање мера техничке заштите за потребе израде студије изводљивости експлоатације и прераде минерала јадарита „Јадар“, а не за потребе одређивања обима и садржаја за студију процене утицаја на животну средину.

Одговор: Услови су издати у складу са другим Законом (Законом о рударству и геолошким истраживањима). Наиме, по члану 8. став 3. тачка 4. Закона о процени утицаја („Сл.гласник РС“ бр.103/2004 и 36/2009), уз Захтев је потребно прибавити и услове и сагласности других надлежних органа и организација прибављених у складу са посебним законом. Даље, по члану 70. Закона о рударству и геолошким истраживањима („Сл.гласник РС“ бр.101/2015, 95/2018, 40/2021), наводи се да је за издавање одобрења за експлоатационо поље, а пре

израде студије изводљивости експлоатације потребно између осталог прибавити и акт о условима надлежног Завода за заштиту споменика културе „Ваљево“ и акт о условима министарства надлежног за послове водопривреде (члан 70. став 3. тачка 2. и 3. Закона о рударству и геолошким истраживањима). На основу горе наведеног, услови надлежних органа су издати у складу са законом, и Захтев за одређивање обима и садржаја садржи све потребне прилоге које захтева Закон о процени утицаја на животну средину.

Примедба 3: Студија изводљивости је датирана на мај 2024. године, а Решење Завода за заштиту споменика Ваљево за потребе израде те исте студије издато је 12.08.2024. године, односно оверено од стране компаније 19.08.2024. године, што значи да је студија изводљивости урађена без овог потребног документа. У Закону о рударству и геолошким истраживањима, у члану 70. став 2. тачка 1. стоји да је подносилац захтева пре израде студије изводљивости у обавези да, између осталог, прибави акт којим се прописује обим и садржај студије о процени утицаја на животну средину експлоатације, а за шта је компанија тек 17.09.2024. године поднела захтев. То значи да поред спорног решења надлежног Завода за заштиту споменика, компанија није имала ни одређен обим и садржај за студију процене утицаја.

Одговор: У складу са чланом 70. Закона о рударству и геолошким истраживањима („Сл. гласник РС“, бр. 101/2015, 95/2018 - др. закон и 40/2021) подносилац захтева је дужан да, пре израде студије изводљивости експлоатације лежишта минералних сировина, прибави услове надлежних органа, а да затим те услове имплементира у саму студију изводљивости.

Извод из студије изводљивости није финална верзија студије изводљивости, већ сиже техничких решења представљен на нижем нивоу детаљности од саме студије, а на основу ког је могуће стећи јасан увид у врсту и размере самог пројекта. У том смислу, услови надлежних органа су издати у складу са законом.

Примедба 4: Уверење о рудним резервама литијума и бора које је компанија приложила датирано је на 29.11.2020. године, дакле осам месеци након усвајања Просторног плана подручја посебне намене за пројекат „Јадар“, односно Просторног плана који је и сада активан. Само та чињеница довољна је за поништавање тог плана, који је сада сасвим извесно, чак и превише очигледно, донет на основу не знамо којих резерви и без икакве студије изводљивости. Поставља се питање како је компанија могла уопште да добије уверење о рудним резервама литијума и бора за које Република нема утврђене параметре/критеријуме, и за које, уосталом, немамо никакав правилник. Јер правилник који имамо, односно Правилник о класификацији и категоризацији резерви чврстих минералних сировина и вођењу евиденције о њима, не садржи правила о утврђивању рудних резерви за литијум и бор.

Одговор: Наведене тврдње се не односе на предметни Захтев, те стога нису предмет даље обраде.

Примедба 5: Поставља се питање како је компанија добила информације о локацији будући да се Просторни план града Лознице и општине Крупањ нису мењали.

Одговор: У складу са законом, уз поднети Захтев, приложене су Информације о локацији (за предметне кат.парц. катастарских општина Горње Недељице и Слатина, у границама подзоне 1А, за предметне кат.парц. катастарских општина Горње Недељице и Слатина, у границама подзоне 2А, за предметне кат.парц. из табеле 1, КО Горње Недељице, КО Доње Недељице, КО Слатина, КО Шурице, КО Штупница, КО Велико Село, КО Коренита, КО Брњац, КО Цикота, КО Јаребице, све град Лозница, за предметне кат.парц. катастарских општина Брезовица, Дворска, Красава, Цикоте, општина Крупањ) бр. 3694/2024-05 од 01.08.2024.године .

- 22) Аца Удицки, у свом захтеву бр. 002541265 2024 од 01.10.2024 године, указује на следеће примедбе:

Примедбе 1 и 2: Захтев не поседује деловодни печат Рио Саве, као носиоца пројекта, и на себи носи само потпис законског представника који није квалификован за израду техничке документације. Такође, нема потписа остатка тима који је радио на изради Студије изводљивости.

Одговор: Достава Захтева за одређивање обима и садржаја студије о процени утицаја на животну средину на коме је и наведена и уз њега достављена пратећа документација садржи деловодни печат и потпис са печатом носиоца пројекта. Аутор Извода из Студије изводљивости је Рударско-геолошки факултет универзитета у Београду, који поседује све неопходне стручне компетенције за израду овог типа техничке документације, а потписан је од стране декана и руководиоца израде студије.

Примедбе 3 и 4: Захтев није заснован на важећем законодавству РС у области рударства. Не наводи се верзија Закона о рударству и геолошким истраживањима која је основ за израду Студије изводљивости.

Одговор: Захтев је усаглашен са важећим позитивно правним прописима Републике Србије.

У одељку општи подаци Извода из студије изводљивости, код уводних напомена наводи се законски основ на основу којих је Рударско геолошки факултет припремио Извод из студије изводљивости.

Примедбе 5 и 6: Зашто се натријум не наводи у наслову?

Одговор: Наслов је усаглашен са насловом Одобрења за истражне радове у ком се не наводи натријум. Натријум сулфат је нуспроизвод технолошког процеса прераде руде јадарита, а не минерал који је био примарни предмет истражних радова.

Примедбе 7 и 8: Зашто се у опису пројекта наводе Зоне 2А, 2Б и 3А и 3Б када процесно постројење и депонија нису предмет захтева.

Одговор: У Поглављу 2 - Опис пројекта, даје се преглед свих елемената пројекта Јадар, на основу обухвата дефинисаног просторним планом. Сви елементи пројекта нису предмет израде Студије о процени утицаја за коју се подноси Захтев, али надлежни орган може наложити решењем о одређивању обима и садржаја да се кумулативни утицај целокупног пројекта прикаже у свакој Студији.

Примедба 9: Није дефинисана скраћеница ППППН

Одговор: Назив Просторног плана на који се односи скраћеница „ППППН“ је наведен у поглављу 4.1. Захтева.

Примедба 10: Зона директног утицаја је знатно већа од оне приказане кроз техничку документацију.

Одговор: На основу Просторног плана подручја посебне намене за реализацију пројекта експлоатације и прераде минерала јадарита „Јадар“, зоне предвиђене за изградњу објеката су: Зона 1А (140,24 ha), Зона 2А (79,8 ha) и Зона 3А (167,12 ha). Укупно, површина „заузећа“ земљишта за развој пројекта Јадар износи 387,16 ha. Остатак се односи на подзоне (утицаја рударских активности, утицаја производно-индустријских активности, утицаја депоније) на околину, а на којима не долази до промене намене земљишта нити се налазе у зони откупа.

Примедба 11: Више од 50 наведених надземних објеката (страна од 17.-21.) не одговарају наслову захтева, тј. не спадају у рударску технологију, па их треба брисати.

Одговор: Сви наведени објекти припадају Зони 1А - зона рударских активности и у складу су са чланом 3. Закона о рударству и геолошким истраживањима („Сл. Гласник РС“, бр. 101/2015, 95/2018 - др. закон и 40/2021), и као такви припадају рударској надземној инфраструктури.

Примедба 12: У складу са насловом анализираниог захтева, технолошки процес у рударству се завршава прављењем концентрата експлоатисане руде. Ако Рио Сава има одговарајућу технологију, она може у технолошки процес да укључи и производњу батерија, или производњу електроаутомобила. Сваки технолошки процес је ограничен законом који важи за ту пословно/технолошку активност. Не може се проширивати вољом инвеститора. Ако инвеститор има другу пословну активност и одговарајућу технологију, за коју важи други закон, то је нови и независан технолошки процес од претходног процеса иако је инвеститор исти. Инваститору се тако даје могућност плаћања ниже рудне ренте. Трећа и пета страна захтева нису нумерисане у „футеру“ (доњи део стране) као осталих 136 страна. Означене су као насловна страна захтева и питање је да ли тај део текста има посебан значај за инвеститора. Може се унети забуна код заинтересоване јавности која је читала и коментарисала захтев.

Одговор: Приговор се не односи на садржину захтева већ упућује шта би требало да буде део пројекта за који се израђује захтев за одређивање обима и садржаја студије.

Примедбе 13 и 14: Трећа и пета страна нису нумерисане. Заглавље текста од 6. стране на даље не садржи цео текст наслова.

Одговор: Приговор се не односи на садржину и не утиче на предмет захтева.

Примедба 15: Тема вода није адекватно обрађена, недостају подаци о капацитетима водоизворишта у Липничком Шору. Такође недостају подаци о квалитету воде са наведеног водоизворишта.

Одговор: Детаљнији приказ водног биланса, уколико буде потребе, биће обрађен у посебној Студији о процени утицаја на животну средину.

23) **Драган Јонић, Матеј Микуљак, Љубивоје Плазинчић,** у својим захтевима бр. 002541265 2024 од 01.10.2024 и 07.10.2024 године, указују на следеће примедбе:

Примедба 1: Захтев обухвата само Један део пројекта „Јадар“, а не узима у обзир утицаје целог пројекта у ужем и ширем смислу, како је дефинисано ППППН Јадар.

Одговор: Чињеница је да све ове три целине могу функционисати одвојено једна од друге, односно не постоји узрочно последична веза између рудника и постројења за прераду, те се из тог разлога њихова потенцијална функционална повезаност не може узимати као самосталан аргумент за обједињавање захтева за одређивање обима и садржаја. Из горе наведеног закључује се да рудник може да функционише као самостална независна целина.

Предмет овог захтева није Студија о процени утицаја на заштиту животне средине, већ Захтев за одређивање обима и садржаја. С тим у вези, надлежни орган може наложити обимом и садржајем да се у оквиру Студије која ће се радити на основу овог захтева за обим и садржај, мора приказати кумулативни утицај.

Примедба 2: Уз захтев није достављен идејни пројекат, нити извод из идејног пројекта, што је у супротности са чланом 12. став 2. тачка 2) Закона о процени утицаја на животну средину.

Одговор: Закон о процени утицаја на животну средину у члану 12. став 3. тачка 2. прописује да се уз захтев за одређивање обима и садржаја, уз осталу документацију, подноси идејни пројекат, односно извод из идејног пројекта, као саставни део документације.

Међутим, Закон о рударству и геолошким истраживањима не препознаје идејни пројекат, односно извод из идејног пројекта, као вид техничке документације, већ само студију изводљивости експлоатације лежишта минералних сировина, односно рударске пројекте (члан 84. Закона о рударству и геолошким истраживањима). Имајући у виду да је носилац пројекта надлежном министарству предао захтев за одређивање обима и садржаја студије о процени утицаја на животну средину, који се односи на рудник и рударске активности, самим тим није ни могао бити поднет идејни пројекат.

У складу са наведеним, уз Захтев за одређивање обима и садржаја студије о процени утицаја пројекта подземне експлоатације лежишта литијума и бора Јадар, поднет је извод из студије изводљивости експлоатације лежишта минералних сировина, што је у складу са чланом 12. став 3. тачка 2. Закона о процени утицаја на животну средину, а што је иначе и пракса, када су у питању рударски пројекти. Студију изводљивости у целости је могуће финализовати након доношења решења о обиму и садржају од стране надлежног министарства, што је неопходан услов за израду финалне верзије студије изводљивости, како је предвиђено чланом 70. Закона о рударству и геолошким истраживањима.

У складу са наведеним, неспорно је да је носилац пројекта у поступку подношења предметног захтева за одређивање обима и садржаја студије о процени утицаја на животну средину, у потпуности поступила у складу са важећим прописима Републике Србије.

Примедба 3: Извод из студије изводљивости датиран је на мај 2024, а услови надлежних органа за израду студије изводљивости издати су у августу 2024!

Одговор: У складу са чланом 70. Закона о рударству и геолошким истраживањима („Сл. гласник РС“, бр. 101/2015, 95/2018 - др. закон и 40/2021) подносилац захтева је дужан да пре израде студије изводљивости експлоатације лежишта минералних сировина прибави услове надлежних органа, а да затим те услове имплементира у саму студију изводљивости.

Извод из студије изводљивости није финална верзија студије изводљивости, већ сиже техничких решења представљен на нижем нивоу детаљности од саме студије, а на основу ког је могуће стећи јасан увид у врсту и размере самог пројекта. У том смислу, услови надлежних органа су издати у складу са законом.

Примедба 4: Захтев је супротан Уредби о проглашењу заштићеног природног добра, Предео изузетних одлика „Цер“ („Службени гласник РС“, број 54/2023).

Одговор: Предвиђен простор за површинске рударске објекте не обухвата ни једно заштићено природно добро, што је потврђено и Решењем о условима заштите природе за израду пројекта експлоатације лежишта литијума и бора „Јадар“ (Завод за заштиту природе Србије, 03 бр. 021-2818/7 од 21.08.2024). У просторном обухвату Пројекта експлоатације литијума и бора у лежишту „Јадар“ нема заштићених подручја за које је спроведен или покренут поступак заштите, као ни еколошки значајних подручја еколошке мреже Републике Србије према уредби о еколошкој мрежи („Службени гласник РС“, бр. 102/10)“.

24) **Иван Бјелић**, у свом захтеву бр. 002541265 2024 од 01.10.2024 године, указује да нису издати водни услови у складу са просторним планом.

Одговор: Како је дефинисано Законом о водама, водни услови се издају за потребе израде техничке документације, а ради спровођења поступка процене утицаја на животну средину.

Водни услови се издају у складу са Законом водама, односно у складу са члановима од 115. -118. Закона о водама. Уз Захтев су приложени Водни услови, издати од стране Републичке дирекције за воде, број 002323352 2024 14843 001 001 325 024 од 21.08.2024. године.

Предметни Захтев о одређивању обима и садржаја Студије о процени утицаја на животну средину пројекта подземне експлоатације лежишта бора и литијума Јадар, у складу са горе наведеним, садржи све неопходне прилоге и у складу је са чланом 12. став 2. тачка 4. Закона о процени утицаја на животну средину.

25) **Верица Шкунрић**, у свом захтеву бр. 002541265 2024 од 07.10.2024 године, указује на следеће мишљење и примедбе : „НЕЋЕШ КОПАТИ“.

Одговор: Наведена примедба се не коментарише предметни Захтев, те стога није могла бити предмет даље обраде.

26) **Данијела и Дејан Марковић**, у свом захтеву бр. 002541265 2024 од 07.10.2024 године указују на следеће примедбе:

Примедба 1: Србија нема правилник о утврђивању резерви литијума и бора.

Одговор: Наведене тврдње се не односе на предметни Захтев, те стога нису предмет даље обраде.

Примедба 2: Студија о изводљивости иде после одређивања обима и садржаја за студију процене а не обрнуто.

Одговор: Предметни Захтев – Захтев за одређивање обима и садржаја Студије о процени утицаја на животну средину пројекта подземне експлоатације лежишта литијума и бора „Јадар“ је израђен на основу Извода Студије изводљивости а Студија изводљивости која се израђује у складу Законом о рударству и геолошким истраживањима, подноси се Министарству рударства и енергетике заједно са решењем овог органа којим се одређује обим и садржај студије о процени утицаја на животну средину ради прибављања акта којим се утврђује експлоатационо поље.

Примедба 3: Студија изводљивости не даје информацију о пројектантима.

Одговор: Уз предметни Захтев предат је Извод из студије изводљивости, а не Студија изводљивости. Извод из студије изводљивости садржи податке о стручној организацији која је израдила Студију, као и податке о руководиоцу израде предметног документа. Аутор Извода из Студије изводљивости је Рударско-геолошки факултет универзитета у Београду, који поседује све неопходне стручне компетенције за израду овог типа техничке документације, а потписан је од стране декана и руководиоца израде студије.

27) **Весна Јаковљевић**, у свом захтеву бр. 002541265 2024 од 07.10.2024 године, указује на следеће примедбе:

Примедба 1: Захтев обухвата само Један део пројекта „Јадар“, а не узима у обзир утицаје целог пројекта у ужем и ширем смислу, како је дефинисано ППППН Јадар.

Одговор: Чињеница је да све ове три целине могу функционисати одвојено једна од друге, односно не постоји узрочно последична веза између рудника и постројења за прераду, те се из тог разлога њихова потенцијална функционална повезаност не може узимати као самосталан аргумент за обједињавање захтева за одређивање обима и садржаја. Из горе наведеног закључује се да рудник може да функционише као самостална независна целина.

Предмет овог захтева није Студија о процени утицаја на заштиту животне средине, већ Захтев за одређивање обима и садржаја Студије о процени утицаја. С тим у вези, надлежни орган може наложити обимом и садржајем да се у оквиру Студије која ће се радити на основу овог захтева за обим и садржај, мора приказати кумулативни утицај.

Примедба 2: Уз захтев није достављен идејни пројекат, нити извод из идејног пројекта, што је у супротности са чланом 12. став 2. тачка 2) Закона о процени утицаја на животну средину.

Одговор: Закон о процени утицаја на животну средину у члану 12. став 3. тачка 2. прописује да се уз захтев за одређивање обима и садржаја, уз осталу документацију, подноси идејни пројекат, односно извод из идејног пројекта, као саставни део документације.

Међутим, Закон о рударству и геолошким истраживањима не препознаје идејни пројекат, односно извод из идејног пројекта, као вид техничке документације, већ само студију изводљивости експлоатације лежишта минералних сировина, односно рударске пројекте (члан 84. Закона о рударству и геолошким истраживањима). Имајући у виду да је носилац пројекта надлежном министарству предао захтев за одређивање обима и садржаја студије о процени утицаја на животну средину, који се односи на рудник и рударске активности, самим тим није ни могао бити поднет идејни пројекат.

У складу са наведеним, уз Захтев за одређивање обима и садржаја студије о процени утицаја пројекта подземне експлоатације лежишта литијума и бора Јадар, поднет је извод из

студије изводљивости експлоатације лежишта минералних сировина, што је у складу са чланом 12. став 3. тачка 2. Закона о процени утицаја на животну средину, а што је иначе и пракса, када су у питању рударски пројекти. Студију изводљивости у целости је могуће финализовати након доношења решења о обиму и садржају од стране надлежног министарства, што је неопходан услов за израду финалне верзије студије изводљивости, како је предвиђено чланом 70. Закона о рударству и геолошким истраживањима.

У складу са наведеним, неспорно је да је носилац пројекта у поступку подношења предметног захтева за одређивање обима и садржаја студије о процени утицаја на животну средину, у потпуности поступила у складу са важећим прописима Републике Србије.

Примедба 3: У Изводу из студије изводљивости, Тачки 2: Приказ историјата геолошких истраживања и опис претходне инвестиционо-техничко рударске документације у поглављу 2.1.2 „Преглед детаљних геолошких истраживања борних минерала Јадарског басена“ наведена је потпуна неистина да је компанија Рио Сава експлорацион д.о.о открила лежишта минерализације бора и литијума, које побија званични докуменат „Geological Annals of the Balkan Peninsula, Nolit, ISSN 0435-3943, COBRIS.SR/ID 109175052“, где су наведене тачне локације лежишта бора и литијума у Јадарском басену.

Одговор: Наведене тврдње се не односе на предметни Захтев, те стога нису предмет даље обраде.

Примедба 4: Извод из студије изводљивости датиран је на мај 2024, а услови надлежних органа за израду студије изводљивости издати су у августу 2024!

Одговор: У складу са чланом 70. Закона о Рударству и геолошким истраживањима („Сл. гласник РС“, бр. 101/2015, 95/2018 - др. закон и 40/2021) подносилац захтева је дужан да пре израде студије изводљивости експлоатације лежишта минералних сировина прибави услове надлежних органа, а да затим те услове имплементира у саму студију изводљивости.

Извод из студије изводљивости није финална верзија студије изводљивости, већ сиже техничких решења представљен на нижем нивоу детаљности од саме студије, а на основу ког је могуће стећи јасан увид у врсту и размере самог пројекта. У том смислу, услови надлежних органа су издати у складу са законом.

Примедба 5: Водни Услови уопште нису издати за спровођење поступка процене утицаја на животну средину!

Одговор: Како је дефинисано Законом о водама, водни услови се издају за потребе израде техничке документације, а ради спровођења поступка процене утицаја на животну средину.

Водни услови се издају у складу са Законом водама, односно у складу са члановима од 115.-118. Закона о водама. Уз Захтев су приложени Водни услови, издати од стране Републичке дирекције за воде, број 002323352 2024 14843 001 001 325 024 од 21.08.2024. године.

Предметни Захтев о одређивању обима и садржаја Студије о процени утицаја на животну средину пројекта подземне експлоатације лежишта бора и литијума Јадар, у складу са горе наведеним, садржи све неопходне прилоге и у складу је са чланом 12. став 2. тачка 4. Закона о процени утицаја на животну средину.

Примедба 6: У Решењу којим се утврђују и оверавају билансне резерве руда литијума и бора издатим од потпредседнице Владе и Министарства рударства и енергетике број: 310-02-1602/2020-02, дана: 29.12.2020. године Подносилац захтева Рио Сава експлорацион д.о.о. се позива на „Правилник о класификацији и категоризацији резерви чврстих минералних сировина и вођењу евиденције у њима“ (у даљем тексту Правилник) у којем су дефинисани специфични услови геолошких истраживања сваке од 59 различитих руда, осим руда литијума и бора. Како активности за руде бор и литијум нису препознате овим Правилником и нису дефинисани законски критеријуми за Литијум и бор, захтевамо да надлежно Министарство одбаци овај приложени документ прогласи ништавним.

Одговор: Наведене тврдње се не односе на предметни Захтев, те стога нису предмет даље обраде.

Примедба 7: Уз Захтев нису приложени услови заштите споменика културе! Некрополе – са тумулима, налазе се и на неколико парцела које су и даље у приватном власништву а парцела наведених у оквиру зоне потенцијалног рудника, које нису обухваћене локалитетом Пауље.

Одговор: Уз Захтев је приложено Решење о утврђивању услова за предузимање мера техничке заштите за потребе израде студије изводљивости експлоатације и прераде минерала јадарита „Јадар“, издато од стране Завода за заштиту споменика културе Ваљево, дана 12.08.2024. године.

У складу са чланом 12. ставом 3. тачка 4. Закона о процени утицаја на животну средину уз захтев за одређивање обима и садржаја студије процене утицаја на животну средину прилажу услови и сагласности других надлежних органа и организација прибављени у складу са посебним законом. На основу горе наведеног, услови надлежних органа су издати у складу са законом, и захтев за одређивање обима и садржаја садржи све потребне прилоге које захтева Закон о процени утицаја на животну средину.

Примедба 8: Захтев је супротан Уредби о проглашењу заштићеног природног добра, Предео изузетних одлика „Цер“ („Службени гласник РС“, број 54/2023).

Одговор: Предвиђен простор за површинске рударске објекте не обухвата ни једно заштићено природно добро, што је потврђено и Решењем о условима заштите природе за израду пројекта експлоатације лежишта литијума и бора „Јадар“ (Завод за заштиту природе Србије, 03 бр. 021-2818/7 од 21.08.2024.). У просторном обухвату Пројекта експлоатације литијума и бора у лежишту „Јадар“ нема заштићених подручја за које је спроведен или покренут поступак заштите, као ни еколошки значајних подручја еколошке мреже Републике Србије према уредби о еколошкој мрежи („Службени гласник РС“, бр. 102/10) .

28) **Мирјана Пањевић**, у захтеву бр. 002541265 2024 од 07.10.2024 године, тражи да се захтев за одређивање обима и садржаја студије одбаци и указује на следеће примедбе:

Примедба 1: Захтев обухвата само један део пројекта „Јадар“, а не узима у обзир утицаје целог пројекта у ужем и ширем смислу, како је дефинисано ГПППН Јадар.

Одговор: Чињеница је да све ове три целине могу функционисати одвојено једна од друге, односно не постоји узрочно последична веза између рудника и постројења за прераду, те се из тог разлога њихова потенцијална функционална повезаност не може узимати као самосталан аргумент за обједињавање захтева за одређивање обима и садржаја. Из горе наведеног закључује се да рудник може да функционише као самостална независна целина.

Предмет овог захтева није Студија о процени утицаја на заштиту животне средине, већ Захтев за одређивање обима и садржаја. С тим у вези, надлежни орган може наложити обимом и садржајем да се у оквиру Студије која ће се радити на основу овог захтева за обим и садржај, мора приказати кумулативни утицај.

Примедба 2: Извод из студије изводљивости датиран је на мај 2024, а услови надлежних органа за израду студије изводљивости издати су у августу 2024!

Одговор: У складу са чланом 70. Закона о Рударству и геолошким истраживањима („Сл. гласник РС“, бр. 101/2015, 95/2018 - др. закон и 40/2021) подносилац захтева је дужан да пре израде студије изводљивости експлоатације лежишта минералних сировина прибави услове надлежних органа, а да затим те услове имплементира у саму студију изводљивости.

Извод из студије изводљивости није финална верзија студије изводљивости, већ сиже техничких решења представљен на нижем нивоу детаљности од саме студије, а на основу ког је могуће стећи јасан увид у врсту и размере самог пројекта. У том смислу, услови надлежних органа су издати у складу са законом.

Примедба 3: Водни Услови уопште нису издати за спровођење поступка процене утицаја на животну средину!

Одговор: Како је дефинисано Законом о водама, водни услови се издају за потребе израде техничке документације, а ради спровођења поступка процене утицаја на животну средину.

Водни услови се издају у складу са Законом о водама, односно у складу са члановима од 115.- 118. Закона о водама. Уз Захтев су приложени Водни услови, издати од стране Републичке дирекције за воде, број 002323352 2024 14843 001 001 325 024 од 21.08.2024. године.

Предметни Захтев о одређивању обима и садржаја Студије о процени утицаја на животну средину пројекта подземне експлоатације лежишта бора и литијума Јадар, у складу са горе наведеним, садржи све неопходне прилоге и у складу је са чланом 12. став 2. тачка 4. Закона о процени утицаја на животну средину.

Примедба 4: Списак области које треба да буду обрађене Студијом о процени утицаја на животну средину. Поред грађана Србије, постоји значајно интересовање ЕУ за пројекат - а близу 431.000 грађана потписало је петицију преко европске платформе WeMove¹ против Пројекта Јадар. Такође може постојати директна или индиректна средства која потичу од новца пореских обвезника ЕУ намењених, промовисању рудника, као што смо то већ видели са РТ партнерством кроз Вектор Пројекат. Важно је имати у виду да је Јадар пројекат планиран да ради и у време када би Србија била чланица ЕУ. Извештај о процени утицаја на животну средину као и обим и садржај треба да буду објављени на српском и енглеском језику како би заинтересована јавност из целе ЕУ имала могућност приступа информацијама. Архуска конвенција је уграђена у Директиву о процени утицаја на животну средину и Србија је ратификовала Архуску конвенцију.

Информације које обим и садржај и Процена утицаја треба да садрже: Јасне информације о сигурности планиране активности како би се осигурали нивои безбедности током изградње, а и изван изградње, укључујући:

1. Строги прописи и процедуре за осигурање квалитета, тј. током изградње и рада;
2. Строго усклађивање са регулативом током изградње и рада под строгим контролом и транспарентношћу; што значи изградити и функционисати под контролом националног контролног органа са доказаним правним, личним, професионалним и финансијским искуством и способношћу да спроводи захтеве националног законодавства у складу са директивама и принципима ЕУ, са независним стручним увидом и уз дужно поштовање последице планираног развоја.
3. Обезбеђивање адекватних финансијских гаранција за спровођење свих мера безбедности животне средине које захтевају контролни органи, чак и у екстремним случајевима, и у време затварања и након затварања.

Поред темељне основне линије за анализу коришћења воде, која мора да укључи: (1) доток воде у рудник; (2) вода која се користи за припрему руде (концентрација) и (3) вода која се користи за финалну прераду, захтев за обим и садржај и студија о процени утицаја на животну средину треба да садрже и свеобухватну анализу коришћења воде за цео пројекат Јадар, поред рударства и прераде. Исто за шему пречишћавања воде, укључујући системе за пречишћавање воде који ће се користити, трошкове за рад ових система за пречишћавање и резервне процедуре које ће бити предузете ако процес пречишћавања не функционише како је пројектовано. Поред тога, потребно је да постоји опис отпада који настаје током третмана воде, као и планови за одлагање овог отпада.

Какав је план компаније за пијаћу воду и пијаће подземне воде и изовре у овој области? Како ће се она очувати и како ће Рио Сава обезбедити да све подземне воде које одржавају

уसेве током суше остану неоштећене и да ће сви усеви наставити да рађају као и генерацијама?

Што се тиче Процене утицаја, она треба да има:

Baseline; Квалитет ваздуха Основни услов; Биодиверзитет Баселине; Основа културног наслеђа; Хеалтх Баселине; Hidrogeology Baseline; Метеоролошка база; Бука и вибрације Основни услов; Soil Baseline; Стање водене средине; Стање истражних бушотина и пијезометара.

Технолошки процеси; Отпад и третман; Потенцијални утицаји; Процена алтернатива; Мониторинг; Ризични случајеви; Нетехнички образац; Прекогранични утицаји; Јавне консултације и обелодањивање свих информација.

План управљања заштитом животне средине и друштва; План управљања отпадом; План управљања водама и ерозије; План управљања квалитетом ваздуха; План управљања буком и вибрацијама; План управљања сумпорном киселином; План управљања биодиверзитетом; Припрема за ванредне ситуације и План управљања ванредним ситуацијама; План управљања санацијом и затварањем рудника; План управљања одрживим развојем заједнице; План управљања културним наслеђем;

План управљања мониторингом животне средине и друштва

У погледу детаља, извештај Процене утицаја треба да садржи и:

Спонзор/е пројекта; Аутори Извештаја Процене Утицаја; Опис пројекта и његових фаза укључујући дискусију и анализе ако је предвиђено продужење; Опис пројекта за предграђевински период; Опис пројекта за период изградње; Опис пројекта за време активности; Опис пројекта за фазу затварања;

1. Количина енергије предвиђена за коришћење током изградње пројекта, и употреба енергије дневно, месечно, годишње и за радни век рудника.
2. Употреба воде предвиђена за коришћење током изградње пројекта, и употреба воде дневно, месечно, годишње и за век рудника.
3. Употреба нафте, предвиђена за коришћење током изградње пројекта, и употреба нафте дневно, месечно, годишње и за век рудника.
4. Употреба бензина предвидљена за коришћење током изградње пројекта, и употреба бензина дневно, месечно, годишње и за век рудника.
5. Употреба гаса предвиђена за коришћење током изградње пројекта, и употреба гаса дневно, месечно, годишње и за век рудника.

Алтернативе; Алтернатива за ништа или без актуализације пројекта; друге индустријске алтернативе; алтернативне индустрије; утицаји опције алтернативне индустрије у поређењу са изабраном опцијом; упоређење пројекта са другим опцијама укључујући нове технологије или одустајање од рудника; алтернативе времена пројекта и стопе производње; одложен почетак пројекта; алтернативе стопе производње; алтернативе локације пројекта; главни дестимуланси за улагања у овој области; ризични догађаји и стратегије њиховог ублажавања; матрица ризика од догађаја; дефиниција рејтинга ризика.

Критеријуми дизајна; Потенцијалне локације и 2 алтернативе локацији рудника; Критеријуми поређења за изабрану опцију; Постројење за прераду - Алтернатива; Потенцијалне локације и 2 алтернативе за локацију за прераду,

Алтернатива депонији индустријског отпада; Критеријуми дизајна; Потенцијалне локације и 2 алтернативе алтернативи депонији индустријског отпада; Критеријуми поређења за изабрану опцију.

Ризик за животну средину; Утицај на заједницу; Капитални трошкови; Оперативни трошкови; Сложеност операција,

Технологија и главне алтернативе за ублажавање утицаја на животну средину; Технологија рударства; Технологија екстракције метала; Разматрање за одређивање најбољих доступних техника (БАТ) за преглед пројекта; Процеси опоравка,

Транспортне руте; Алтернатива за приступ сајту; Приступ сајту пројекта; Приступ постројењу; Алтернативне руте транспорта сумпорне киселине; Поређења контејнерских терминала; Услови руте превоза,

Друге алтернативе компоненти дизајна пројекта; Алтернативе за одлагање опасног отпада; Алтернативе за одлагање комуналног отпада; Алтернативе водоснабдевања и управљања (Снабдевање свезом водом, Општински водовод, Захватање површинских вода, Опште управљање водама, Алтернативе за напајање, Алтернативе за снабдевање.

Коришћене сировине и хемијске супстанце (укључујући опасне, укључујући СЕВЕСО); Опис главних алтернатива; Планирање земљишта и постојеће коришћење земљишта и инфраструктура;

Опис система управљања заштитом животне средине и друштва; Планови управљања заштитом животне средине и друштва; Планови управљања друштва у случају опозиције према руднику на терену рудника; Инфраструктура терена; Величина ограда и бариера; опис сировог материјала за градњу,

Ризик; Како дефинишете ризик?; Ризик у пројекту; Преглед коришћеног метода израчунавања ризика; Опис потешкоћа; Прекогранични утицаји; Транспорт; Запошљавање,

Процењене резерве рудника; Потребно земљиште; Земљиште које треба минирати; Величина предложеног рудника, постројења за прераду итд;

Очекивано запошљавање локално у односу на странце; Очекивано запошљавање за изградњу у односу на век рудника; Предложени кораци припреме и обраде; Експропријација,

Детаљна дискусија о слегању и средствима која су на располагању и која се користе да се то спречи;

Нетехнички сажетак (НТС) који садржи ажуриране информације из свих делова процене утицаја;

Мапе: Мапа предлога рудника у оквиру означене концесионе дозволе; Мапа све постојеће инфраструктуре као што су куће, цркве, гробља, споменици итд. реке итд и предлог пројекта горе наметнут; Мапа која приказује контуре са могућношћу слегања; Мапа свих истражних бушотина са јасним координатима и бројевима парцела; Мапа земље и катастра у властништву Рио Тинта; Мапа предела потребно за даљи откуп или експропријацију.

Одговор: Напред наведене тезе ће бити размотрене, те обрађене у Студији о процени утицаја на животну средину.

29) **Стеван Југовић**, у захтеву бр. 002541265 2024 од 07.10.2024 године, указао је на следеће примедбе:

Примедба 1: Зашто нису приложени услови за заштиту споменика културе? (цео Цер је споменик)

Одговор: Уз Захтев је приложено Решење о утврђивању услова за предузимање мера техничке заштите за потребе израде студије изводљивости експлоатације и прераде минерала јадарита „Јадар“, издато од стране Завода за заштиту споменика културе Ваљево, дана 12.08.2024.године.

У складу са чланом 12. ставом 3. тачка 4. Закона о процени утицаја на животну средину, уз захтев за одређивање обима и садржаја студије процене утицаја на животну средину прилажу услови и сагласности других надлежних органа и организација прибављени у

складу са посебним законом. На основу горе наведеног, услови надлежних органа су издати у складу са законом, и захтев за одређивање обима и садржаја садржи све потребне прилоге које захтева Закон о процени утицаја на животну средину.

Примедба 2: Шта је са идејним пројектом и законом о процени утицаја на животну средину за људе у близини Јадра.

Одговор: Сва техничка документација ће бити поднета у складу са законским прописима. Сви утицаји на животну средину, укључујући и мере ублажавања или спречавања утицаја биће обрађени и представљени у Студији о процени утицаја на животну средину у складу са Решењем о обиму и садржају.

Примедба 3: Зашто нису приложени услови за заштиту споменика културе? (цео Цер је споменик)

Одговор: Предвиђен простор за површинске рударске објекте не обухвата ни једно заштићено природно добро, што је потврђено и Решењем о условима заштите природе за израду пројекта експлоатације лежишта литијума и бора „Јадар“ (Завод за заштиту природе Србије, 03 бр. 021-2818/7 од 21.08.2024.године). У просторном обухвату Пројекта експлоатације литијума и бора у лежишту „Јадар“ нема заштићених подручја за које је спроведен или покренут поступак заштите, као ни еколошки значајних подручја еколошке мреже Републике Србије, према Уредби о еколошкој мрежи („Службени гласник РС“, бр. 102/10).

- 30) **Сара Микуљак, Арсеније Мијатовић, Душан Ђукић,** у свом захтеву бр. 002541265 2024 од 07.10.2024 године, указује на следеће примедбе:

Примедба 1: Захтев обухвата само један део пројекта и да не узима у обзир утицај целог пројекта на животну средину.

Одговор: Чињеница је да све ове три целине могу функционисати одвојено једна од друге, односно не постоји узрочно последична веза између рудника и постројења за прераду, те се из тог разлога њихова потенцијална функционална повезаност не може узимати као самосталан аргумент за обједињавање захтева за одређивање обима и садржаја. Из горе наведеног закључује се да рудник може да функционише као самостална независна целина.

Предмет овог захтева није Студија о процени утицаја на заштиту животне средине, већ Захтев за одређивање обима и садржаја. С тим у вези, надлежни орган може наложити обимом и садржајем да се у оквиру Студије која ће се радити на основу овог захтева за обим и садржај, мора приказати кумулативни утицај.

Примедба 2: Носилац пројекта доставља идејни пројекат или извод из идејног пројекта.

Одговор: Закон о процени утицаја на животну средину у члану 12. став 3. тачка 2. прописује да се уз захтев за одређивање обима и садржаја, уз осталу документацију, подноси идејни пројекат, односно извод из идејног пројекта, као саставни део документације.

Међутим, Закон о рударству и геолошким истраживањима не препознаје идејни пројекат, односно извод из идејног пројекта, као вид техничке документације, већ само студију изводљивости експлоатације лежишта минералних сировина, односно рударске пројекте (члан 84. Закона о рударству и геолошким истраживањима). Имајући у виду да је носилац пројекта надлежном министарству предао захтев за одређивање обима и садржаја студије о процени утицаја на животну средину, који се односи на рудник и рударске активности, самим тим није ни могао бити поднет идејни пројекат.

У складу са наведеним, уз Захтев за одређивање обима и садржаја студије о процени утицаја пројекта подземне експлоатације лежишта литијума и бора Јадар, поднет је извод из студије изводљивости експлоатације лежишта минералних сировина, што је у складу са чланом 12. став 3. тачка 2. Закона о процени утицаја на животну средину, а што је иначе и

пракса, када су у питању рударски пројекти. Студију изводљивости у целости је могуће финализовати након доношења решења о обиму и садржају од стране надлежног министарства, што је неопходан услов за израду финалне верзије студије изводљивости, како је прописано чланом 70. Закона о рударству и геолошким истраживањима.

У складу са наведеним, неспорно је да је носилац пројекта у поступку подношења предметног захтева за одређивање обима и садржаја студије о процени утицаја на животну средину, у потпуности поступио у складу са позитивно правним прописима Републике Србије.

Примедба 3: Извод из студије изводљивости израђен је пре него што су издати услови надлежних органа. Услови нису издати за процену утицаја, већ за израду студије изводљивости.

Одговор: У складу са чланом 70. Закона о Рударству и геолошким истраживањима („Сл. гласник РС“, бр. 101/2015, 95/2018 - др. закон и 40/2021) подносилац захтева је дужан да пре израде студије изводљивости експлоатације лежишта минералних сировина прибави услове надлежних органа, а да затим те услове имплементира у саму студију изводљивости.

Извод из студије изводљивости није финална верзија студије изводљивости, већ сиже техничких решења представљен на нижем нивоу детаљности од саме студије, а на основу ког је могуће стећи јасан увид у врсту и размере самог пројекта. У том смислу, услови надлежних органа су издати у складу са законом.

- 31) **Јелена Анђелић, Радован Новаковић, Горан Тепша, Милош Петровић, Бојана Радулов, Никола Радулов**, у захтеву бр. 002541265 2024 од 07.10.2024. године, изнели су следеће примедбе:

Примедба 1: Носилац истраживања и носилац експлоатације не може бити привредно друштво, односно друго правно лице и предузетник који има доспеле, а неизмирене обавезе по основу: јавних прихода, јавних давања у вези с ранијим истраживањима или експлоатацијом, незаконитог истраживања, односно незаконите експлоатације, као и ако има неиспуњене обавезе у вези са санацијом и заштитом животне средине и културних добара и добара која уживају претходну заштиту

Одговор: Наведени коментари су предмет других позитивно правних прописа, нису предмет Закона о процени утицаја који се у овом поступку примењује за одређивање обима и садржаја Студије о процени утицаја по поднетом Захтеву, те стога примедбе није могуће даље обрадити.

Примедба 2: Забринутост за подручје Јадра појачана је када се зна да на самом подручју рудника и постројења за прераду постоје значајна и веома велика археолошка налазишта, преко којих су у документацији компаније, коју је обрадио Министарство, нацртана постројења и депоније! Уз то, компанија није ни приложила Министарству услове заштите ових споменика културе и активних археолошких налазишта, већ решење којим се утврђују услови за израду студије изводљивости рудника.

Одговор: Уз Захтев је приложено Решење о утврђивању услова за предузимање мера техничке заштите за потребе израде студије изводљивости експлоатације и прераде минерала јадарита „Јадар“, издато од стране Завода за заштиту споменика културе Ваљево, дана 12.08.2024.године.

У складу са чланом 12. ставом 3. тачка 4. Закона о процени утицаја на животну средину, уз захтев за одређивање обима и садржаја студије процене утицаја на животну средину, прилажу се услови и сагласности других надлежних органа и организација прибављени у складу са посебним законом. На основу горе наведеног, услови надлежних органа су издати у складу са законом, и захтев за одређивање обима и садржаја садржи све потребне прилоге које прописује Закон о процени утицаја на животну средину.

Примедба 3: Поступак студије изводљивости не може ни почети пре него што Министарство донесе акт о обиму и садржају студије (чл. 70, ст. 2, тач. 1 Закона о рударству)?

Одговор: У складу са чланом 70. Закона о Рударству и геолошким истраживањима („Сл. гласник РС“, бр. 101/2015, 95/2018 - др. закон и 40/2021) подносилац захтева је дужан да пре израде студије изводљивости експлоатације лежишта минералних сировина прибави услове надлежних органа, а да затим те услове имплементира у саму студију изводљивости.

Извод из студије изводљивости није финална верзија студије изводљивости, већ сиже техничких решења представљен на нижем нивоу детаљности од саме студије, а на основу ког је могуће стећи јасан увид у врсту и размере самог пројекта. У том смислу, услови надлежних органа су издати у складу са законом.

Примедба 4: Из просторног плана за намену подручја Јадра види се да на територији обухваћеној и у окружењу пројекта постоји више значајних заштићених подручја и интернационално значајних природних подручја, као и велики број заштићених биљних и животињских врста. Ипак, како је јавности недавно постало познато, Цер је заштићен од стране државе, а Рио Сава то не примећује у свом захтеву! Такође, у табели предатој као прилог уз захтев, изричито је наведено да на простору пројекта и у окружењу нема заштићених природних добара, што је потпуно нетачно!

Одговор: Предвиђен простор за површинске рударске објекте не обухвата ни једно заштићено природно добро, што је потврђено и Решењем о условима заштите природе за израду пројекта експлоатације лежишта литијума и бора „Јадар“ (Завод за заштиту природе Србије, 03 бр. 021-2818/7 од 21.08.2024.године). У просторном обухвату Пројекта експлоатације литијума и бора у лежишту „Јадар“ нема заштићених подручја за које је спроведен или покренут поступак заштите, као ни еколошки значајних подручја еколошке мреже Републике Србије, према Уредби о еколошкој мрежи („Службени гласник РС“, бр. 102/10).

32) **Братислав Шикунљак**, у свом захтеву бр. 002541265 2024 од 07.10.2024 године, указује на следеће примедбе:

Примедба 1: Предметни захтев не поседује анализу утицаја целог пројекта „Јадар“, већ се само односи на један његов део. Примедбом се тврди да Захтев није у складу са Законом о процени утицаја на животну средину, нарочито са чланом 2. став 1. тачке 5. и 6.

Одговор: Чињеница је да све ове три целине могу функционисати одвојено једна од друге, односно не постоји узрочно последична веза између рудника и постројења за прераду, те се из тог разлога њихова потенцијална функционална повезаност не може узимати као самосталан аргумент за обједињавање захтева за одређивање обима и садржаја. Из горе наведеног закључује се да рудник може да функционише као самостална независна целина.

Предмет овог захтева није Студија о процени утицаја на заштиту животне средине, већ Захтев за одређивање обима и садржаја. С тим у вези, надлежни орган може наложити обимом и садржајем да се у оквиру Студије која ће се радити на основу овог захтева за обим и садржај, мора приказати кумулативни утицај.

Примедба 2: Уз захтев није достављен идејни пројекат.

Одговор: Закон о процени утицаја на животну средину у члану 12. став 3. тачка 2. прописује да се уз захтев за одређивање обима и садржаја, уз осталу документацију, подноси идејни пројекат, односно извод из идејног пројекта, као саставни део документације.

Међутим, Закон о рударству и геолошким истраживањима не препознаје идејни пројекат, односно извод из идејног пројекта, као вид техничке документације, већ само студију изводљивости експлоатације, односно рударске пројекте (члан 84. Закона о рударству и геолошким истраживањима). Имајући у виду да је носилац пројекта надлежном

министарству предао захтев за одређивање обима и садржаја студије о процени утицаја на животну средину, који се односи на рудник, самим тим није ни могао бити поднет идејни пројекат.

У складу са наведеним, уз Захтев за одређивање обима и садржаја студије о процени утицаја за пројекат „Јадар“, поднет је извод из студије изводљивости, што у складу са чланом 12. став 3. тачка 2. Закона о процени утицаја на животну средину, а што је иначе и пракса, када су у питању рударски пројекти. Напомињемо, да ће студија изводљивости у целости бити финализована након добијања решења о обиму и садржају од стране надлежног министарства, што је неопходан услов за израду финалне верзије студије изводљивости, како је предвиђено чланом 70. Закона о рударству и геолошким истраживањима.

У складу са наведеним, неспорно је да је носилац пројекта у поступку подношења предметног захтева за одређивање обима и садржаја студије о процени утицаја на животну средину, у потпуности поступио у складу са важећим прописима Републике Србије.

Примедба 3: Извод из студије изводљивости датиран је неколико месеци пре него што су издати услови надлежних органа за израду студије изводљивости.

Одговор: У складу са чланом 70. Закона о Рударству и геолошким истраживањима („Сл. гласник РС“, бр. 101/2015, 95/2018 - др. закон и 40/2021) подносилац захтева је дужан да пре израде студије изводљивости експлоатације прибави услове надлежних органа, а да затим те услове имплементира у саму студију изводљивости.

Извод из студије изводљивости није финална верзија студије изводљивости, већ сиже техничких решења представљен на нижем нивоу детаљности од саме студије, а на основу ког је могуће стећи јасан увид у врсту и размере самог пројекта. У том смислу, услови надлежних органа су издати у складу са законом и биће део техничких решења који ће бити приказани у финалној верзији студије изводљивости.

33) **Димитрије Вираг**, у свом захтеву бр. 002541265 2024 од 07.10.2024 године, износи следеће коментаре:

Примедба 1: Захтев обухвата само Један део пројекта „Јадар“, а не узима у обзир утицаје целог пројекта у ужем и ширем смислу, како је дефинисано ППППН Јадар.

Одговор: Чињеница је да све ове три целине могу функционисати одвојено једна од друге, односно не постоји узрочно последична веза између рудника и постројења за прераду, те се из тог разлога њихова потенцијална функционална повезаност не може узимати као самосталан аргумент за обједињавање захтева за одређивање обима и садржаја. Из горе наведеног закључује се да рудник може да функционише као самостална независна целина.

Предмет овог захтева није Студија о процени утицаја на заштиту животне средине, већ Захтев за одређивање обима и садржаја. С тим у вези, надлежни орган може наложити обимом и садржајем да се у оквиру Студије која ће се радити на основу овог захтева за обим и садржај, мора приказати кумулативни утицај.

Примедба 2: Захтев је супротан Уредби о проглашењу заштићеног природног добра, Предео изузетних одлика "Цер" („Службени гласник РС“, број 54/2023).

Одговор: Предвиђен простор за површинске рударске објекте не обухвата ни једно заштићено природно добро, што је потврђено и Решењем о условима заштите природе за израду пројекта експлоатације лежишта литијума и бора „Јадар“ (Завод за заштиту природе Србије, 03 бр. 021-2818/7 од 21.08.2024.године). У просторном обухвату Пројекта експлоатације литијума и бора у лежишту „Јадар“ нема заштићених подручја за које је спроведен или покренут поступак заштите, као ни еколошки значајних подручја еколошке мреже Републике Србије, према Уредби о еколошкој мрежи („Службени гласник РС“, бр. 102/10“.

Примедба 3: Уз захтев није достављен идејни пројекат, нити извод из идејног пројекта, што је у супротности са чланом 12. став 2. тачка 2) Закона о процени утицаја на животну средину.

Одговор: Закон о процени утицаја на животну средину у члану 12. став 3. тачка 2. прописује да се уз захтев за одређивање обима и садржаја, уз осталу документацију, подноси идејни пројекат, односно извод из идејног пројекта, као саставни део документације.

Међутим, Закон о рударству и геолошким истраживањима не препознаје идејни пројекат, односно извод из идејног пројекта, као вид техничке документације, већ само студију изводљивости експлоатације лежишта минералних сировина, односно рударске пројекте (члан 84. Закона о рударству и геолошким истраживањима). Имајући у виду да је носилац пројекта надлежном министарству предао захтев за одређивање обима и садржаја студије о процени утицаја на животну средину, који се односи на рудник и рударске активности, самим тим није ни могао бити поднет идејни пројекат.

У складу са наведеним, уз Захтев за одређивање обима и садржаја студије о процени утицаја пројекта подземне експлоатације лежишта литијума и бора Јадар, поднет је извод из студије изводљивости експлоатације лежишта минералних сировина, што је у складу са чланом 12. став 3. тачка 2. Закона о процени утицаја на животну средину, а што је иначе и пракса, када су у питању рударски пројекти. Студију изводљивости у целости је могуће финализовати након доношења решења о обиму и садржају од стране надлежног министарства, што је неопходан услов за израду финалне верзије студије изводљивости, како је предвиђено чланом 70. Закона о рударству и геолошким истраживањима.

Примедба 4: Водни Услови уопште нису издати за спровођење поступка процене утицаја на животну средину!

Одговор: Како је дефинисано Законом о водама, водни услови се издају за потребе израде техничке документације, а ради спровођења поступка процене утицаја на животну средину.

Водни услови се издају у складу са Законом о водама, односно у складу са члановима од 115. – 118. Закона о водама. Уз Захтев су приложени Водни услови, издати од стране Републичке дирекције за воде, број 002323352 2024 14843 001 001 325 024 од 21.08.2024. године.

Предметни Захтев о одређивању обима и садржаја Студије о процени утицаја на животну средину пројекта подземне експлоатације лежишта бора и литијума Јадар, у складу са горе наведеним, садржи све неопходне прилоге и у складу је са чланом 12. став 2. тачка 4. Закона о процени утицаја на животну средину.

34) **Јелена Шикунљак, Јована Анђелић**, у свом захтеву бр. 002541265 2024 од 07.10.2024 године, износе следеће примедбе:

Примедба 1: Захтев обухвата само Један део пројекта „Јадар“, а не узима у обзир утицаје целог пројекта у ужем и ширем смислу, како је дефинисано ППППН Јадар.

Одговор: Чињеница је да све ове три целине могу функционисати одвојено једна од друге, односно не постоји узрочно последична веза између рудника и постројења за прераду, те се из тог разлога њихова потенцијална функционална повезаност не може узимати као самосталан аргумент за обједињавање захтева за одређивање обима и садржаја. Из напред наведеног закључује се да рудник може да функционише као самостална независна целина.

Предмет овог захтева није Студија о процени утицаја на заштиту животне средине, већ Захтев за одређивање обима и садржаја. С тим у вези, надлежни орган може наложити обимом и садржајем да се у оквиру Студије која ће се радити на основу овог захтева за обим и садржај, мора приказати кумулативни утицај.

Примедба 2: Уз захтев није достављен идејни пројекат, нити извод из идејног пројекта, што је у супротности са чланом 12. став 2. тачка 2) Закона о процени утицаја на животну средину.

Одговор: Закон о процени утицаја на животну средину у члану 12. став 3. тачка 2. прописује да се уз захтев за одређивање обима и садржаја, уз осталу документацију, подноси идејни пројекат, односно извод из идејног пројекта, као саставни део документације.

Међутим, Закон о рударству и геолошким истраживањима не препознаје идејни пројекат, односно извод из идејног пројекта, као вид техничке документације, већ само студију изводљивости експлоатације лежишта минералних сировина, односно рударске пројекте (члан 84. Закона о рударству и геолошким истраживањима). Имајући у виду да је носилац пројекта надлежном министарству предао захтев за одређивање обима и садржаја студије о процени утицаја на животну средину, који се односи на рудник и рударске активности, самим тим није ни могао бити поднет идејни пројекат.

У складу са наведеним, уз Захтев за одређивање обима и садржаја студије о процени утицаја пројекта подземне експлоатације лежишта литијума и бора Јадар, поднет је извод из студије изводљивости експлоатације лежишта минералних сировина, што је у складу са чланом 12. став 3. тачка 2. Закона о процени утицаја на животну средину, а што је иначе и пракса, када су у питању рударски пројекти. Студију изводљивости у целости је могуће финализовати након доношења решења о обиму и садржају од стране надлежног министарства, што је неопходан услов за израду финалне верзије студије изводљивости, како је предвиђено чланом 70. Закона о рударству и геолошким истраживањима.

Примедба 3: Извод из студије изводљивости датиран је на мај 2024, а услови надлежних органа за израду студије изводљивости издати су у августу 2024!

Одговор: У складу са чланом 70. Закона о Рударству и геолошким истраживањима („Сл. гласник РС“, бр. 101/2015, 95/2018 - др. закон и 40/2021) подносилац захтева је дужан да пре израде студије изводљивости експлоатације лежишта минералних сировина прибави услове надлежних органа, а да затим те услове имплементира у саму студију изводљивости.

Извод из студије изводљивости није финална верзија студије изводљивости, већ сиже техничких решења представљен на нижем нивоу детаљности од саме студије, а на основу којег је могуће стећи јасан увид у врсту и размере самог пројекта. У том смислу, услови надлежних органа су издати у складу са законом.

Примедба 4: Захтев је супротан Уредби о проглашењу заштићеног природног добра, Предео изузетних одлика "Цер" („Службени гласник РС“, број 54/2023).

Одговор: Предвиђен простор за површинске рударске објекте не обухвата ни једно заштићено природно добро, што је потврђено и Решењем о условима заштите природе за израду пројекта експлоатације лежишта литијума и бора „Јадар“ (Завод за заштиту природе Србије, 03 бр. 021-2818/7 од 21.08.2024.године). У просторном обухвату Пројекта експлоатације литијума и бора у лежишту „Јадар“ нема заштићених подручја за које је спроведен или покренут поступак заштите, као ни еколошки значајних подручја еколошке мреже Републике Србије, према Уредби о еколошкој мрежи („Службени гласник РС“, бр. 102/10)“.

35) **Наташа Берг из Центра за екологију и одрживо развој Суботица**, у свом захтеву бр. 002541265 2024 од 07.10.2024 године, указује на следеће примедбе:

Примедба 1: Из Одлуке Уставног суда произилази да враћање у живот укинуте Уредбе из 2020 године о Просторном плану подручја посебне намене пројекта Јадар није могуће на начин на који је урађено, а што је основа за овај Захтев. „Уставни суд посебно додатно указује да се овом одлуком „не оживљава“ претходно донета Уредба о утврђивању ППППН

која је објављена у (Службеном гласнику РС, број 26/20), при чему се Одлуком не задире ни у уставну надлежност, односно право и дужност Владе да утврђује и води политику и да, у складу са Уставом и законом, одлучи о даљој реализацији конкретног пројекта“, наводи се у образложењу.

Одговор: Након одлуке Уставног суда којим се утврђује да Уредба о престанку важења Уредбе о утврђивању Просторног плана подручја посебне намене за реализацију пројекта експлоатације и прераде минерала јадарита „Јадар“ („Службени гласник РС”, број 8/22) није у сагласности са Уставом и законом, Влада Републике Србије је дана 16.07.2024. године, донела посебну Уредбу о примени Уредбе о утврђивању Просторног плана подручја посебне намене за реализацију пројекта експлоатације и прераде минерала јадарита „Јадар”, која је ступила на снагу 17.07.2024. године, на основу које је Уредба о утврђивању Просторног плана подручја посебне намене за реализацију пројекта експлоатације и прераде минерала јадарита „Јадар”, поново почела да се примењује. Основ за подношење Захтева није одлука Уставног суда, како је наведено у коментару, већ поменута Уредба Владе, која је на снази.

Примедба 2: Предметни Захтев за одређивање обима и садржаја Студије о процени утицаја на животну средину, односи се на један део целокупног пројекта Јадар, тачније на пројекат подземне експлоатације лежишта литијума и бора Јадар, са пратећим објектима и инфраструктуром, како под земљом тако и на површини терена (прва ставка претходног пасуса). Како се планирани Пројекат Јадар састоји из две повезане целине, рударски део и процесни део, сматрамо да је нужно у овој фази прегледати заједно сву техничку документацију, како би се урадила и свеобухватна процена утицаја на животну средину овог пројекта. У вези са тим је и одређивање обима и садржаја студије, која треба да обухвати кумулативне утицаје рудника, процесног постројења за прераду минерала и одлагалишта индустријског отпада. Уколико се приступи дељењу пројекта на више делова и раде засебне процене утицаја на животну средину, то представља кршење Закона о процени утицаја на животну средину и ратификованих међународних уговора који се у Србији директно примењују.

Одговор: Чињеница је да све ове три целине могу функционисати одвојено једна од друге, односно не постоји узрочно последична веза између рудника и постројења за прераду, те се из тог разлога њихова потенцијална функционална повезаност не може узимати као самосталан аргумент за обједињавање захтева за одређивање обима и садржаја. Из горе наведеног закључује се да рудник може да функционише као самостална независна целина.

Предмет овог захтева није Студија о процени утицаја на заштиту животне средине, већ Захтев за одређивање обима и садржаја. С тим у вези, надлежни орган може наложити обимом и садржајем да се у оквиру Студије која ће се радити на основу овог захтева за обим и садржај, мора приказати кумулативни утицај.

Примедба 3: Уз предметни Захтев није достављен идејни пројекат, који је обавезан елемент по Закону о процени утицаја на животну средину, тачније је Захтев у супротности са чланом 12. став 2. тачка 2) Закона о процени утицаја на животну средину.

Одговор: Закон о процени утицаја на животну средину у члану 12. став 3. тачка 2. прописује да се уз захтев за одређивање обима и садржаја, уз осталу документацију, подноси идејни пројекат, односно извод из идејног пројекта, као саставни део документације.

Међутим, Закон о рударству и геолошким истраживањима не препознаје идејни пројекат, односно извод из идејног пројекта, као вид техничке документације, већ само студију изводљивости експлоатације лежишта минералних сировина, односно рударске пројекте (члан 84. Закона о рударству и геолошким истраживањима). Имајући у виду да је носилац пројекта надлежном министарству предао захтев за одређивање обима и садржаја студије о

процени утицаја на животну средину, који се односи на рудник и рударске активности, самим тим није ни могао бити поднет идејни пројекат.

У складу са наведеним, уз Захтев за одређивање обима и садржаја студије о процени утицаја пројекта подземне експлоатације лежишта литијума и бора Јадар, поднет је извод из студије изводљивости експлоатације лежишта минералних сировина, што је у складу са чланом 12. став 3. тачка 2. Закона о процени утицаја на животну средину, а што је иначе и пракса, када су у питању рударски пројекти. Студију изводљивости у целости је могуће финализовати након доношења решења о обиму и садржају од стране надлежног министарства, што је неопходан услов за израду финалне верзије студије изводљивости, како је предвиђено чланом 70. Закона о рударству и геолошким истраживањима.

У складу са наведеним, неспорно је да је носилац пројекта у поступку подношења предметног захтева за одређивање обима и садржаја студије о процени утицаја на животну средину, у потпуности поступио у складу са важећим прописима Републике Србије.

Примедба 4: У Захтеву није поменута Стратешка процена утицаја на коју се овај пројекат наслања.

Одговор: Стратешка процена утицаја на животну средину се врши у току и на основу израде Просторног плана, у складу са Законом о стратешкој процени утицаја. У Захтеву се наводи ППППН Јадар, за који је спроведена Стратешка процена утицаја, а Извештај о стратешкој процени утицаја, Извештај о учешћу заинтересованих органа, организација и јавности и сагласност надлежног органа на исте су саставни део документације уз План.

Примедба 5: Водни услови из прилога, датирани од 21.08.2024. године се односе на поступак припреме и израде техничке документације Студије изводљивости и рударских пројеката за рударских радова подземне експлоатације лежишта руде литијума и бора-ЈАДАР на катастарским парцелама у оквиру КО Горње Недељице и КО Слатина на територији града Лознице, а не на поступак процене утицаја на животну средину. Такође није јасно како је приложена Студија изводљивости валидна с обзиром да би уопште било могуће у складу са законом израдити студију изводљивости, претходно је потребно исходovati решење о обиму и садржају студије о процени утицаја (члан 70. став 2. тачка 1. Закона о рударству и геолошким истраживањима)! Из овог разлога, потпуно би незаконито било решење о обиму и садржају донето па основу документа који би могао да се изради тек по доношењу решења о обиму и садржају, па је захтев неоснован и непотпун и мора бити одбачен, односно одбије.

Одговор: Како је дефинисано Законом о водама, водни услови се издају за потребе израде техничке документације, а ради спровођења поступка процене утицаја на животну средину.

Водни услови се издају у складу са Законом о водама, односно у складу са члановима од 115.-118. Закона о водама. Уз Захтев су приложени Водни услови, издати од стране Републичке дирекције за воде, број 002323352 2024 14843 001 001 325 024 од 21.08.2024. године.

Предметни Захтев о одређивању обима и садржаја Студије о процени утицаја на животну средину пројекта подземне експлоатације лежишта бора и литијума Јадар, у складу са горе наведеним, садржи све неопходне прилоге и у складу је са чланом 12. став 2. тачка 4. Закона о процени утицаја на животну средину.

У складу са чланом 70. Закона о Рударству и геолошким истраживањима („Сл. гласник РС“, бр. 101/2015, 95/2018 - др. закон и 40/2021) подносилац захтева је дужан да пре израде студије изводљивости експлоатације лежишта минералних сировина прибави услове надлежних органа, а да затим те услове имплементира у саму студију изводљивости.

Извод из студије изводљивости није финална верзија студије изводљивости, већ сиже техничких решења представљен на нижем нивоу детаљности од саме студије, а на основу

ког је могуће стећи јасан увид у врсту и размере самог пројекта. У том смислу, услови надлежних органа су издати у складу са законом.

Примедба 6: Захтев је супротан Уредби о проглашењу заштићеног природног добра, Предео изузетних одлика "Цер" („Службени гласник РС", број 54/2023) јер је поднет па основу плана подручја посебне намене који Цер не препознаје као заштићено природно добро. Ни утицај ПППИН, ни утицај пројекта "Јадар" на ово заштићено природно добро нису анализирани. Штавише, у документацији приложеној уз захтев стоји да на територији пројекта, нити у окружењу не постоје заштићена природна добра, што је неистинито и представља опасност по природу и животну средину. Уколико насловни орган усвоји овакав захтев, реализација пројекта "Јадар" ће се наставити као да заштићено природно добро Предео изузетних одлика "Цер" не постоји!

Одговор: Предвиђен простор за површинске рударске објекте не обухвата ни једно заштићено природно добро, што је потврђено и Решењем о условима заштите природе за израду пројекта експлоатације лежишта литијума и бора „Јадар“ (Завод за заштиту природе Србије, 03 бр. 021-2818/7 од 21.08.2024.године). У просторном обухвату Пројекта експлоатације литијума и бора у лежишту „Јадар“ нема заштићених подручја за које је спроведен или покренут поступак заштите, као ни еколошки значајних подручја еколошке мреже Републике Србије, према Уредби о еколошкој мрежи („Службени гласник РС“, бр. 102/10).

36) **Група грађана Крени Промени**, у свом захтеву бр. 002541265 2024 од 07.10.2024 године указује на следеће примедбе:

Примедба 1: Нетачан назив пројекта у Захтеву.

Одговор: Наслов поднетог Захтева гласи „Захтев за одређивање обима и садржаја студије о процени утицаја на животну средину пројекта подземне експлоатације лежишта литијума и бора Јадар“ и односи се на експлоатацију лежишта литијума и бора. Јадарит је минерал у коме се налазе литијум и бор. Прерада концентрата руде није предмет поднетог Захтева.

Примедба 2: Непотпуност обухвата пројекта у Захтеву.

Одговор: Чињеница је да све ове три целине могу функционисати одвојено једна од друге, односно не постоји узрочно последична веза између рудника и постројења за прераду, те се из тог разлога њихова потенцијална функционална повезаност не може узимати као самосталан аргумент за обједињавање захтева за одређивање обима и садржаја. Из напред наведеног закључује се да рудник може да функционише као самостална независна целина.

Предмет овог захтева није Студија о процени утицаја на заштиту животне средине, већ Захтев за одређивање обима и садржаја. С тим у вези, надлежни орган може наложити обимом и садржајем да се у оквиру Студије која ће се радити на основу овог захтева за обим и садржај, мора приказати кумулативни утицај.

Примедбе 3 и 4: Уз захтев није достављен идејни пројекат, нити извод из идејног пројекта. Недопустивост достављене документације

Одговор: Закон о процени утицаја на животну средину у члану 12. став 3. тачка 2. прописује да се уз захтев за одређивање обима и садржаја, уз осталу документацију, подноси идејни пројекат, односно извод из идејног пројекта, као саставни део документације.

Међутим, Закон о рударству и геолошким истраживањима не препознаје идејни пројекат, односно извод из идејног пројекта, као вид техничке документације, већ само студију изводљивости експлоатације, односно рударске пројекте (члан 84. Закона о рударству и геолошким истраживањима). Имајући у виду да је носилац пројекта надлежном министарству предао захтев за одређивање обима и садржаја студије о процени утицаја на животну средину, који се односи на рудник, самим тим није ни могао бити поднет идејни пројекат.

У складу са наведеним, уз Захтев за одређивање обима и садржаја студије о процени утицаја за пројекат „Јадар“, поднет је извод из студије изводљивости, што у складу са чланом 12. став 3. тачка 2. Закона о процени утицаја на животну средину, а што је иначе и пракса, када су у питању рударски пројекти. Напомињемо, да ће студија изводљивости у целости бити финализована након добијања решења о обиму и садржају од стране надлежног министарства, што је неопходан услов за израду финалне верзије студије изводљивости, како је предвиђено чланом 70. Закона о рударству и геолошким истраживањима.

У складу са наведеним, неспорно је да је носилац пројекта у поступку подношења предметног захтева за одређивање обима и садржаја студије о процени утицаја на животну средину, у потпуности поступио у складу са важећим прописима Републике Србије.

Примедба 5: Непрецизан и непотпун опис пројекта

Одговор: Обим рударења и количина отпада - Приказ производног поступка, укључујући и природу и количине коришћених материјала, приказан је у поглављу 2.2 Захтева који се односи на пројекат подземне експлоатације лежишта бора и литијума.

Недовољне информације о управљању отпадом - Детаљније информације о управљању рудничком јаловином треба да буду предмет Студије о процени утицаја. Захтев за одређивање обима и садржаја за Студију процене утицаја предметног пројекта садржи све Законом прописане тачке са фокусом на потенцијалним утицајима пројекта на животну средину услед извођења рударских активности. Детаљан опис пројекта је дат у приложеном документу Изводу из Студије изводљивости који је саставни део Захтева.

Власништво над земљиштем – Решавање власничких односа није предмет овог Захтева. У Захтеву је приложена информација о тренутном стању откупа.

Недовољно описане карактеристике производног поступка - Детаљан опис пројекта је дат у приложеном документу Изводу из Студије изводљивости који је саставни део Захтева.

Изостављена процена врста и количина отпадних материја и емисија - Отпадне материје наведене су у поглављу Захтева 2.3 Процена врсте и количине очекиваних отпадних материја и емисија који су резултат редовног рада пројекта. Опис могућих утицаја пројекта је дат у поглављу 5 Захтева, док су мере обрађене у поглављу 10 Мере заштите и санације животне средине и утицај експлоатације на друштвену заједницу Извода из Студије изводљивости који је поднет у прилогу Захтева.

Примедба 6: Недовољно разматране алтернативе

Одговор: Прихваћена решења су образложена у поглављу Захтева 2.3 Процена врсте и количине очекиваних отпадних материја и емисија који су резултат редовног рада пројекта. Опис могућих утицаја пројекта је дат у поглављу 5 Захтева, док су мере обрађене у поглављу 10 Мере заштите и санације животне средине и утицај експлоатације на друштвену заједницу Извода из Студије изводљивости који је поднет у прилогу Захтева.

Примедба 7: Неадекватна обрада слегања терена

Одговор: Анализа утицаја слегања терена је приказана у приложеном Изводу из Студије изводљивости у оквиру подпоглавља 4.2.8. Границе потенцијалног слегања, као и у самом Захтеву у оквиру подпоглавља 5.1.5. Утицај на слегање терена.

Примедба 8: Недовољна анализа коришћења и заштите водних ресурса

Одговор: Приказ количина и квалитета коришћених вода приказан је у поглављу 2.2. Детаљнији приказ водног биланса и начина управљања водама за пројекат подземне експлоатације лежишта литијума и бора треба да буде обрађен у Студији о процени утицаја. Вода за финалну прераду, отпад који настаје током третмана воде за прераду руде нису предмет овог Захтева, уколико буде било потребе, биће обрађени у оквиру одговарајуће студије о процени утицаја на животну средину.

Примедба 9: Неопходност израде свеобухватних (базичних) студија

Одговор: Приказ затеченог стања животне средине описан је у поглављу 4 Захтева, а на детаљнијем нивоу може бити приказан у Студији о процени утицаја на животну средину.

Примедба 10: Неопходност детаљних планова управљања животном средином

Одговор: Израда поменутих планова у оквиру Студије о процени утицаја на животну средину није обавезна према члану 17. Закона о процени утицаја на животну средину и Правилнику о садржини студије о процени утицаја на животну средину.

Примедба 11: Неопходност израде свеобухватне анализе алтернатива

Одговор: Приказ главних алтернатива је обавезни део садржаја Студије, у складу са Законом о процени утицаја, чл.17. став1. тачка 4., као и чланом 2. став 1. тачка 4. Правилника о садржини Студије о процени утицаја на животну средину („Сл.гласник РС“ алтернативе обрадити у Студији о процени утицаја).

Примедба 12: Неопходност транспарентности и учешћа јавности

Одговор: Учешће заинтересованих органа, организација и заинтересоване јавности у оквиру овог поступка је спроведен у складу са Законом о процени утицаја, члан 14. став 1. и 2. Једно од основних начела заштите животне средине јесте начело информисања и учешћа јавности. У остваривању права на здраву животну средину свако има право да буде обавештен о стању животне средине и да учествује у поступку доношења одлука чије би спровођење могло да утиче на животну средину. Такође, наводимо да учешће заинтересованих органа и организација и јавности у поступку доношења одлука је дефинисано члановима 10. 11. 14. 15. 20. 25. 29. Закона о процени утицаја на животну средину („Сл. Гласник РС“, број 135/2024 и 36/2009), које министарство примењује приликом спровођења поступака из делокруга процене утицаја.

Примедба 13: Недостатак информација о безбедности и финансијским гаранцијама.

Одговор: Мере безбедности током изградње и рада рудника, као и процедуре контроле квалитета и усклађеност са дозволама су предмет Студије о процени утицаја на животну средину и биће разрађене у Студији. Информације о финансијским гаранцијама нису предмет процене утицаја на животну средину и прописане су другим позитивно правним прописима.

Примедба 14: Нејасноће у вези са проширењем рудника

Одговор: Предмет обухвата овог захтева није проширење рудника. Обим рударског пројекта дефинише се кроз поступке на основу Закона о рударству и геолошким истраживањима, као и све друге активности по питању експлоатације минералних сировина. С тога коментар није предмет Захтева за одређивање обима и садржаја.

37) **Игор Жорић, Далиборка Јањић и Драган Тодоровић** су у својству заинтересованих лица изнели мишљење на планирани пројекат бр. 002541265 2024 од 09.10.2024

Примедба: Планиране активности компаније које предвиђају истраживање и експлоатацију литијума и бора, као и одлагање јаловине у сливу и долини Јадра, представљају озбиљну претњу по екосистем. Посебно забрињавају планови за одлагање „погача” са влажношћу од 5% до 10% што је у супротности са стандардним технологијама за одлагање отпада у Штавицама између две планине. Овај пројекат подразумева изградњу преградних брана и одлагање течне јаловине између две планине, што би континуирано претило сливу реке Јадар, а самим тим и рекама Сави и Дрини. Потенцијалне еколошке катастрофе могле би имати далекосежне последице по животну средину, здравље људи и биодиверзитет читавог региона. Заштита животне средине за садашње и будуће генерације као и здравље становништва би требало да је приоритет Министарства за заштиту животне средине као и приоритет државе према грађанима. У Европи не постоји нигде пројекат оваквог типа ни као идејни пројекат а камоли да је реализован као рудник литијума. Изузетно би било

неодговорно правити експеримент са потенцијалним ризицима за дугорочно здравље становништва ужег и ширег подручја око планираног рудника. Такође предео Јадра је подручје углавном пољопривредно земљиште и намена је за земљорадњу и сточарство а не рударске гране индустрије. Предео изузетних туристичких потенцијала не би требало уништавати прљавим технологијама оваквих рудника. Познато је да на Рајни у Немачкој локално становништво не дозвољава да се литијум тамо експлоатише из воде (што је еколошки чак чистији поступак). У Немачкој су резерве литијума од 15 милиона тона чак 15 пута веће него у долини Јадра, па се опет не експлоатише јер није добијена социјално друштвена дозвола локалног становништва. Код нас у Јадру такође становништво је против оваквог рудника, и то би требало држава да испоштује вољу народа јер је то део и законске обавезе власти и поштовања Устава. Сходно високом експерименталном ризику предложених технологија које могу довести до природних катастрофа, овакав пројекат нигде у Европи не би био одобрен тако да нема потребе да се у Србији ризикује. Биодиверзитет флоре и фауне би био јако нарушен и уништен чак. Рудници би довели до новог таласа расељавања младе популације еколошки свесније које не би остало у зони рударских актив-ости. Имамо пример одласка још већег броја младих из источне Србије након доласка ЗиЈин компаније уз пораст обољења карцинома код целокупне популације свих узраста. Јавно здравље становништва треба ставити изнад интереса профита страних компанија које су окренуте експлоатацији наших природних богатстава. Алувион Дрине је богат подземним пијаћим водотоковима и тај басен треба да остане заштићен као стратешки ресурс сходно надлазећим климатским променама и све већем значају воде као благу и ресурсу за становништво. Било какве активности које би потенцијално могле да угрозе подземне водотокове и да их загаде би требало забранити и зауставити. Закон о водама то такође потврђује. Постоје и решења за водоснабдевање Војводине током сушних периода, а за то је потребно сачувати чисте изворе из Мачве којима се могу наводњавати други делови Србије мање богати пијаћом водом. Економска рачуница већ данас указује да у свету литијум као руда је мање тражен и чак у области електричних аутомобила постоје новија и еколошки чистија решења на бази Натријумских батерија и водоника. Литијум као ресурс испод пољопривредног земљишта где су насеља и сеоска домаћинства никад није ни смело ни требало да се помене као идеја за рударске активности сходно томе да нигде у свету такав рудник није до сада ни планиран да се отвори нити је отворен на насељеном подручју. Углавном су експлоатациона поља на подручјима пустиња далеко од флоре и фауне и насеља.

Одговор: Поступак који је покренут пред надлежним министарством се односи на одређивање обима и садржаја Студије о процени утицаја на животну средину. Описане примедбе и мишљења која су дата у овом допису, биће разматране кроз израду Студије о процени утицаја на животну средину.

- 38) **Удружење грађана Earth Thrive**, у свом захтеву бр. 002541265 2024 од 07.10.2024. године, указује на следеће недостатке:

Примедба 1: Захтев је непотпун. Уз захтев није достављен ни идејни пројекат ни извод из идејног пројекта. Самим тим, захтев није у складу са чланом 12. став 3. тачка 2. Закона о процени утицаја на животну средину који прописује да се уз захтев за одређивање обима и садржаја прилаже идејни пројекат односно извод из идејног пројекта.

Одговор: Закон о процени утицаја на животну средину у члану 12. став 3. тачка 2. прописује да се уз захтев за одређивање обима и садржаја, уз осталу документацију, подноси идејни пројекат, односно извод из идејног пројекта, као саставни део документације.

Међутим, Закон о рударству и геолошким истраживањима не препознаје идејни пројекат, односно извод из идејног пројекта, као вид техничке документације, већ само студију изводљивости експлоатације лежишта минералних сировина, односно рударске пројекте (члан 84. Закона о рударству и геолошким истраживањима). Имајући у виду да је носилац пројекта надлежном министарству предао захтев за одређивање обима и садржаја студије о

процени утицаја на животну средину, који се односи на рудник и рударске активности, самим тим није ни могао бити поднет идејни пројекат.

У складу са наведеним, уз Захтев за одређивање обима и садржаја студије о процени утицаја пројекта подземне експлоатације лежишта литијума и бора Јадар, поднет је извод из студије изводљивости експлоатације лежишта минералних сировина, што је у складу са чланом 12. став 3. тачка 2. Закона о процени утицаја на животну средину, а што је иначе и пракса, када су у питању рударски пројекти. Студију изводљивости у целости је могуће финализовати након доношења решења о обиму и садржају од стране надлежног министарства, што је неопходан услов за израду финалне верзије студије изводљивости, како је предвиђено чланом 70. Закона о рударству и геолошким истраживањима.

Примедба 2: Захтев је незаконит. Подносилац захтева, Рио Сава, доставио је Извод из студије изводљивости, што је у супротности са чланом 70. Закона о рударству и геолошким истраживањима. Предметни извод не може бити донесен пре доношења решења о обиму и садржају. Такође, извод из студије изводљивости је из маја 2024. године, док су услови надлежних органа из августа 2024. године. Овакав временски несклад је такође противзаконит.

Одговор: У складу са чланом 70. Закона о Рударству и геолошким истраживањима („Сл. гласник РС“, бр. 101/2015, 95/2018 - др. закон и 40/2021) подносилац захтева је дужан да пре израде студије изводљивости експлоатације лежишта минералних сировина прибави услове надлежних органа, а да затим те услове имплементира у саму студију изводљивости.

Извод из студије изводљивости није финална верзија студије изводљивости, већ сиже техничких решења представљен на нижем нивоу детаљности од саме студије, а на основу ког је могуће стећи јасан увид у врсту и размере самог пројекта. У том смислу, услови надлежних органа су издати у складу са законом.

Примедба 3: Захтев не садржи водне услове, а који су обавезан услов за доношење решења. Приложени водни услови нису донети ради спровођења поступка процене утицаја на животну средину, што се јасно утврђује увидом у тачку 1. приложених водних услова.

Одговор: Како је дефинисано Законом о водама, водни услови се издају за потребе израде техничке документације, а ради спровођења поступка процене утицаја на животну средину.

Водни услови се издају у складу са Законом о водама, односно у складу са члановима од 115.-118. Закона о водама. Уз Захтев су приложени Водни услови, издати од стране Републичке дирекције за воде, број 002323352 2024 14843 001 001 325 024 од 21.08.2024. године.

Предметни Захтев о одређивању обима и садржаја Студије о процени утицаја на животну средину пројекта подземне експлоатације лежишта бора и литијума Јадар, у складу са горе наведеним, садржи све неопходне прилоге и у складу је са чланом 12. став 2. тачка 4. Закона о процени утицаја на животну средину.

Примедба 4: Захтев је супротан Уредби о проглашењу заштићеног природног добра, предео изузетних одлика „Цер“ („Службени гласник РС“, број 55/2023).

Одговор: Предвиђен простор за површинске рударске објекте не обухвата ни једно заштићено природно добро, што је потврђено и Решењем о условима заштите природе за израду пројекта експлоатације лежишта литијума и бора „Јадар“ (Завод за заштиту природе Србије, 03 бр. 021-2818/7 од 21.08.2024.године). У просторном обухвату Пројекта експлоатације литијума и бора у лежишту „Јадар“ нема заштићених подручја за које је спроведен или покренут поступак заштите, као ни еколошки значајних подручја еколошке мреже Републике Србије, према Уредби о еколошкој мрежи („Службени гласник РС“, бр. 102/10).

Примедба 5: Како је у захтеву назначено – у зони рударских активности (1А и 1Б) као и у зони производно индустријских активности на локацијама Брезјак и Јадар доћи ће до

потпуне пренамене простора, а зарад индустријских активности. Такође у захтеву су наведене биљне и животињске врсте, као и међународни и национални прописи којима је одређен степен заштите предметних врста. Конкретно: 9 врста заштићених риба у реци Коренита, три заштићене врсте риба у Кокановића потоку, достављена је листа водоземаца, гмизаваца, птица, сисара као и између осталог 9 врста строго заштићених слепих мишева (*Pipistrellus kuhlii*, *Pipistrellus nathusii*, *Pipistrellus pipistrellus*, *Eptesicus serotinus*, *Myotis daubentoniid*, *Myotis nattereri*, *Rhinolophus ferrumequinum*) итд. Промена намене станишта ради Пројекта експлоатације минерала Јадарита довешће до иреверзибилних и делимично реверзибилних последица на присутне екосистеме. Спровођење планираних активности, подземна експлоатација, одлагање рудничке јаловине, депоновање индустријског отпада и др. Значајно ће нарушити биодиверзитет на целокупном простору планираних радова. У одређеним, примарним зонама утицаја, доћи ће до потпуног и директног уништавања станишта уз нестајање свих организама који их насељавају. Сеча шума, висок ниво буке као и неизбежан степен деградације и фрагментације станишта, измена њихових физичких и хемијских карактеристика, као и пресецање или нестанак миграционих путева и еколошких коридора несумњиво ће довести до слабије комуникације међу јединкама. Слаба интеракција између предатора и врсте плена има доказано као последицу промену структуре заједница и њихово осиромашење. Напред поменути негативни утицаји експлоатације минерала јадарита одрази ће се и на целокупни екосистемски диверзитет свих акватичних и терестричних станишта и ван подручја рударског комплекса „Јадар“.

Одговор: Решењем о условима заштите природе за израду пројекта експлоатације лежишта литијума и бора „Јадар“, издатог од стране Завод за заштиту природе Србије, 03 бр. 0212818/7 од 21.08.2024. године, који су прложени уз захтев, дефинисани су услови и мере заштите .

У зони експлоатационог поља нису утврђене ендемске или критично угрожене врсте, нити законом заштићена природна добра.

С обзиром на апсолутну доминантност агроекосистема у овој зони и на то да река Коренита, заједно са својим рипаријалним стаништима, остаје нетакнута, не постоји оправдана забринутост да ће доћи до прекида миграционих путева или коридора, посебно зато што таква станишта нису идентификована у планираној зони. Детаљна разматрања на ову тему биће обрађена приликом израде Студије.

- 39) **Регулаторни институт за обновљиву енергију и животну средину Београд**, у свом захтеву бр. 002541265 2024 од 07.10.2024 године, износи следеће примедбе:

Примедба 1: Није јасно који Пројекат је предмет процене утицаја на животну средину

Одговор: Предметни Захтев је израђен у свему према Закону о процени утицаја на животну средину, као и достављена пратећа документација која је израђена у свему према Закону о рударству и геолошким истраживањима.

Предмет овог поступка је Захтев за одређивање обима и садржаја Студије о процени утицаја на животну средину, а не сама процена утицаја како се наводи у достављеном мишљењу.

У складу са Законом о рударству и геолошким истраживањима, акт којим се прописује обим и садржај студије о процени утицаја на животну средину, издат од стране надлежног органа, прибавља се пре израде Студије изводљивости, а тек након тога се израђује Главни рударски пројекат. Из свега напред наведеног јасно и недвосмислено произилази да захтев за одређивање обима и садржаја студије о процени утицаја на животну средину не може бити поднет на основу Главног рударског пројекта јер се захтев подноси у поступку који му претходи.

Примедба 2: Неадекватно представљен обухват и опис пројекта.

Одговор: Подносилац примедбе наводи да предметни Захтев не садржи адекватан и исправан опис локације, тј. да зона саобраћајно-инфраструктурног коридора, као и површине система изван комплекса посебне намене и зоне саобраћајно индустријског коридора нису предмет овог захтева.

Све наведено није саставни део предметног захтева имајући у виду да се овај захтев односи само за пројекат подземне експлоатације лежишта литијума и бора, док ће потреба за израдом студије о процени утицаја за инфраструктурне објекте бити део посебне законске процедуре о чијем исходу ће одлучити надлежно Министарство за заштиту животне средине.

Примедба 3: Носилац пројекта прибегава вештачкој подели јединственог пројекта на више мањих делова

Одговор: Подносилац примедбе цитира наводе из захтева за обим и садржај у коме наводи да је поред дела пројекта обухваћеног овим захтевом, а то су подзоне 1А и 1Б дефинисане Просторним планом за подручје посебне намене за реализацију пројекта „Јадар“, које обухватају простор и површине потребне за приступ подземном руднику и изградњи подземних објеката, а да ће се подзоне 2А и 3А обрађивати у одвојеном поступку. Даље, подносилац примедбе у неколико наврата наглашава да су рудник, постројење за прераду руде и депонија индустријског отпада функционално повезане целине, те да се као такве морају посматрати заједно.

Чињеница је да све ове три целине могу функционисати одвојено једна од друге, односно не постоји узрочно последица веза између рудника и постројења за прераду, те се из тог разлога њихова потенцијална функционална повезаност не може узимати као самосталан аргумент за обједињавање захтева за одређивање обима и садржаја. Из горе наведеног закључује се да рудник може да функционише као самостална независна целина.

Даље, подносилац примедбе наводи да се различита техничка документација дефинисана у складу са Законом о планирању и изградњи, односно Законом у рударству и геолошким истраживањима не може узимати као аргумент за раздвајање пројекта с обзиром да се поступак процене врши у складу са Законом о процени утицаја на заштиту животне средине. Оно што подносилац примедбе не наводи, и не улази у детаљнију анализу, јесте да није довољно посматрати само различитост техничке документације, њен садржај и друге законске услове, него и осталу документацију која се прибавља по једном, односно другом закону, као и начин на који се ти поступци спроводе и ко их спроводи, који се суштински разликују према ова два закона, а све због тога што је природа ових објеката различита. Додатно, примена ових закона експлицитно прописује на коју се материју примењује и искључује материју на коју се не примењује (члан 1 оба закона). Нпр. у складу са ова два закона, а опет све у складу са природом ових објеката, није чак потребно исходovati ни услове од истих јавних предузећа, у случају једног закона то спроводи надлежни орган, док у другом то ради инвеститор.

Даље, подносилац примедбе наводи да се рударски пројекти припремају за различите фазе реализације рударских активности: геолошка истраживања, припремни радови, експлоатација рудника, затварање рудника и мониторинг. Као и да се јединствена процена утицаја спроводи за фазе: припремни радови, експлоатација, прерада и затварање рудника. Подносилац примедбе погрешно наводи законске одредбе Закона о рударству и геолошким истраживањима. Геолошка истраживања се не врше на основу рударског пројекта, већ на основу пројекта геолошких истраживања. Док је са друге стране, у складу са чланом 83. став 1. Закона о рударству и геолошким истраживањима дефинисано да се експлоатација изводи према инвестиционо-техничкој документацији за изградњу рударских објеката и/или извођење рударских радова. Даље, рударски пројекти су главни рударски пројекат, допунски рударски пројекат, технички рударски пројекат, технички рударски пројекат за експлоатацију минералних ресурса за добијање природних грађевинских материјала, рударски пројекат на истраживању чврстих минералних сировина и упрошћени рударски

пројекат. Чланом 3. Закона о рударству дефинисано је да се експлоатацијом резерви минералних сировина сматра извођење рударских радова на припреми, отварању, разради, откопавању, транспорту, одлагању, одводњавању, проветравању и припреми минералних сировина као и извођење других рударских радова у земљи и на њеној површини. Даље, чланом 3. став 38. дефинисано је да се припремом минералних сировина сматрају сви процеси: уситњавања минералних сировина (дробљење, просејавање, млевење, класирање), концентрације и/или сепарације корисних минерала од јаловине (ручно или аутоматско одабирање, гравитацијска, флотацијска, магнетска и електростатичка концентрација, лужење минералних сировина и ископина и даље припремање раствора у циљу концентрације корисних компоненти), одводњавање производа концентрације односно сепарације (згушњавање, филтрирање и сушење). Под припремом минералних сировина сматрају се и сви процеси хидротранспорта пулпе, пепела и/или концентрата, одлагање флотацијске јаловине и округњавања минералних сировина и концентрата (пелетизација и брикетирање), сепарације песка, шљунка и камена, као и процеси примарне припреме украсног и другог камена. Даље, чланом 3. ставом 39. и 40. дефинисано је да се рударским радовима сматрају радови на изради бушотина у сврху експлоатације минералних сировина на изради хоризонталних, косих и вертикалних јамских просторија; на реконструкцији рударских објеката, постројења и уређаја; на припреми, отварању и експлоатацији лежишта; на одлагању рударског отпада и депоновању корисних минералних сировина; сви радови на експлоатационом пољу који су у функцији експлоатације, одржавања и припреме минералних сировина; као и радови који се изводе на основу рударских пројеката и других пројеката који су саставни део рударских пројеката и рударски радови који се обављају у циљу истраживања минералних сировина (истражни поткопи, окна, бушотине). Рударским радовима сматра се и извођење радова при процесу одводњавања и испумпавања вода у оквиру експлоатације минералних сировина, односно утискивања вода у оквиру експлоатације нафте и природних гасова, радови на сепарацији нафте и гаса, припреми нафте и гаса за сабирање, транспорт и ускладиштење, издавање природних течних гасова (етан, пропан, бутан и природни газолин) у дегазолинажама и сл. постројењима на експлоатационом пољу, као и транспорт ових сировина сабирним нафтоводима и гасоводима када су у технолошкој вези са експлоатационим пољима; као и да се рударским објектима, постројењима и уређајима, сматрају се објекти, постројења, машине и уређаји који су у функцији истраживања, експлоатације, транспорта минералних сировина, и то: објекти и постројења у саставу рудника који су непосредно везани за технолошки процес истраживања, експлоатације и припреме минералних сировина и одлагање јаловине и минералних сировина на депонијама за хомогенизацију; машине и уређаји намењени свим фазама технолошких процеса подземне и површинске експлоатације минералних сировина и припреми минералних сировина; машине и уређаји намењени свим фазама технолошког процеса откопавања чврстих минералних сировина кроз бушотине; машине и уређаји намењени свим фазама технолошког процеса откопавања минералних сировина под водом; машине и уређаји намењени свим фазама технолошког процеса гасификације угља непосредно у ложишту; објекти, постројења и уређаји за заштиту рудника од подземних и површинских вода; објекти, постројења и уређаји на нафтним и гасним пољима који су непосредно везани за технолошки процес истраживања, експлоатацију, сепарацију, припрему и транспорт нафте и сабирање гаса; објекти за подземно складиштење природног гаса и сирове нафте, као и других материја на експлоатационом пољу; објекти, постројења и уређаји који чине целину са електричном мрежом рудника; главни и помоћни магацини експлозива и експлозивних средстава на експлоатационом пољу; објекти, постројења и уређаји за експлоатацију минералних сировина цевним системом и бушотинама и објекти и постројења који служе за сепарацију песка, шљунка и камена.

У складу са свим наведеним, може се закључити да предметни захтев за обим и садржај обухвата јединствено сагледавање свих радњи дефинисаних у складу са законом о рударству и геолошким истраживањима како је и навео подносилац примедбе, од припремних радова, експлоатације, припреме минералне сировине и затварње рудника.

Процесно постројење које је одвојена функционална целина, у складу са овим одредбама закона, није и не може бити обрађено и не може се сматрати као прерада минералне сировине у складу са одредбама Закона о рударству и геолошким истраживањима.

Даље, подносилац примедбе наводи да је Законом о процени утицаја на животну средину дефинисано да „процена утицаја на животну средину јесте превентивна мера заштите животне средине заснована на изради студија и спровођењу консултација уз учешће јавности и анализи алтернативних мера, са циљем да се прикупе подаци и предвиде штетни утицаји одређених пројеката на живот и здравље људи, флору и фауну, земљиште, воду, ваздух, климу и пејзаж, материјална и културна добра и узајамно деловање ових чинилаца, као и утврде и предложе мере којима се штетни утицаји могу спречити, смањити или отклонити имајући у виду изводљивост тих пројеката“. Предмет Захтева није Студија о процени утицаја на заштиту животне средине, већ Захтев за одређивање обима и садржаја. С тим у вези, надлежни орган може наложити обимом и садржајем да се у оквиру Студије која ће се радити на основу овог захтева за обим и садржај, мора приказати кумулативни утицај.

Подносилац примедбе наводи како није описан утицај прераде руде на животну средину. Оно што се има утисак јесте неразумевање подносиоца примедбе о различитости између процеса припреме и прераде руде, те да оно што подносилац примедбе сматра прерадом јесте хемијски процес, који у складу са одредбама Закона о рударству те и предметом овог захтева, не може бити обрађен. Прерада руде, тј. објекат у коме се прерада врши гради се применом одредаба Закона о планирању и изградњу. Утицај припреме минералне сировине на начин како је то предвиђено одредбама Закона о рударству и геолошким истраживањима, а у складу са предметом овог захтева, јесте приказан.

Подносилац примедбе наводи да пројектом није обухваћен систем водоснабдевања из алувиона реке Дрине. У захтеву о обиму и садржају у поглављу 5.2. Опис могућих значајних утицаја услед коришћења природних ресурса, дат је опис количине и природе коришћења природних ресурса у коме је детаљно описана процена утицаја са аспекта отварања новог водоизворишта у алувиону реке Дрине. Процес отварања овог водоизворишта предмет је посебне регулаторне процедуре на који ће се примењивати важеће одредбе Закона о рударству и геолошким истраживањима, Закона о планирању и изградњу и Закона о водама.

У вези са примедбом која се односи на услове завода за заштиту природе и обавезе предвиђене истим, Закон о процени утицаја на животну средину у члану 2. јасно предвиђа да је о потреби израде студије о процени утицаја на животну средину надлежно једино Министарство за заштиту животне средине, а не Завод за заштиту природе. Главни рударски пројекат израђује се у складу са студијом изводљивости експлоатације када је њена израда предвиђена одредбама овог закона за: извођење рударских радова у подземним и површинским рудницима; изградњу стационарних рударских објеката, изградњу нових сабирних станица при експлоатацији нафте и гаса, изградњу постројења за припрему минералних сировина; поновно покретање неактивних рудника; утврђивање изведеног стања рударских објекта и наставка експлоатације на експлоатационом пољу; трајну обуставу радова и затварање рудника; као и за складиштење угљоводоника у течном и гасовитом стању када се објекти за складиштење налазе на експлоатационом пољу и других материја у подземне рударске објекте. Студија изводљивости експлоатације лежишта минералних сировина садржи приказ услова и идејно решење начина експлоатације, припреме минералних сировина, пласмана минералних сировина, радни век и годишњи капацитет, анализу утицаја на животну средину са мерама заштите и санације животне средине, мере рекултивације, утицај рударских активности на друштвену заједницу, техно-економску оцену са новчаним током и потребним новчаним средствима и бројем ангажованих и запослених лица.

Подносилац примедбе, даље наводи да из водних услова број 002323353 2024 14843 001 325 024 издатих од стране Републичке дирекције за воде дана 21.08.2024.године, није јасно да

ли се исти издају за целокупан пројекат и све активности планиране на предметној локацији или искључиво за поступак експлоатације обухваћене овим захтевима. Предметни водни услови јасно предвиђају у тачки 4.37 да ће се за остале активности, које су планиране пројектом Јадар, за прераду обogaћене руде и складиштење индустријског рудничког отпада у посебном поступку, прибавити водна акта.

Подносилац примедбе наводи да ће се интегрисана дозвола односити на цело постројење. Међутим, имајући у виду да се предметни захтев односи на одрађивање обима и садржаја студије за рудник, те издавање интегрисане дозволе није предмет овог поступка.

Носилац пројекта је у обавези да у Студији о процени утицаја детаљно прикаже и објасни примену технологије, односно плана рударења, као и примену и усклађивање са најбољим доступним техникама (БРЕФ документима) и БАТ закључцима.

Примедба 4: Захтев није израђен у складу са водним условима Републичке дирекције за воде

Одговор: 1. Водни услови одређују техничке и друге захтеве који морају да се испуне у поступку припреме и израде техничке на следећим нивоима развоја пројектне документације (Студија изводљивости подземне експлоатације и/или Главни рударски пројекат) и који ће бити обрађени у Студији о процени утицаја на животну средину. У Захтеву је јасно дата анализа угрожености од поплава (подпоглавље 4.5.3.), као и планирана заштита од провирања вода у тело депоније (подпоглавље 5.3.1.2.).

2. У приложеном Изводу из Студије изводљивости подземне експлоатације у оквиру подпоглавља 4.71. се јасно даје састав засипне мешавине.

У периоду пројектовања и израде техничке документације за Пројекат Јадар вршила су се прелиминарна испитивања засипа у циљу достизања чврстоће која би задовољила сигурно откопавање стубова у току повлачења. Фокус ових испитивања је везан за изналажење рецептуре и карактеристика материјала који ће мешањем обезбедити лак транспорт, сигурно разливање по рудничкој комори, релативно брзо почетно везивање и очвршћавање, те задовољавајућу трајну чврстоћу.

Прецизна локација и конкретан материјал који ће се користити у припреми паста засипа су предмет инвестиционо-техничке документације за извођење рударских радова.

3. У захтеву је јасно наведено да ће се све падавина са надземног дела објеката у прикупљати каналском мрежом и спроводити у наменске лагуне, као и бити коришћене као један од извора водоснабдевања. С тим у вези, инфилтрације воде од падавина у подземне рударске објете неће бити. Инфилтрација подземних вода у подземне рударске просторије је дата на основу хидрогеолошког модела у оквиру поглавља 5.3.1.2, предметног Захтева за одређивање обима и садржаја. У оквиру истог поглавља је дата процена хидрауличке везе површинских и подземних вода као и њихове интеракције. Детаљи свеукупног водног биланса треба да буду обрађени у оквиру Студије о процени утицаја на животну средину.

4. Анализа утицаја слегања терена је приказана у приложеном Изводу из Студије изводљивости у оквиру подпоглавља 4.2.8. Границе потенцијалног слегања, као и у самом Захтеву у оквиру подпоглавља 5.1.5. Утицај на слегање терена. Вертикална повезаност подземних вода из дубљих слојева са алувијалним седиментима река Јадар и Корените су дате на основу хидрогеолошких модела представљеним у оквиру подпоглавља 5.3.1.2. предметног Захтева за одређивање обима и садржаја студије о процени утицаја на животну средину.

5. Анализа и синтеза свих хидрогеолошких података извршена је кроз развој и поставку хидрогеолошког концептуалног модела шире зоне лежишта као и хидродинамичког модел лежишта чији су резултату приказани у Изводу из Студије изводљивости као и у предметном Захтеву. Предметни Захтев у оквиру поглавља 5.3.1.2. садржи анализу

раседних структура као и Извод из Студије изводљивости који описује структурну грађу лежишта као и хидрогеолошке карактеристике лежишта у оквиру поглавља 3.2.3. и 3.2.5.

6. Анализа утицаја земљотреса јачине 7. степена за повратни период од 100 година је обрађена у Изводу из Студије изводљивости подземне експлоатације у поглављу 5.8.1. Полазне основе за анализу носивости и стабилности косина одлагалишта. У споменутом поглављу приказана је анализа стабилности косина са провером коефицијената сигурности за случај без и са сеизмичким деловањем. У оквиру Студије о процени утицаја на животну средину ће бити обрађени пројектни критеријуми везани за заштиту од земљотреса.

Анализа потенцијалних утицаја евентуалног урушавања насипа на лагунама треба да буде приказана у оквиру Студије о процени утицаја на животну средину.

Границе предметног пројекта су одређене просторним распоредом објеката везаних за подземну и надземну инфраструктуру у оквиру рударских активности. Услови за коришћење јавних саобраћајница, било то железнице или путеви, прописани су општим правилима у саобраћају и под контролом су јавних предузећа Путеви Србије и Железнице Србије. Уколико на некој деоници постоје ограничења у виду временског периода када је могућ транспорт, типа и количине матрија које је могуће транспортовати или максималног дозвољеног оптерећења пруге или пута, таква ограничења морају бити испуњена приликом реализације пројекта.

7. Анализа утицаја пројекта Јадар са аспекта хемијског удеса је дата кроз поглавље 5.4. предметног Захтева. Комплетна анализа, рађена као сценарио најгорег могућег удеса које може имати по људе и животну средину, треба да буде обрађена кроз Студију о процени утицаја на животну средину, а на основу извршене Севесо анализе.

8. Захтеви дати кроз Водне услове ће бити обрађени у Студији о процени утицаја на животну средину.

9. Водне услове издаје надлежна Дирекција за воде кроз поступак дефинисан Законом о водама и исти су приложени уз Захтев у складу са законом.

10. Водне услове издаје надлежна Дирекција за воде кроз поступак дефинисан Законом о водама и исти су приложени уз Захтев у складу са законом.

Примедба 5: Захтев не садржи све елементе прописане Законом о процени утицаја на животну средину и Правилником који регулише његову садржину

Одговор: 1. Захтев у поглављу 2.1. садржи опис физичких карактеристика пројекта и услова коришћења земљишта у фази извођења и фази редовног рада. Захтев у поглављу 2.2. садржи опис главних карактеристика производног поступка. Табела 2.4. садржи податке о очекиваним врстама отпада за рударски део пројекта, док су употреба сумпорне киселине, као и настанак индустријског отпада везани за технологију прераде у индустријском делу те нису предмет овог Захтева. Сви утицаји који настају у индустријском делу пројекта (постројење за прераду и отпад настао из ових процеса) треба да буду обрађени и процењени у оквиру кумулативних утицаја кроз Студију о процени утицаја на животну средину.

У Изводу из Студије изводљивости је наведено да сиромашна руда представља материјал који има ниже концентрације вредних минерала и као такав ће се користити у каснијим годинама животног века рудника. Гранична вредност V_2O_5 се креће испод 7 %, док је учешће литијума испод 1,4%.

Искоришћавањем сиромашне руде са одлагалишта, постиже се одрживији приступ управљању ресурсима и смањује се количина материјала која заузима простор на одлагалишту. Овакав приступ интегрише економске и еколошке циљеве, придоносећи дугорочној одрживости рударских операција.

Детаљна динамика и искоришћење сиромашне руде је представљено у Изводу из Студије изводљивости, поглавље 5.3. Стратегија коришћења сиромашне руде.

Захтев се односи на обим и садржај студије о процени утицаја на животну средину пројекта подземне експлоатације лежишта литијума и бора Јадар.

2.1 У поглављу 2.3. предметног Захтева дате су прецизне информације које се односе на уклањање свих очекиваних врста отпада, као и генерисаног отпада који се очекују при рударским операцијама и начин за њихово прикупљање, третман и одлагање.

2.2 Анализа утицаја климатских промена није дефинисана кроз тренутно важећи законски оквир за спровођење процене утицаја на животну средину, такође тренутно у Републици Србији не постоји оперативна законска процедура за прорачуне утицаја климатских промена. Утицај поплава и екстремних климатских услова на пројекат је описан, процењен и представљен у два дела предметног Захтева и то као утицај периода екстремних маловођа на режим вода приликом експлоатације подземних вода на простору планираном за отварање изворишта у Липничком Шору (поглавље 5.2.2.), као и угроженост подручја од поплава за екстремне повратне периоде који одговарају вероватно максимално великим водама (поглавље 4.5.3.). Упркос томе, утицај климатских промена на велике воде је анализиран у оквиру Студије утицаја климатских промена на велике воде Јадра и притока (Институт за водопривреду Јарослав Черни из Београда, 2022. године) треба да буде приказан у Студији о процени утицаја на животну средину.

2.3 Предметни Захтев је достављен у званичној процедури заједно са техничким решењима представљеним у Изводу из Студије изводљивости подземне експлоатације лежишта литијума и бора Јадар. Сходно томе резултати одређених моделских испитивања, датих у ова два документа, представљају актуелна предвиђања величине одређених процеса добијених уз коришћење познатих методологија и уз примену сертификованих софтверских алата урађених од стране одговарајућих пројектантских компанија.

3. Списак мера је дат у поглављу 6. предметног Захтева о одређивању обима и садржаја студије о процени утицаја на животну средину. Кроз исто поглавље се такође објашњава да ће детаљније утврђивање и разрада специфичних утицаја на животну средину и мера за њихово смањење или уклањање њиховог утицаја, узимајући у обзир обим утицаја, сложеност, трајање, учесталост и вероватноћу поновног настанка детаљније обрадити кроз саму Студију о процени утицаја на животну средину предметног пројекта подземне експлоатације литијума и бора, а по добијању Решења о обиму и садржају студије.

4. Приказ алтернатива приказан је у поглављу 3 предметног захтева.

40) **Сретен Ђорђевић преко свог пуномоћника адвоката Снежане В. Селаковић, у свом захтеву бр. 002541265 2024 од 09.10.2024 године, износи следеће примедбе:**

Примедба 1: Наводно у истој правној ствари је у току правни поступак који је раније покренут, а где је подносилац мишљења и примедби наводно странка у поступку на основу поднете жалбе на решење Министарства заштите животне средине бр. 353-02-1163/2021-03 од 18.08.2021. године.

Одговор: Овакви наводи су неосновани из разлога како следи:

Министарство заштите животне средине је дана 18.08.2021. године донело Решење број 353-02-1163/2021-03 којим је носиоцу пројекта одредило обим и садржај студије о процени утицаја на животну средину.

Позивајући се на Уредбу о престанку важења Уредбе о утврђивању Просторног плана подручја посебне намене за реализацију пројекта експлоатације и прераде минерала јадарита „Јадар“ („Службени Гласник РС“, бр. 8/2022), Административна комисија Владе Републике Србије поништила је првостепено решење Министарства заштите животне средине број 353-02-1163/2021-03 од дана 18.08.2021. године. Против овог решења је

уредно и благовремено поднета управна тужба Управном суду дана 13.05.2022. године од стране носиоца пројекта.

Тужба поднета Управном суду против решења Административне комисије Владе Републике Србије којим се поништава првостепено решење Министарства заштите животне средине број 353-02-1163/2021-03 од дана 18.08.2021. године, је повучена на основу поднеска носиоца пројекта од 26.07.2024. године, а Управни суд је донео решење о обустави поступка по тужби у предмету 18 У 20069/22 дана 30.07.2024. године.

Имајући у виду да је тужба изјављена против решења Административне комисије Владе Републике Србије, којим се поништава првостепено решење Министарства заштите животне средине број 353-02-1163/2021-03 од дана 18.08.2021. године, повучена, а решење Административне комисије Владе Републике Србије постало правоснажно и коначно у управном поступку и поступак по захтеву носиоца пројекта број: 353-02-1163/2021-03 од дана 18.08.2021. године обустављен, то се поставља питање против ког акта је уложена жалба, с обзиром да исти није у правном саобраћају.

У складу са изнетим чињеницама, неспорно је и јасно да је Захтев за утврђивање обима и садржаја Студије о процени утицаја на животну средину пројекта подземне експлоатације лежишта литијума и бора „Јадар“ поднет у целости у складу са одредбама Закона о општем управном поступку, те да нема основа за одбацивање истог услед постојања претходног поступка у истој ствари пред Министарством, имајући у виду да је претходни поступак обустављен.

Примедба 2: Обавеза вршења процене утицаја се не сме избећи пропуштањем да се узме у обзир кумулативни ефекат пројекта на животну средину.

Одговор: Чињеница је да све ове три целине могу функционисати одвојено једна од друге, односно не постоји узрочно последична веза између рудника и постројења за прераду, те се из тог разлога њихова потенцијална функционална повезаност не може узимати као самосталан аргумент за обједињавање захтева за одређивање обима и садржаја. Из горе наведеног закључује се да рудник може да функционише као самостална независна целина.

Предмет овог захтева није Студија о процени утицаја на заштиту животне средине, већ Захтев за одређивање обима и садржаја. С тим у вези, надлежни орган може наложити обимом и садржајем да се у оквиру Студије која ће се радити на основу овог захтева за обим и садржај, мора приказати кумулативни утицај.

Примедба 3: Предметни захтев је поднет на основу неважећег планског акта.

Одговор: Неосновани су наводи да је Захтев за одређивање обима и садржаја Студије о процени утицаја на животну средину пројекта подземне експлоатације лежишта литијума и бора „Јадар“ поднет на основу неважећег планског документа.

Наиме, предметни Захтев за одређивање обима и садржаја Студије о процени утицаја на животну средину је поднет на основу Уредбе о утврђивању Просторног плана подручја посебне намене за реализацију пројекта експлоатације и прераде минерала јадарита „Јадар“ („Службени гласник РС“, бр. 26/2020, 8/2022 - др. уредба, и 60/2024).

Уредба, која је основ за подношење Захтева јесте престала да важи на основу Уредбе о престанку важења Уредбе о утврђивању Просторног плана подручја посебне намене за реализацију пројекта експлоатације и прераде минерала јадарита „Јадар“ („Службени гласник РС“, бр. 8/2022). Међутим, Влада Републике Србије је донела Уредбу о примени Уредбе о утврђивању Просторног плана подручја посебне намене за реализацију пројекта експлоатације и прераде минерала јадарита „Јадар“ („Службени гласник РС“, бр. 60/2024), која је ступила на снагу 17. јула 2024. године, тако да иста поново почиње да се примењује.

У складу са наведеним, предметни Захтев је у целости поднет на основу и у складу са важећим планским актом.

- 41) **Удружење Иницијатива за Пожегу из Пожеге, чији су законски заступници Душан Миркић из Пожеге, Мирко Лаловић из Пожеге и Зора Шијак из Пожеге, преко свог пуномоћника, адвоката Сретена Ђорђевића, у свом у свом захтеву бр. 002541265 2024 од 09.10.2024 године, износи следеће примедбе:**

Примедба 1: Наводно у истој правној ствари је у току правни поступак који је раније покренут, а где је подносилац мишљења и примедби наводно странка у поступку на основу поднете жалбе на решење Министарства рударства и геолошких истраживања бр. 353-02-1163/2021-03 од 18.08.2021. године.

Одговор: Овакви наводи су неосновани из разлога како следи:

Министарство заштите животне средине је дана 18.08.2021. године донело Решење број 353-02-1163/2021-03 којим је носиоцу пројекта одредило обим и садржај студије о процени утицаја на животну средину.

Позивајући се на Уредбу о престанку важења Уредбе о утврђивању Просторног плана подручја посебне намене за реализацију пројекта експлоатације и прераде минерала јадарита „Јадар“ („Службени Гласник РС“, бр. 8/2022), Административна комисија Владе Републике Србије поништила је првостепено решење Министарства заштите животне средине број 353-02-1163/2021-03 од дана 18.08.2021. године. Против овог решења је уредно и благовремено поднета управна тужба Управном суду дана 13.05.2022. године од стране носиоца пројекта.

Тужба поднета Управном суду против решења Административне комисије Владе Републике Србије којим се поништава првостепено решење Министарства заштите животне средине број 353-02-1163/2021-03 од дана 18.08.2021. године, је повучена на основу поднеска носиоца пројекта од 26.07.2024. године, а Управни суд је донео решење о обустави поступка по тужби у предмету 18 У 20069/22 дана 30.07.2024. године.

Имајући у виду да је тужба изјављена против решења Административне комисије Владе Републике Србије, којим се поништава првостепено решење Министарства заштите животне средине број 353-02-1163/2021-03 од дана 18.08.2021. године, повучена, а решење Административне комисије Владе Републике Србије постало правоснажно и коначно у управном поступку и поступак по захтеву носиоца пројекта број: 353-02-1163/2021-03 од дана 18.08.2021. године обустављен, то се поставља питање против ког акта је уложена жалба, с обзиром да исти није у правном саобраћају.

У складу са изнетим чињеницама, неспорно је и јасно да је Захтев за утврђивање обима и садржаја Студије о процени утицаја на животну средину пројекта подземне експлоатације лежишта литијума и бора „Јадар“ поднет у целости у складу са одредбама Закона о општем управном поступку, те да нема основа за одбацивање истог услед постојања претходног поступка у истој ствари пред Министарством, имајући у виду да је претходни поступак обустављен.

- 42) **Удружење за заштиту животне средине – АЕП, Улица Светог Саве 32/1, чији је заступник Бојана Новаковић, преко пуномоћника Сретена Ђорђевић, из Ваљева, и преко пуномоћника адвоката Снежане В. Селаковић из Београда, у свом у свом захтеву бр. 002541265 2024 од 09.10.2024 године, износи следеће примедбе:**

Примедба 1: Наводно у истој правној ствари је у току правни поступак који је раније покренут, а где је подносилац мишљење и примедбе наводно странка у поступку на основу поднете жалбе на решење Министарства рударства и геолошких истраживања бр. 353-02-1163/2021-03 од 18.08.2021. године.

Одговор: Овакви наводи су неосновани из разлога како следи:

Министарство заштите животне средине је дана 18.08.2021. године донело Решење број 353-02-1163/2021-03 којим је носиоцу пројекта одредило обим и садржај студије о процени утицаја на животну средину.

Позивајући се на Уредбу о престанку важења Уредбе о утврђивању Просторног плана подручја посебне намене за реализацију пројекта експлоатације и прераде минерала јадарита „Јадар“ („Службени Гласник РС“, бр. 8/2022), Административна комисија Владе Републике Србије поништила је првостепено решење Министарства заштите животне средине број 353-02-1163/2021-03 од дана 18.08.2021. године. Против овог решења је уредно и благовремено поднета управна тужба Управном суду дана 13.05.2022. године од стране носиоца пројекта.

Тужба поднета Управном суду против решења Административне комисије Владе Републике Србије којим се поништава првостепено решење Министарства заштите животне средине број 353-02-1163/2021-03 од дана 18.08.2021. године, је повучена на основу поднеска носиоца пројекта од 26.07.2024. године, а Управни суд је донео решење о обустави поступка по тужби у предмету 18 У 20069/22 дана 30.07.2024. године.

Имајући у виду да је тужба изјављена против решења Административне комисије Владе Републике Србије, којим се поништава првостепено решење Министарства заштите животне средине број 353-02-1163/2021-03 од дана 18.08.2021. године, повучена, а решење Административне комисије Владе Републике Србије постало правоснажно и коначно у управном поступку и поступак по захтеву носиоца пројекта број: 353-02-1163/2021-03 од дана 18.08.2021. године обустављен, то се поставља питање против ког акта је уложена жалба, с обзиром да исти није у правном саобраћају.

У складу са изнетим чињеницама, неспорно је и јасно да је Захтев за утврђивање обима и садржаја Студије о процени утицаја на животну средину пројекта подземне експлоатације лежишта литијума и бора „Јадар“ поднет у целости у складу са одредбама Закона о општем управном поступку, те да нема основа за одбацивање истог услед постојања претходног поступка у истој ствари пред Министарством, имајући у виду да је претходни поступак обустављен.

Примедба 2: Предметни захтев је поднет на основу неважећег планског акта.

Одговор: Неосновани су наводи да је Захтев за одређивање обима и садржаја Студије о процени утицаја на животну средину пројекта подземне експлоатације лежишта литијума и бора „Јадар“ поднет на основу неважећег планског документа.

Наиме, предметни Захтев за одређивање обима и садржаја Студије о процени утицаја на животну средину је поднет на основу Уредбе о утврђивању Просторног плана подручја посебне намене за реализацију пројекта експлоатације и прераде минерала јадарита „Јадар“ („Службени гласник РС“, бр. 26/2020, 8/2022 - др. уредба, и 60/2024).

Уредба, која је основ за подношење Захтева јесте престала да важи на основу Уредбе о престанку важења Уредбе о утврђивању Просторног плана подручја посебне намене за реализацију пројекта експлоатације и прераде минерала јадарита „Јадар“ („Службени гласник РС“, бр. 8/2022). Међутим, Влада Републике Србије је донела Уредбу о примени Уредбе о утврђивању Просторног плана подручја посебне намене за реализацију пројекта експлоатације и прераде минерала јадарита „Јадар“ („Службени гласник РС“, бр. 60/2024), која је ступила на снагу 17. јула 2024. године, тако да иста поново почиње да се примењује.

У складу са наведеним, предметни Захтев је у целости поднет на основу и у складу са важећим планским актом.

Примедба 3: Захтев је незаконит је подносилац покушава да избегне обавезу процену утицаја читавог пројекта Јадар.

Одговор: Чињеница је да све ове три целине могу функционисати одвојено једна од друге, односно не постоји узрочно последична веза између рудника и постројења за прераду, те се

из тог разлога њихова потенцијална функционална повезаност не може узимати као самосталан аргумент за обједињавање захтева за одређивање обима и садржаја. Из напред наведеног закључује се да рудник може да функционише као самостална независна целина.

Предмет овог захтева није Студија о процени утицаја на заштиту животне средине, већ Захтев за одређивање обима и садржаја. С тим у вези, надлежни орган може наложити обимом и садржајем да се у оквиру Студије која ће се радити на основу овог захтева за обим и садржај, мора приказати кумулативни утицај.

Примедба 4: Насловном органу није достављен идејни пројекат, нити извод из идејног пројекта, због чега је захтев непотпун.

Одговор: Закон о процени утицаја на животну средину у члану 12. став 3. тачка 2. прописује да се уз захтев за одређивање обима и садржаја, уз осталу документацију, подноси идејни пројекат, односно извод из идејног пројекта, као саставни део документације. Међутим, Закон о рударству и геолошким истраживањима не препознаје идејни пројекат, односно извод из идејног пројекта, као вид техничке документације, већ само студију изводљивости експлоатације лежишта минералних сировина, односно рударске пројекте (члан 84. Закона о рударству и геолошким истраживањима). Имајући у виду да је носилац пројекта надлежном министарству предао захтев за одређивање обима и садржаја студије о процени утицаја на животну средину, који се односи на рудник и рударске активности, самим тим није ни могао бити поднет идејни пројекат. У складу са наведеним, уз Захтев за одређивање обима и садржаја студије о процени утицаја пројекта подземне експлоатације лежишта литијума и бора Јадар, поднет је извод из студије изводљивости експлоатације лежишта минералних сировина, што је у складу са чланом 12. став 3. тачка 2. Закона о процени утицаја на животну средину, а што је иначе и пракса, када су у питању рударски пројекти. Студију изводљивости у целости је могуће финализовати након доношења решења о обиму и садржају од стране надлежног министарства, што је неопходан услов за израду финалне верзије студије изводљивости, како је предвиђено чланом 70. Закона о рударству и геолошким истраживањима. **Примедба 5:** Уз захтев нису предати услови и сагласности надлежних органа који су обавезни прилог захтева за обим и садржај, у складу са чланом 12. став 3 тачка 4) Закона о процени утицаја на животну средину.

Одговор: Наводи да нису предати услови и сагласности надлежних органа који су обавезни прилог захтева за обим и садржај у потпуности су неосновани, имајући у виду да предметни захтев о одређивању обима и садржаја Студије о процени утицаја на животну средину пројекта подземне експлоатације лежишта бора и литијума Јадар, садржи све неопходне прилоге у складу са чланом 12. став 3. тачка 4. Закона о процени утицаја на животну средину.

Такође, наводимо да су уз Захтев приложени: Решење о утврђивању услова за предузимање мера техничке заштите за потребе израде студије изводљивости експлоатације и прераде минерала јадарита „Јадар“, издато од стране Завода за заштиту споменика културе Ваљево, дана 12.08.2024. године; Решење о условима заштите природе за израду пројекта експлоатације лежишта литијума и бора „Јадар“, издато од стране Завод за заштиту природе Србије, 03 бр. 0212818/7 од 21.08.2024. године; Водни услови, издати од стране Републичке дирекције за воде, број 002323352 2024 14843 001 001 325 024 од 21.08.2024. године и др. пратећа документација.

- 43) **Рада Јанић, Игор Ђуричић, Војин Проле и Милоје Јанић**, у свом захтеву бр. 002541265 2024 од 10.10.2024. године, износи следеће примедбе: Планиране активности које предвиђају истраживање и експлоатацију литијума и бора, као и одлагање јаловине у сливу и долини Јадра представљају озбиљне претње по екосистем и посебно забрињавају планови за одлагање „погача“ са влажношћу од 5-10 % што је у супротности са стандардним технологијама за одлагање отпада у Штавицама између две планине.

Пројекат подразумева изградњу преградних брана и одлагање течне јаловине између две планине, што би континуирано претило сливу реке Јадар, а самим тим и рекама Сави и Дрини. Потенцијална еколошка катастрофа би имала далекосежне последице по здравље људи, животну средину и бидиверзитет читавог региона.

Економска рачуница већ данас указује да у свету литијум као руда је мање тражен и чак у области електричних аутомобила постоје новија и еколошки чистија решења на бази натријумских батерија и водооника. Експлоатациона поља литијума углавном су на подручјима пустиња далеко од флоре и фауне и насеља.

Заштита животне средине за садашње и будуће генерације као и здравље становништва би требало да је приоритет Министарства за заштиту животне средине као и приоритет државе према грађанима. У Европи не постоји нигде пројекат оваквог типа ни као идејни пројекат, а камоли да је реализован као рудник литијума. Изузетно би било неодговорно правити експеримент са потенцијалним ризицима за дугорочно здравље становништва ужег и ширег подручја око планираног рудника. Такође предео Јадра је подручје углавном пољопривредно земљиште и намена је за земљирадњу и стоцарство а не рударске гране индустрије. Предео изузетних туристичких потенцијала не би требало уништавати прљавим технологијама оваквих рудника. Познато је да на Рајни у Немачкој локално становништво не дозвољава да се литијум тамо експлоатише из воде (што је еколошки чак чистији поступак), У Немачкој су резерве литијума од 15 милиона тона чак 15 пута вече него у долини Јадра, па се опет не експлоатише јер није добијена социјално друштвена дозола локалног становништва. Код нас у Јадру такође становништво је против оваквог рудника, и то би требало држава да испоштује вољу народа јер је то део и законске обавезе власти и поштовања устава. Сходно високом експерименталном ризику предложених технологија које могу довести до природних катастрофа, овакав пројекат нигде у Европи не би био одобрен тако да нема потребе да се у Србији ризикује. Биодиверзитет флоре и фауне би био јако нарушен и уништен чак. Рудници би довели до новог таласа расељавања младе популације еколошки свесније које не би остало у зони рударских активности. Имамо пример одласка још већег броја младих из источне Србије након доласка Зијин компаније уз пораст обољења карцинома код целокупне популације свих узраста. Јавно здравље становништва треба ставити изнад интереса профита страних компанија које су окренуте експлоатацији наших природних богатстава.

Алувиол Дрине је богат подземним пијаћим водотоковима и тај басен треба да остане заштићен као стратешки ресурс сходно надлазећим климатским променама и све већем значају воде као благу и ресурсу за становништво. Било какве активности које би потенцијално могле да угрозе подземне водотокове и да их загаде би требало забранити и зауставити. Закон о водама то такође потврђује. Постоје и решења за водоснабдевање Војводине током сушних периода, а за то је потребно сачувати чисте изворе из Мачве којима се могу наводњавати други делови Србије мање богати пијаћом водом.

Економска рачуница већ данас указује да у свету литијум као руда је мање тражен и Лак у области електричних аутомобила постоје новија и еколошки чистија решења на бази Натријумских батерија и водоника. Литијум као ресурс испод пољопривредног земљишта где су насеља и сеоска домаћинства никад није ни смело ни требало да се помене као идеја за рударске активности сходно томе да нигде у свету такав рудник није до ни планиран да се отвори нити је отворен на насељеном подручју. Углавном су експлоатациона поља на подручјима пустиња далеко од флоре и фауне и насеља.

Одговор: Опис утицаја и одговарајућих мера за њихово отклањање или ублажавање до којих може доћи услед одлагања отпада, коришћења земљишта и вода, потенцијалне утицаје на здравље локалног становништва, утицаје на биодиверзитет као и утицаје на социјални аспект који се може очекивати услед потенцијалне реализације предмет пројекта ће бити детаљније обрађене у Студији о процени утицаја на животну средину, а на основу Решења о обиму и садржају студије о процени утицаја на животну средину.

После разматрања захтева и свих достављених коментара, мишљења, министарство указује на следеће:

Заштита, очување и унапређење стања животне средине, у процедурама приликом доношења одлука, учешће јавности обезбеђује одрживи и за животну средину, одговоран развој.

Након завршеног јавног увида у предметни захтев, са циљем унапређења одговорности и транспарентности у доношењу одлука и јачању подршке јавности из области заштите животне средине, сви пристигли коментари и мишљења су прослеђени подносиоцу захтева.

Пристигли коментари и мишљења ће, у складу са правом на учествовање у доношењу одлука и правом на правну заштиту у питањима заштите животне средине, бити узети у разматрање приликом израде Студије о процени утицаја, као што је и наведено у тачци 19. овог решења.

Приликом доношења одлуке, надлежни орган је узео у обзир достављене коментаре и мишљења заинтересованих органа, организација и заинтересоване јавности, као и информације достављене од стране носиоца пројекта.

Предмет овог захтева је одређивање обима и садржаја студије о процени утицаја на животну средину пројекта подземне експлоатације лежишта литијума и бора „Јадар“, односно активности које ће се реализовати у складу са Законом о рударству и геолошким истраживањима, који јасно прописује услове које је инвеститор у обавези да исходује приликом израде пројектне документације.

Један од резултата анализе рударско-геолошких и техничко-технолошких услова процеса подземне експлоатације лежишта Јадар, који је приказан у Изводу Студије изводљивости подземне експлоатације лежишта литијума и бора Јадар, приложеном уз Захтев за одређивање обима и садржаја студије о процени утицаја на животну средину, је и предлог експлоатационог поља пројекта. Предлог координата тачака контуре простора експлоатационог поља везаног за подземну експлоатацију лежишта литијума и бора Јадар дат је као прилог захтева за одређивање обима и садржаја студије о процени утицаја на животну средину. Експлоатационо поље је обухватило, сагласно члану 3. Закона о рударству и геолошким истраживањима („Сл. гласник РС“, бр. 101/2015, 95/2018 - др. закон и 40/2021), простор у коме се налазе резерве минералних сировина и подземни рударски радови, као и простор предвиђен за смештај одлагалишта откопаног стенског материјала и простор за изградњу објеката припреме минералних сировина и изградњу објеката за обезбеђење функционисања будућег рудника. Експлоатационо поље је ограничено одговарајућим полигоним линијама на површини терена, а простире се до пројектоване дубине експлоатације.

У циљу конкретне и детаљне разраде свих услова заштите животне средине, Студија о процени утицаја на животну средину мора бити израђена на основу података из главног рударског пројекта.

Детаљна обрада свих података као и приказивање кумулативног утицаја пројекта Јадар на животну средину морају бити приказани у Студији о процени утицаја на животну средину. Такође, Студија ће детаљно разрадити утицаје, мере смањења и системе праћења истих, а у складу са дефинисаним обимом и садржајем Студије.

Предметни Захтев односи се само на један део комплекса посебне намене – зону рударских активности. Постројење за прераду руде је посебан део комплекса и не налази се у зони рударских активности. Закон о заштити животне средине, који дефинише Севесо постројење (члан 3. тачка 31.) као техничку јединицу унутар комплекса где се опасне материје производе, користе, складиште или се њима рукује. Комплекс је дефинисан у Захтеву као просторна целина под контролом оператора. Наведене одредбе прописа из области заштите животне средине које предвиђају да се «идентификација могућих утицаја пројекта или активности на животну средину не врши парцијално за свако постројење у оквиру комплекса већ за цео комплекс (која су међусобно функционално и технолишки повезана) односе се конкретно и једино на заштиту од хемијског удеса, а не нпр. на одређивање обима и садржаја студије о процени утицаја на животну средину, а која се може изградити посебно тј. парцијално за свако постројење у оквиру пројекта. Сходно томе, анализу утицаја пројекта са аспекта заштите од хемијског удеса потребно је извршити за рударско – индустријски комплекс Јадар који, поред подзоне 1А, обухвата и Подзону производно – индустријских активности (подзона 2А) и Подзону депоније индустријског отпада (подзона 3А). Према законодавном оквиру Републике Србије носилац пројекта је у обавези да изврши идентификацију СЕВЕСО комплекса.

Одлагалиште јаловинског материјала је одлагалиште на које се одлаже отпад настао рударским активностима односно стенски отпад који нема корисног садржаја, а који није процесуиран, који настаје након прераде руде и процесуиран је у односу на стенски отпад. Састав рударског отпада је познат и дефинисан, а резултати спроведених лабораторијских анализа, карактеризације и класификације биће детаљно приказани у Студији о процени утицаја на животну средину.

Носилац пројекта је у обавези да у Студији о процени утицаја детаљно прикаже и објасни примену технологије, односно плана рударења, као и примену и усклађивање са најбољим доступним техникама (БРЕФ документима) и БАТ закључцима, што је наведено тачком 6. овог решења. У поднетом захтеву у поглављу 3.3 Алернативе у вези са актуелним производним процесом и технологијом приказане су алтернативе развоја рудника у свим фазама пројекта. Такође, детаљније информације се налазе у изводу из студије изводљивости.

Студија о процени утицаја обрадиће и климатске утицаје како на водотокове тако и на остале чиниоце животне средине. Прорачуни који су приказани у захтеву додатно ће кроз студију обрадити и климатске промене, а један посебни сегмент студије приказаће и ове утицаје, како климатске промене на пројекат тако и пројекта на климатске промене.

Студија о процени утицаја на животну средину обрадиће све елементе биодиверзитета и детаљно разрадити мере за заштиту строго заштићених и заштићених врста на свим локалитетима. Носилац пројекта ће у наредном периоду додатно вршити испитивања диверзитета птица. Резултати испитивања орнитофауне биће приказани у Студији о процени утицаја на животну средину. Носилац пројекта је у обавези да примени најбоља доступна техничка решења у процесу производње и да одговорним управљањем отпадом, минимизира потенцијалне утицаје рудника на биодверзитет подручја Јадра и Западне Србије. Када је у питању затечени биодиверзитет у примарним и секундарним зонама утицаја рудника, носилац пројекта је обавезан да у потпуности одговори конзервационим и митигационим мерама, у свему у складу са Законом о заштити природе и Условима Завода за заштиту природе Србије. У Студији о процени утицаја на животну средину, биће детаљно разматрана митигациона/конзервациона решења, компензационе мере и др. .

У складу са позитивно правним прописима потребно је приказати утицаје будућих рударских активности на квалитет земљишта, са освртом и на пољопривредно земљиште у

близини активности планираног пројекта, потенцијалне утицаје у току експлоатације, као и пројекат санације и рекултивације земљишта након завршеног пројекта.

Такође, потребно је приказати начин примене програма праћења утицаја на животну средину (пратити стање животне средине пре, у току и након завршетка пројекта), као и начин и учесталост мерења прописаних параметара који се односе на мониторинг квалитета ваздуха, земљишта, површинских и подземних вода, буке и вибрација и др..

Модели са приказом очекиваног нивоа буке ће бити приказани у оквиру Студије о процени утицаја на животну средину, како утицаја рударских активности тако и кумулативног утицаја комплекса Јадар.

Утицаји на ваздух ће бити детаљно приказани у оквиру Студије о процени утицаја на животну средину, како утицаја рударских активности тако и кумулативног утицаја комплекса Јадар.

Подаци о процесу третирања отпадних вода су детаљно обрађени у посебним студијама и биће детаљно приказани у Студији о процени утицаја на животну средину.

Што се система бунара планираних у алувиону реке Дрине тиче, исти су део засебног пројекта чија је реализација у току на основу Решења Министарства рударства и енергетике број Б-1319 од 25. августа 2020. године. Засебна Студија процене утицаја на животну средину је планирана за овај пројекат – експлоатација подземних водних ресурса из алувиона реке Дрине.

Детаљне анализе саобраћајних кретања ће бити приказане у самој Студији, као и у посебним Студијама које се баве инфраструктуром.

На основу издатих услова надлежног Завода за заштиту споменика културе из Ваљева, а у склопу Захтева за одређивање обима и садржаја студије дат је јасан преглед свих регистрованих археолошких локалитета у зони планираних активности. У складу са истим и у складу са законским одредбама за ову област дат је преглед активности које се морају извршити пре отпочињања било каквих теренских радова. Обавеза носиоца пројекта је да заједно са надлежним установама заштите споменика културе изради и спроведе план заштитних радова који ће бити у складу са планираном динамиком извођења радова.

Списак културног наслеђа као и графички приказ су саставни део поднедног Захтева за одређивање обима и садржаје. Утицаји као и мере смањења утицаји ће бити обрађени у Студији о процени утицаја на животну средину, а у складу са дефинисаним обимом и садржајем исте, као и свим пристиглим условима надлежних органа.

У оквиру Захтева су описани утицаји на друштвену заједницу који ће бити адекватно обрађени у Студији о процени утицаја на животну средину.

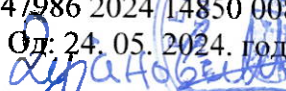
На основу чланова 14. и 17. Закона о процени утицаја на животну средину („Службени гласник РС“, број 135/04, 36/09), као и на основу чланова 1. до 10. Правилника о садржини студије о процени утицаја на животну средину („Службени гласник РС“, број 69/05), утврђен је обим и садржај за Студију о процени утицаја на животну средину пројекта подземне експлоатације лежишта литијума и бора „Јадар“, с тим што се у поступку одлучивања по захтеву за давање сагласности на ту Студију могу затражити додатни подаци, информације и документација.

На основу свега изнетог, одлучено је као у диспозитиву овог решења.

Поука о правном леку:

Против овог решења може се изјавити жалба Влади, путем овог органа, у року од 15 дана од дана пријема решења, односно од дана обавештавања заинтересоване јавности о донетом решењу.

ДРЖАВНИ СЕКРЕТАР
По решењу о овлашћењу
Број: 001747986 2024 14850 008.005 000 001
Од: 24. 05. 2024. год

Александар Дујановић

Доставити:

- Архиви
- Носиоцу пројекта

